

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Informacja o wynikach kontroli

OCHRONA PRZECIWPÓŻAROWA W PARKACH NARODOWYCH

S T Y C Z E Ń 2 0 2 4

KSI.430.005.2022

Nr ewid. 20/2022/P/21/052/KSI

Informacja o wynikach kontroli

OCHRONA PRZECIWPOŻAROWA W PARKACH NARODOWYCH

DEPARTAMENT ŚRODOWISKA

MISJA

Najwyższej Izby Kontroli jest niezależna, profesjonalna kontrola zadań publicznych w interesie obywateli i państwa

Informacja o wynikach kontroli
Ochrona przeciwpożarowa w parkach narodowych

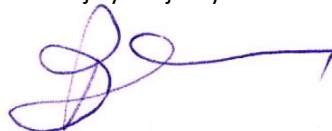
p.o. Dyrektor Departamentu Środowiska

Tomasz Gawel

Zatwierdzam:

Prezes Najwyższej Izby Kontroli

Marian Banaś
Warszawa, dnia

17.08.2022

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
02-056 Warszawa
T/F +48 22 444 50 00

www.nik.gov.pl

SPIS TREŚCI

WYKAZ STOSOWANYCH SKRÓTÓW, SKRÓTOWCÓW I POJĘĆ.....	4
1. WPROWADZENIE.....	7
2. OCENA OGÓLNA.....	9
3. SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI.....	11
4. WNIOSKI.....	19
5. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI.....	20
5.1. NADZÓR MINISTRA WŁAŚCIWEGO DO SPRAW ŚRODOWISKA NAD REALIZACJĄ PRZEZ PARKI NARODOWE ZADAŃ W ZAKRESIE OCHRONY PRZECIWPOŻAROWEJ EKOSYSTEMÓW	20
5.2. PARKI NARODOWE – ORGANIZACJA OCHRONY PRZECIWPOŻAROWEJ, PLANOWANIE I REALIZACJA ZADAŃ ZWIĄZANYCH Z OCHRONĄ PRZECIWPOŻAROWĄ EKOSYSTEMÓW, PLANOWANIE I WYKORZYSTANIE ŚRODKÓW FINANSOWYCH NA REALIZACJĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY PRZECIWPOŻAROWEJ	30
5.3. NADZÓR PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ NAD ZABEZPIECZENIEM PRZECIWPOŻAROWYM PARKU NARODOWEGO	66
6. ZAŁĄCZNIKI.....	72
6.1. METODYKA KONTROLI I INFORMACJE DODATKOWE	72
6.1.1 WYKAZ OCEN KONTROLOWANYCH JEDNOSTEK	75
6.2. ANALIZA STANU PRAWNEGO I UWARUNKOWAŃ ORGANIZACYJNO-EKONOMICZNYCH	88
6.3. WYKAZ AKTÓW PRAWNYCH DOTYCZĄCYCH KONTROLOWANEJ DZIAŁALNOŚCI	94
6.4. WYKAZ PODMIOTÓW, KTÓRYM PRZEKAZANO INFORMACJĘ O WYNIKACH KONTROLI	96
6.5. STANOWISKO MINISTRA DO INFORMACJI O WYNIKACH KONTROLI	97

Fot. na okładce Poleski Park Narodowy – dojazd pożarowy nr 5 od Pieszowoli
Źródło: materiały własne NIK, zdjęcie wykonane podczas oględzin

WYKAZ STOSOWANYCH SKRÓTÓW, SKRÓTOWCÓW I POJĘĆ

DOP	Departament Ochrony Przyrody w ministerstwie właściwym do spraw środowiska;
Lasy Państwowe lub PGL LP	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe
Minister	minister właściwy do spraw środowiska (w okresie objętym kontrolą: Minister Środowiska – do 14 listopada 2019 r. ¹ , Minister Klimatu – od 15 listopada 2019 r. do 20 marca 2020 r. ² , Minister Środowiska – od 21 marca 2020 r. do 5 października 2020 r. ³ , Minister Klimatu i Środowiska – od 6 października 2020 r. ⁴)
Ministerstwo	Ministerstwo Środowiska – do 14 listopada 2019 r. oraz od 21 marca 2020 r. do 5 października 2020 r. ⁵ , Ministerstwo Klimatu – od 15 listopada 2019 r. do 20 marca 2020 r. ⁶ , Ministerstwo Klimatu i Środowiska – od 6 października 2020 r. ⁷
NFOŚiGW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
OSP	Ochotnicza Straż Pożarna
PN lub Park	Park Narodowy
PSP	Państwowa Straż Pożarna
ekosystem	fragment przyrody stanowiący funkcjonalną całość; wyróżnia się ekosystemy lądowe (np. las, łąka, torfowisko, wrzosowisko) oraz ekosystemy wodne (np. jezioro, rzeka, morze)
ekosystem leśny	złożony ekosystem lądowy, któremu specyficzny charakter nadają drzewa stykające się koronami; żyją w nim różne organizmy, tworząc biocenozę
ochrona ppoż.	ochrona przeciwpożarowa
plan ochrony	plan ochrony dla parku narodowego (o którym mowa w art. 18 uop)
PAD	punkt alarmowo-dyspozycyjny - odrębne pomieszczenie, wraz z zapleczem socjalnym, wyposażone w niezbędny sprzęt techniczny m.in. do: <ul style="list-style-type: none">– prowadzenia nadzoru nad funkcjonowaniem systemu obserwacyjno-alarmowego na terenie PN i kierowanie jego pracą;– ustalenia miejsca pożaru zgłoszonego przez sieć obserwacyjną;– powiadomienia o pożarze stanowiska kierowania właściwej powiatowej (miejskiej) komendy PSP;– koordynacji akcji gaszenia pożaru lasu i ekosystemów nieleśnych na terenie PN.

¹ Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 listopada 2015 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Środowiska (Dz. U. poz. 1904, ze zm.), rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2017 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Środowiska (Dz.U. poz. 2323, ze zm.), rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 10 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Środowiska (Dz. U. poz. 96).

² Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 listopada 2019 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Klimatu (Dz. U. poz. 2266).

³ Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Środowiska (Dz. U. poz. 494).

⁴ Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 6 października 2020 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Klimatu i Środowiska (Dz. U. z 2021 r. poz. 941).

⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Środowiska (Dz. U. poz. 497).

⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 listopada 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie utworzenia Ministerstwa Środowiska (Dz. U. poz. 2289).

⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 października 2020 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Klimatu i Środowiska (Dz. U. poz. 1734).

punkt obserwacyjny	wieża obserwacyjna lub stanowisko obserwacyjne usytuowane na obiektach lub wzniesieniach, pozwalające na prowadzenie obserwacji w promieniu co najmniej 10 km
system obserwacyjno-alarmowy	system, którego zadaniem jest jak najszybsze wykrycie pożaru na terenie parku narodowego, ustalenie jego miejsca i zaalarmowanie sił i środków do ugaszenia pożaru
zagrożenie pożarowe lasu	<p>zaistnienie takich warunków, przy których możliwe jest powstanie pożaru w środowisku leśnym;</p> <p>najistotniejszymi czynnikami wpływającymi na zagrożenie pożarowe lasu są:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) warunki meteorologiczne, w tym przede wszystkim: temperatura powietrza, wilgotność względna powietrza, opad atmosferyczny, zachmurzenie, promieniowanie słoneczne; b) wilgotność pokrywy gleby, szczególnie jej martwych składników, na którą wpływ mają warunki meteorologiczne; c) możliwość pojawienia się bodźców energetycznych zdolnych do inicjacji pożaru (np. ognisko, niedopałek papierosa, nieugaszona zapałka); d) rodzaj leśnych materiałów palnych: skład gatunkowy i wiek drzewostanu, obciążenie ogniowe (ilość biomasy przeliczona na jednostkę powierzchni, wyrażona w kg/m² lub t/ha), ich struktura, skład chemiczny i właściwości fizyczne (zdolność pochłaniania wody – nasiąkania i przesychniania); <p>temperatura powietrza powyżej 24°C, wilgotność względna powietrza poniżej 40%, brak opadów atmosferycznych i brak zachmurzenia lub zachmurzenie małe są parametrami, które określają tzw. pogodę pożarową, podczas której powstaje ponad 60% pożarów lasu.</p>
zagrożenie wewnętrzne	czynnik mogący wywołać niekorzystne zmiany cech fizycznych, chemicznych lub biologicznych zasobów, tworów i składników chronionej przyrody, walorów krajobrazowych oraz przebiegu procesów przyrodniczych, wynikający z przyczyn naturalnych lub z działalności człowieka w granicach obszarów lub obiektów podlegających ochronie prawnej (art. 5 pkt 28 uoop)
zagrożenie zewnętrzne	czynnik mogący wywołać niekorzystne zmiany cech fizycznych, chemicznych lub biologicznych zasobów, tworów i składników chronionej przyrody, walorów krajobrazowych oraz przebiegu procesów przyrodniczych, wynikający z przyczyn naturalnych lub z działalności człowieka, mający swoje źródło poza granicami obszarów lub obiektów podlegających ochronie prawnej (art. 5 pkt 29 uoop)
ustawa o NIK	ustawa z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁸
uoop	ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody ⁹
ustawa o ochronie ppoż.	ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej ¹⁰
ustawa o lasach	ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach ¹¹
ustawa o PSP	ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o państwowej straży pożarnej ¹²
ufp	ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych ¹³
ustawa - Prawo budowlane	ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane ¹⁴

⁸ Dz. U. z 2022 r. poz. 623.

⁹ Dz. U. z 2022 r. poz. 916.

¹⁰ Dz. U. z 202 r. poz. 2057.

¹¹ Dz. U z 2022 r. poz. 672.

¹² Dz. U z 2021 r. poz. 1940 ze zm.

¹³ Dz. U. z 2021 r. poz. 305 ze zm.

¹⁴ Dz. U. z 2018 r. poz. 1202.

rozporządzenie MSWiA w sprawie czynności kontrolno- rozpoznawczych	rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 24 października 2005 r. w sprawie czynności kontrolno-rozpoznawczych przeprowadzanych przez Państwową Straż Pożarną ¹⁵
rozporządzenie MSWiA w sprawie ochrony przeciwpożarowej	rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów ¹⁶
rozporządzenie MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów	rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 marca 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów ¹⁷
rozporządzenie MŚ w sprawie projektu planu ochrony	rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody ¹⁸
komunikat nr 23 MF	komunikat nr 23 Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2009 r. w sprawie standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych ¹⁹

¹⁵ Dz. U. Nr 225 poz. 1934.

¹⁶ Dz. U. Nr 109 poz. 719 ze zm.

¹⁷ Dz. U. Nr 58 poz. 405 ze zm.

¹⁸ Dz. U. Nr 94 poz. 794.

¹⁹ Dz. Urz. MF z 2009 r. Nr 15, poz. 84.

1. WPROWADZENIE

Pytanie definiujące cel główny kontroli

Czy w parkach narodowych zapewniono prawidłową ochronę przeciwpożarową?

Pytania definiujące cele szczegółowe kontroli

Czy działania ministra właściwego do spraw środowiska, podejmowane w ramach nadzoru, zapewniły skuteczną ochronę przeciwpożarową ekosystemów w parkach narodowych oraz pełną realizację zadań w tym zakresie?

Czy w parkach narodowych prawidłowo zorganizowano ochronę przeciwpożarową ekosystemów?

Czy w parkach narodowych prawidłowo planowano i realizowano zadania związane z ochroną przeciwpożarową ekosystemów?

Czy w parkach narodowych prawidłowo i racjonalnie planowano i wykorzystywano środki finansowe na realizację zadań z zakresu ochrony przeciwpożarowej ekosystemów?

Czy Państwowa Straż Pożarna prawidłowo sprawowała nadzór nad zabezpieczeniem przeciwpożarowym parków narodowych?

Jednostki kontrolowane

Ministerstwo Klimatu i Środowiska
10 parków narodowych
7 komend powiatowych PSP
3 komendy miejskie PSP

Okres objęty kontrolą

Od 1 stycznia 2018 r. do zakończenia kontroli, z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem

Park narodowy obejmuje obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe. Park narodowy tworzy się w celu zachowania różnorodności biologicznej, zasobów, tworów i składników przyrody nieożywionej i walorów krajobrazowych, przywrócenia właściwego stanu zasobów i składników przyrody oraz odtworzenia zniekształconych siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin, siedlisk zwierząt lub siedlisk grzybów.

W Polsce utworzono 23 parki narodowe o łącznej powierzchni 315 128,15 ha, w tym powierzchni gruntów leśnych wynoszącej 195 207,95 ha (61,95%). Według stanu na 25 maja 2021 r. Minister ustanowił plany ochrony dla 7 parków, z tego dla 4 w latach 2018-2021. Dla pozostałych parków Minister ustanawiał zadania ochronne obowiązujące od roku do 3 lat.

Z analizy przedkontrolnej wynika, że w planach ochrony lub zadaniach ochronnych dla 23 parków narodowych jako zagrożenia istniejące lub potencjalne wykazano pożary. Przedsięwzięcia służące ochronie przeciwpożarowej ujęte w ww. dokumentach polegały m.in. na: budowie i utrzymaniu istniejących dróg służących jako dojazdy pożarowe; budowie i utrzymaniu istniejącej infrastruktury do ochrony ppoż. (zbiorniki, hydranty, punkty czerpania wody, bazy sprzętu); zakupach sprzętu; prowadzeniu obserwacji. Zakres zadań w omawianym zakresie, w odniesieniu do poszczególnych parków, różnił się pod względem szczegółowości i precyzyjności sformułowań. Dziewięć parków narodowych zostało zaliczonych do kategorii dużego lub średniego zagrożenia pożarowego lasów i utworzono w nich punkty alarmowo-dyspozycyjne.

Według informacji Ministra²⁰ w latach 2018-2020 na obszarach parków narodowych powstały 203 pożary, które objęły powierzchnię 6 099,75 ha, w tym:

- w 2018 r. – 53 pożary o łącznej powierzchni 22,41 ha; pożary powstały na terenie 7 parków narodowych: Biebrzańskiego – 8 pożarów o łącznej powierzchni 14,48 ha; Drawieńskiego – 2 – 0,69 ha; Gór Stołowych – 3 – 0,40 ha; Kampinoskiego – 31 – 6,29 ha; Słowińskiego – 1 – 0,01 ha (pożar pojedynczego drzewa); Świętokrzyskiego – 2 – 0,01 ha; Wielkopolskiego – 6 – 0,53 ha;
- w 2019 r. – 93 pożary o łącznej powierzchni 277,79 ha; pożary powstały na terenie 9 parków narodowych: Biebrzańskiego – 22 pożary o łącznej powierzchni 1 213,07 ha; Bieszczadzkiego – 1 – 1,50 ha; Drawieńskiego – 3 – 4,38 ha; Gór Stołowych – 3 – 0,00 ha; Kampinoskiego – 53 – 57,07 ha; Poleskiego – 2 – 1,04 ha; Słowińskiego – 3 – 0,30 ha; Świętokrzyskiego – 1 – 0,10 ha; Wielkopolskiego – 5 – 0,22 ha;
- w 2020 r. – 57 pożarów o łącznej powierzchni 5 799,55 ha; pożary powstały na terenie 9 parków narodowych: Białawskiego – 1 pożar o powierzchni 1,42 ha; Biebrzańskiego – 21 – 5 743,17 ha; Drawieńskiego – 3 – 0,03 ha; Gór Stołowych – 1 – 0,00 ha; Kampinoskiego – 23 – 9,60 ha; Narwiańskiego – 2 – 45,00 ha; Świętokrzyskiego – 3 – 0,17 ha; Wielkopolskiego – 2 – 0,15 ha; Wigierskiego – 1 – 0,01 ha.

W latach 2018-2020 pożary nie wystąpiły w 11 parkach narodowych (Babiogórskim, Borów Tucholskich, Górczańskim, Karkonoskim, Magurskim, Ojcowskim, Pienińskim, Roztoczańskim, Tatrzańskim, Ujścia Warty, Wolińskim).

W obowiązujących przepisach dotyczących ochrony przeciwpożarowej określono tylko szczegółowe zasady zabezpieczenia lasów. Nie zostały określone zasady ochrony ppoż. obszarów nieleśnych, w tym objętych ochroną. W uoop

²⁰ Uzyskanej na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK.

oraz w rozporządzeniu MŚ w sprawie projektu planu ochrony nie zawarto zapisów dotyczących ochrony ppoż. na obszarach chronionych.

Kontrolę przeprowadzono w celu dokonania oceny stosowanych zasad organizacji ochrony przeciwpożarowej ekosystemów chronionych, planowania i realizacji zadań związanych z ochroną ppoż. oraz prawidłowości wykorzystania środków finansowych na realizację zadań z zakresu ochrony ppoż.

2. OCENA OGÓLNA

Nie została w pełni
zapewniona
prawidłowa ochrona
przeciwpożarowa
w parkach
narodowych

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli w parkach narodowych nie zapewniono w pełni prawidłowej ochrony przeciwpożarowej według zasad wynikających z przepisów rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów. W 3 z 10 skontrolowanych parków stwierdzono istotne nieprawidłowości dotyczące ustalenia kategorii zagrożenia pożarowego lasów niezgodnie z obowiązującymi przepisami, a także nieprzewodzenia obserwacji lasów zaliczonych do II kategorii zagrożenia pożarowego ze stałych punktów obserwacji naziemnej.

Najwyższa Izba Kontroli oceniła negatywnie nadzór ministra właściwego do spraw środowiska nad działalnością parków narodowych w zakresie ochrony przeciwpożarowej ekosystemów.

Minister nie podejmował działań legislacyjnych w celu określenia zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lądowych ekosystemów nieleśnych, w tym sposobu ustalania ich kategorii zagrożenia pożarowego. W konsekwencji, mimo że w skontrolowanych parkach narodowych opracowano i aktualizowano zasady postępowania na wypadek powstania pożaru, które uzgadniano z właściwymi organami PSP, ustalano w nich tylko kategorię zagrożenia pożarowego ekosystemów leśnych. Brak stosownej metodyki i podstaw prawnych kategoryzacji zagrożenia pożarowego lądowych ekosystemów nieleśnych uniemożliwiało rzetelne opracowanie zasad określania kategorii zagrożenia pożarowego dla całego obszaru tych parków narodowych, w granicach których znajdują się ekosystemy: leśne i lądowe nieleśne.

W parkach narodowych planowano i realizowano zadania związane z ochroną przeciwpożarową ekosystemów leśnych polegające m.in. na: pełnieniu dyżurów w punktach obserwacyjnych, dyżurów w PAD i patroli naziemnych, założeniu i/lub odnawianiu pasów ppoż., porządkowaniu terenu wzdłuż obiektów mogących stanowić zagrożenie ppoż., utrzymaniu punktów czerpania wody, konserwacji i zakupie sprzętu ppoż. Dysponowano także wystarczającą liczbą sprzętu do ochrony ppoż. i zorganizowano właściwą liczbę baz sprzętu ppoż. Podkreślenia wymaga jednak, że w 5 parkach narodowych stwierdzono nieprawidłowości polegające na nieoznakowaniu dojazdów pożarowych i punktów czerpania wody oraz na utrudnionym dojeździe do tych punktów. Nieprawidłowości te zostały usunięte w trakcie trwania kontroli NIK.

Środki finansowe przeznaczone na realizację kontrolowanych zadań (16 938,9 tys. zł) zostały przez parki narodowe wykorzystane zgodnie z przeznaczeniem. Stwierdzono jednak nieprawidłowości w 6 z 33 zbadanych postępowań o udzielenie zamówień publicznych, w 4 z 10 skontrolowanych parkach narodowych.

Ustalony w Ministerstwie system kontroli zarządczej oraz jego funkcjonowanie nie zapewniły skutecznego i efektywnego nadzoru nad działalnością parków narodowych w zakresie ochrony przeciwpożarowej.

Minister nie wyegzekwował przekazania do zatwierdzenia rocznych zadań rzeczowych przez 9 w 2018 r., 10 w 2019 r., 11 w 2020 r. i 8 w 2021 r. spośród 23 parków narodowych. W związku z tym nie wywiązał się w pełni z obowiązku zatwierdzenia rocznych zadań rzeczowych określonego w art. 9 ust. 2 pkt 1 uop. Minister nie monitorował realizacji rocznych zadań rzeczowych przez parki narodowe, w tym zadań w zakresie ochrony przeciwpożarowej ekosystemów. Nie sporządzał także rocznych sprawozdań zbiorczych z działalności parków narodowych na podstawie sprawozdań z działalności poszczególnych parków narodowych, przedkładanych przez dyrektorów tych parków, do czego był zobowiązany

art. 9 ust. 3 uoop. Ponadto ustanowił 2 plany ochrony parków narodowych, mimo że nie wskazano w nich kategorii zagrożenia pożarowego lasu, wbrew wymogom rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów. W przypadku 7 parków narodowych projekty planów ochrony procedowane były przez okres dłuższy niż 6 miesięcy, tj. niezgodnie z art. 19 ust. 5 uoop.

PSP prawidłowo sprawowała nadzór nad zabezpieczeniem przeciwpożarowym parków narodowych, uzgadniając przekazywane przez parki zasady postępowania na wypadek powstania pożaru oraz przeprowadzając kontrole; w przypadku ujawnienia nieprawidłowości egzekwowano ich usunięcie.

3. SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI

<p>Niepełny nadzór Ministra nad parkami narodowymi</p>	<p>Minister nie sprawował nadzoru nad parkami narodowymi w pełnym zakresie, wymaganym art. 9 ust. 2 uoop. Podejmowane działania nie przyczyniły się do zapewnienia skutecznej ochrony przeciwpożarowej ekosystemów i pełnej realizacji zadań w tym zakresie.</p>
	<p>Minister nie podejmował skutecznych działań w celu wyegzekwowania przekazania mu przez wszystkie parki narodowe do zatwierdzenia rocznych zadań rzeczowych wynikających z planu ochrony lub zadań ochronnych. W efekcie do Ministerstwa nie wpłynęły do zatwierdzenia roczne zadania rzeczowe: w 2018 r. dla 9, w 2019 r. dla 10, w 2020 r. dla 11 i w 2021 r. dla 8 z 23 parków narodowych. Wskutek tego Minister nie wywiązał się w pełni z obowiązku określonego w art. 9 ust. 2 pkt 1 uoop. W efekcie Minister nie posiadał rozeznania, czy wszystkie parki planują realizację zadań wynikających z planu ochrony lub zadań ochronnych, w tym dotyczących ochrony przeciwpożarowej. Zdaniem NIK rozwiązaniem problemu jest wyznaczenie terminu przekazywania rocznych zadań rzeczowych. [str. 20–22]</p>
	<p>Minister nie podejmował działań w celu doprowadzenia do uwzględnienia zadań z zakresu ochrony przeciwpożarowej ekosystemów w rocznych zadaniach rzeczowych przez Ojcowski PN i Tatrzański PN (na lata 2018–2021) oraz Magurski PN w (na rok 2018), mimo że zadania z tego zakresu zostały ujęte w zadaniach ochronnych ustanowionych przez Ministra dla tych parków. [str. 22–23]</p>
<p>Brak monitorowania realizacji rocznych zadań rzeczowych w zakresie ochrony przeciwpożarowej</p>	<p>Minister nie monitorował realizacji przez parki narodowe rocznych zadań rzeczowych, w tym zadań w zakresie ochrony przeciwpożarowej ekosystemów. Nie podejmował skutecznych działań w celu wyegzekwowania przekazania mu przez wszystkie parki narodowe do analizy sprawozdań z wykonania zadań rzeczowych za rok poprzedni. W okresie objętym kontrolą tylko 2 parki narodowe przesłały do Ministerstwa takie sprawozdania (w tym 1 nieterminowo) – ale ich nie analizowano. Skutkiem zaniechania działań w tym zakresie był brak informacji o stanie realizacji zadań ujętych w rocznych zadaniach rzeczowych oraz wynikających z planu ochrony lub zadań ochronnych. [str. 23–24]</p>
<p>Brak działań legislacyjnych w celu ustalenia zasad bezpieczeństwa przeciwpożarowego w parkach narodowych</p>	<p>W okresie objętym kontrolą Minister nie podejmował działań legislacyjnych w celu określenia zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego (w tym sposobu ustalania kategorii zagrożenia pożarowego lądowych ekosystemów nieleśnych) oraz organizacji ochrony ppoż. ekosystemów nieleśnych w parkach narodowych. W 9 skontrolowanych PN łączna powierzchnia pożarów powstałych w okresie objętym kontrolą wyniosła ponad 6,0 tys. ha, z czego 80,5% w lądowych ekosystemach nieleśnych. W 4 skontrolowanych PN powierzchnia ekosystemów nieleśnych stanowiła powyżej 20% powierzchni ogółem (Biebrzański – 71,8%, Kampinoski – 26,3%, Poleski – 25,0%, Wielkopolski – 23,4%). Zdaniem NIK niezbędne jest ustalenie zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego i organizacji ochrony ppoż. lądowych ekosystemów nieleśnych, a następnie ustalenie zasad określania kategorii zagrożenia pożarowego dla całego obszaru tych parków narodowych, w granicach których znajdują się ekosystemy: leśne i lądowe nieleśne (po ustaleniu kategorii zagrożenia pożarowego dla tych ekosystemów). [str. 26]</p>
<p>Procedowanie planów ochrony przez okres dłuższy niż 6 miesięcy</p>	<p>W przypadku 7 parków narodowych projekty planów ochrony procedowane były przez okres dłuższy niż 6 miesięcy, tj. niezgodnie z art. 19 ust. 5 uoop, a w 2 ustanowionych planach ochrony nie wskazano kategorii zagrożenia pożarowego wbrew wymogom rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów. [str. 29–30]</p>
<p>Niesporządzenie rocznych sprawozdań z działalności parków narodowych</p>	<p>Minister nie sporządzał rocznych sprawozdań zbiorczych z działalności parków narodowych na podstawie sprawozdań z działalności poszczególnych parków narodowych, przedkładanych przez dyrektorów tych parków, do czego był zobowiązany art. 9 ust. 3 uoop. Skutkiem niesporządzenia sprawozdań był brak</p>

<p>Kontrole w parkach narodowych</p>	<p>informacji w o stanie realizacji zadań ujętych w rocznych zadaniach rzeczowych oraz wynikających z planu ochrony lub zadań ochronnych. [str. 28–29]</p>
	<p>W okresie objętym kontrolą NIK w parkach narodowych przeprowadzono 10 kontroli, z czego 1 kontrola (w Biebrzańskim PN po pożarze w 2020 r.) dotyczyła ochrony przeciwpożarowej. Minister zlecił kontrolę doraźną w Biebrzańskim PN, która została przeprowadzona z naruszeniem przepisów ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej²¹. Sprawozdanie z kontroli nie zostało podpisane przez kierownika jednostki kontrolującej. W świetle art. 52 ust. 4 ww. ustawy kontrola w trybie uproszczonym kończy się sporządzeniem sprawozdania z kontroli, które podpisuje kierownik jednostki kontrolującej. W aktach kontroli brak wykazu ich zawartości, z podaniem nazw dokumentów i numerów stron, stanowił naruszenie art. 54 ust. 2 pkt 1 uokar. Nie sporządzono protokołu z oględzin bazy ppoż. przy leśniczówce „Werykle”, co stanowiło naruszenie art. 32 ust. 1 tej ustawy. Sprawozdania z kontroli nie przekazano kierownikowi jednostki kontrolowanej, co uniemożliwiło mu skorzystanie z prawa przedstawienia do niego swojego stanowiska i stanowiło naruszenie art. 52 ust. 5 uokar. [str. 24–26]</p>
	<p>W związku z pożarem, który wystąpił w Biebrzańskim PN w dniach 19–26 kwietnia 2020 r., Minister podjął działania zmierzające do przeglądu obowiązujących sposobów postępowania na wypadek pożaru w parkach narodowych. NIK oceniła to działanie pozytywnie. [str. 26–27]</p>
<p>Opracowanie Sposobów postępowania na wypadek powstania pożaru</p>	<p>W skontrolowanych parkach narodowych ochronę przeciwpożarową zorganizowano zasadniczo zgodnie z zasadami wynikającymi z rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów.</p>
	<p>W 10 skontrolowanych parkach narodowych, stosownie do wymogów określonych w art. 4 ust. 1 pkt 7 ustawy o ochronie ppoż., opracowano dokument pn. <i>Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru</i>. Podczas opracowania tego dokumentu korzystano z <i>Instrukcji ochrony przeciwpożarowej lasu</i> obowiązującej w jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych i sporządzono go według zasad zawartych w tym opracowaniu. [str. 32–33]</p>
<p>Aktualizacja Sposobów postępowania na wypadek powstania pożaru</p>	<p>W latach 2018–2021 <i>Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru</i> były corocznie aktualizowane w skontrolowanych parkach narodowych i uzgadniane z właściwymi terytorialnie komendantami powiatowymi PSP / miejskimi komendantami PSP. Tylko w Wolińskim PN w 2019 r. nie dokonano aktualizacji ww. dokumentu, ponieważ brak było konieczności aktualizacji danych w nim zawartych. [str. 35]</p>
	<p>W 4 parkach (Białowieskim PN, Biebrzańskim PN, Kampinoskim PN, Słowińskim PN) <i>Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru</i> zostały opracowane nierzetelnie, m.in.: błędnie wskazano powierzchnię leśną parku, nie ujęto 3 samochodów z modułem gaśniczym, nie ujęto 2 baz sprzętu przeciwpożarowego, błędnie wskazano miejsca lokalizacji tablic informacyjnych i ostrzegawczych. W 9 parkach narodowych <i>Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru</i> obejmowały całą powierzchnię parków (zarówno ekosystemy leśne, jak i nieleśne). Tylko w Białowieskim PN <i>Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru</i> obowiązujące w latach 2018-2019 nie obejmowały terenu Ośrodka Hodowli Żubrów. [str. 34]</p>
<p>Brak funkcjonowania systemu ochrony przeciwpożarowej w Biebrzańskim PN</p>	<p>W Biebrzańskim PN, od 1 marca 2016 r. do 31 marca 2021 r., nie funkcjonował system ochrony przeciwpożarowej określony w <i>Sposobach postępowania na wypadek powstania pożaru lasu w Biebrzańskim Parku Narodowym</i> opracowanych w 2016 r. Wskazane w ww. dokumencie Zakładowe Służby Ratownicze (ZSR) nie realizowały przypisanych im zadań. W <i>Sposobach postępowania na wypadek powstania pożaru</i> wykazano, że w parku funkcjonuje 5 zastępów ZSR, podczas gdy z zarządzenia dyrektora Biebrzańskiego PN nr 17/2001 wynikało, że powołano 3 zastępy ZSR. W okresie funkcjonowania od momentu ich utworzenia do 31 marca 2021 r. skład osobowy poszczególnych</p>

²¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 224, dalej: „uokar”.

<p>Nierzetelne ustalenie kategorii zagrożenia pożarowego lasów w 2 parkach narodowych</p> <p>Brak określenia kategorii zagrożenia pożarowego lądowych ekosystemów nieleśnych</p> <p>Prowadzenie obserwacji lasów</p>	<p>zastępów nie był aktualizowany. Z 34 osób wskazanych w ww. zarządzeniu do poszczególnych zastępów ZSR tylko 10 osób było nadal zatrudnionych w Biebrzańskim PN na 31 marca 2021 r. [str. 34–35]</p>
	<p>W 10 skontrolowanych parkach narodowych kategorię zagrożenia pożarowego lasów określono w <i>Sposobach postępowania na wypadek powstania pożaru</i>. Dla poszczególnych parków ustalono następujące kategorie zagrożenia pożarowego lasów: Białowieski – III, Biebrzański – II, Bieszczadzki – III, Bory Tucholskie – II, Kampinoski – I, Poleski – II, Słowiński – II, Wielkopolski – I i II, Wigierski – II, Woliński – II.</p>
	<p>W 2 parkach (Biebrzańskim PN i Wielkopolskim PN) kategorię zagrożenia pożarowego lasów ustalono niezgodnie z rozporządzeniem MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów. [str. 35–36]</p>
	<p>W skontrolowanych parkach narodowych nie określono kategorii zagrożenia pożarowego lądowych ekosystemów nieleśnych, ponieważ brak było stosownej metodyki i podstaw prawnych takiej kategoryzacji. [str. 37]</p>
<p>Naziemne patrole przeciwpożarowe</p> <p>Punkty alarmowo-dyspozycyjne</p>	<p>W 2 parkach (Białowieskim PN i Bieszczadzkim PN) zaliczonych do III kategorii zagrożenia pożarowego obserwację lasów prowadzono zgodnie z § 6 rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów. W 7 skontrolowanych parkach narodowych, zaliczonych do I lub II kategorii zagrożenia pożarowego, prowadzono obserwację lasów z punktów obserwacyjnych w sposób spełniający wymogi § 4 rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów. W Wigierskim PN nie prowadzono obserwacji lasów, zaliczonych do II kategorii zagrożenia pożarowego o powierzchni 9418 ha, ze stałych punktów obserwacji naziemnej, co nie spełniało wymagań określonych w § 5 ust. 4 w związku z § 4 ust. 1 i ust. 2 ww. rozporządzenia. Również w dokumentacji ustalającej sposoby postępowania na wypadek pożaru oraz w projekcie planu ochrony Wigierskiego PN w zakresie ochrony przeciwpożarowej lasów nie ujęto wymogu prowadzenia obserwacji lasów Parku ze stałych punktów obserwacji naziemnej. Zgodnie z § 4 ust. 1 rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów, w lasach o powierzchni powyżej 300 ha zaliczonych do I lub II kategorii zagrożenia pożarowego, w okresach oznaczonego dla tych lasów 1., 2. lub 3. stopnia lub prognozowanego stopnia zagrożenia pożarowego lasów, jest wymagane prowadzenie obserwacji mającej na celu wczesne wykrycie pożaru, zawiadomienie o jego powstaniu, a także podjęcie działań ratowniczych. [str. 37–39]</p>
	<p>We wszystkich skontrolowanych parkach narodowych zorganizowano naziemne patrole przeciwpożarowe, które były wykonywane przez pracowników Służby Parku oraz Straży Parku w ramach obowiązków służbowych. Patrole zostały wyposażone w środki transportu i łączności oraz podręczny sprzęt do gaszenia pożarów. Praca patroli była dokumentowana m.in. poprzez wpisy w książkach służbowych ww. pracowników. [str. 39]</p>
<p>Zasięg systemu obserwacyjno-alarmowego w skontrolowanych parkach narodowych</p>	<p>W 8 skontrolowanych parkach narodowych, zaliczonych do I lub II kategorii zagrożenia pożarowego, zorganizowano PAD. Wyposażenie PAD było zgodne z wytycznymi zawartymi w <i>Instrukcji ochrony przeciwpożarowej lasu</i> obowiązującej w jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych. [str. 40–41]</p>
	<p>W 7 parkach narodowych (Kampinoski, Wielkopolski, Bory Tucholskie, Słowiński, Poleski, Bieszczadzki, Woliński) system obserwacyjno-alarmowy obejmował cały teren parku. W Wigierskim PN nie prowadzono obserwacji lasów zaliczonych do II kategorii zagrożenia pożarowego, co opisano wyżej. W Białowieskim PN nie utworzono stałych punktów obserwacji naziemnej współpracowano z nadleśnictwami Browsk i Hajnówka, na terenie których zlokalizowano dostrzegalnie przeciwpożarowe obejmujące swoim zasięgiem znaczną część Białowieskiego PN. Do 31 marca 2019 r. stałym monitoringiem naziemnym nie objęto 17%, a od 1 kwietnia tego roku 1,1% powierzchni Białowieskiego PN, który położony jest przy samej granicy z Białorusią. Teren</p>

ten na podstawie porozumienia z 17 marca 2021 r. zawartego z Podlaskim Oddziałem Staży Granicznej objęty został wspólnymi patrolami oraz współdziałaniem w zakresie ochrony przyrody. W Biebrzańskim PN system obserwacyjno-alarmowy obejmował 1/3 powierzchni Parku tj. Basen Dolny i niewielki fragment Basenu Środkowego Południe. [str. 41]

Dojazdy pożarowe

We wszystkich skontrolowanych parkach narodowych wg stanu na 30 czerwca 2021 r. wyznaczono łącznie 204 dojazdy pożarowe o długości 841 km. Największą liczbę dojazdów pożarowych wyznaczono w Kampinoskim PN – 88 o długości 347 km, najmniejszą – w PN Bory Tucholskie (6 o długości 31,09 km).

W 2 parkach (Poleskim PN, Słowińskim PN) wyznaczona sieć dojazdów pożarowych nie spełniała wymogów § 8 pkt 2 rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów, który stanowi, że w lasach zaliczonych do II kategorii zagrożenia pożarowego odległość pomiędzy dowolnym punktem położonym w lesie a najbliższą drogą publiczną nie powinna przekraczać 1500 m. W pozostałych parkach sieć dojazdów spełniała ww. wymogi. [str. 42–43]

**Ogłędziny dojazdów
pożarowych**

Ogłędziny dojazdów pożarowych wykazały, że w 7 skontrolowanych parkach narodowych zgodnie z § 7 ust. 1 rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów, wszystkie były przejezdne na całej długości oraz właściwie oznakowane. Pobocza tych dojazdów były wykoszone i odkrzewione. Stan nawierzchni oraz pozostałe parametry dojazdów pożarowych spełniały wszystkie wymogi określone w § 7 ust. 2 rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów. W 3 parkach (Kampinoskim PN, Poleskim PN, Słowińskim PN) stwierdzono nieprawidłowości dotyczące oznakowania dojazdów pożarowych. [str. 43–44]

**Wyznaczenie
punktów czerpania
wody**

We wszystkich skontrolowanych parkach wg stanu na 30 czerwca 2021 r. wyznaczono łącznie 458 punktów czerpania wody do celów pożarowych. Największą liczbę punktów czerpania wody wyznaczono w Kampinoskim PN – 359 (w tym 343 hydranty), najmniejszą w Wolińskim PN – 3 (w tym 2 naturalne znajdujące się na terenie parku i 1 przy granicy parku na terenie Nadleśnictwa Międzyzdroje). [str. 44–45]

Ogłędziny 30 punktów czerpania wody wykazały, że w 5 parkach narodowych zostały one prawidłowo oznaczone, zapewniono dojazd i dostęp do lustra wody. W pozostałych 5 parkach (Białowieskim PN, Biebrzańskim PN, Kampinoskim PN, Słowińskim PN, Wigierskim PN) wystąpiły w tym zakresie nieprawidłowości dotyczące braku lub niewłaściwego oznakowania i utrudnionego dojazdu do punktów czerpania wody. [str. 45–46]

**Tablice
informacyjno-
ostrzegawcze**

We wszystkich skontrolowanych parkach narodowych przy: wejściach na teren parku i szlaki turystyczne, parkingach ustawiono tablice informacyjno-ostrzegawcze dotyczące zabezpieczenia pożarowego. Lokalizacja tablic została uzgodniona z właściwymi komendantami powiatowymi/miejskimi PSP oraz ujęta w dokumentach pn. *Sposoby postępowania na wypadek pożaru*. Ogłędziny 30 tablic wykazały, że ustawiono je w miejscach widocznych i były czytelne, ale w przypadku Słowińskiego PN stwierdzono nieprawidłowość polegającą na nieumieszczeniu tablic przy 2 z 4 objętych ogłędzinami wjazdach do lasu. [str. 46]

**Utrzymanie pasów
przeciwpożarowych**

Pasy przeciwpożarowe utrzymywano w 6 parkach narodowych, ich łączna długość wynosiła 19,48 km, w tym: Kampinoski – 5,88 km, Wielkopolski – 2,70 km, Białowieski – 3,90 km, Bory Tucholskie – 1,40 km, Poleski – 0,80 km, Woliński – 4,80 km. W wyniku ogłędzin 14 odcinków pasów ppoż. ustalono, że były one utrzymane w sposób odpowiedni – bruzdy pasów były pozbawione roślinności i oczyszczone do warstwy mineralnej gleby. Tereny sąsiadujące z pasami zostały oczyszczone z suchych drzew i zalegających gałęzi. [str. 47–48]

Działania w celu zwiększenia skuteczności ochrony ppoż.	<p>We wszystkich skontrolowanych parkach narodowych podejmowano działania mające na celu zwiększenie skuteczności ochrony przeciwpożarowej, m.in.: pozyskiwano środki z NFOŚiGW i z funduszu leśnego na realizację zadań i zakupy sprzętu ppoż., przeprowadzano szkolenia pracowników, zawierano porozumienia o współpracy z jednostkami organizacyjnymi Lasów Państwowych i Straży Pożarnej. Działania w tym zakresie NIK oceniła pozytywnie. [str. 48–49]</p>
Sprzęt do ochrony przeciwpożarowej	<p>Skontrolowane parki narodowe dysponowały sprzętem do ochrony przeciwpożarowej w ilościach zgodnych z wymogami rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów, który stanowiły m.in.: samochody terenowe z modułem gaśniczym, przyczepami z agregatem gaśniczym, ciągnikami rolniczymi z pługami, pompami pływającymi, gaśnicami, hydronetkami, tłumicami, szpadlami, pilarkami oraz sprzętem do utrzymania łączności. [str. 49–50]</p>
Organizacja baz sprzętu przeciwpożarowego	<p>We wszystkich skontrolowanych parkach narodowych zorganizowano łącznie 36 baz sprzętu przeciwpożarowego, w tym w poszczególnych parkach: Kampinoski – 10, Biebrzański i Słowiński po 7, Bory Tucholskie – 4, Wielkopolski – 3, Białowieski – 2, w pozostałych (Wigierski, Poleski, Bieszczadzki) po 1. Liczba baz sprzętu do gaszenia pożarów na terenie skontrolowanych parków była zgodna z przepisami § 11 ust. 1 rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów, na każde 10 000 hektarów lasu lub dla nadleśnictwa albo parku narodowego organizuje się, co najmniej jedną bazę sprzętu do gaszenia pożarów lasu. W 2 parkach (Biebrzańskim PN, Kampinoskim PN) stwierdzono, że ilość sprzętu w bazach była niezgodna z wykazem sprzętu zawartym w <i>Sposobach postępowania na wypadek powstania pożaru</i>. [str. 50–51]</p>
Kontrole PSP w parkach narodowych	<p>PSP przeprowadziła w latach 2018-2021 (I półrocze) 55 czynności kontrolno-rozpoznawczych w 9 parkach narodowych (nie kontrolowano Bieszczadzkiego PN). Najwięcej kontroli przeprowadzono w Biebrzańskim PN i Poleskim PN – po 14, najmniej bo 1 w Wolińskim PN (w 2020 r.). W 2 parkach (Słowińskim PN i Wolińskim PN) czynności kontrolno-rozpoznawcze nie wykazały nieprawidłowości. W 7 parkach narodowych stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły m.in.: braku oznakowania dojazdów pożarowych, utrudnienia w przejeździe dojazdami pożarowymi, utrudnienia dojazdu do punktów czerpania wody, braku możliwości poboru wody, niepełne wyposażenie baz sprzętu pożarowego. [str. 51–53]</p>
Pożary w skontrolowanych parkach narodowych	<p>W 9 skontrolowanych parkach narodowych, w latach 2018-2021 (I półrocze) odnotowano 187 pożarów o łącznej powierzchni 6049,58 ha, w tym: 1178,44 ha lasów i 4871,14 ha ekosystemów nieleśnych (nie wystąpiły w Wolińskim PN). W 9 skontrolowanych parkach dla każdego pożaru wypełniano arkusz ewidencyjny pożaru, w którym wskazywano przyczynę jego powstania. [str. 53–56]</p>
Szacowanie wartości strat pożarowych	<p>Tylko w przypadku pożaru w Białowieskim PN oszacowano wartość strat, które wyniosły 17,3 tys. zł (w tym: wartość drewna – 11,9 tys. zł, wynagrodzenie i nadgodziny – 4,7 tys. zł, koszty transportu i wyżywienia – 0,7 tys. zł). W pozostałych parkach narodowych strat nie szacowano, ponieważ nie odnotowano strat w drzewostanach ze względu na charakter pożaru (przyziemny), a w przypadkach ekosystemów nieleśnych z powodu braku metodyki wyceny strat. [str. 56]</p>
Współpraca z jednostkami organizacyjnymi Lasów Państwowych	<p>Skontrolowane parki narodowe współpracowały z jednostkami organizacyjnymi Lasów Państwowych w zakresie ochrony przeciwpożarowej. Pozyskiwano dane o stopniu zagrożenia pożarowego ekosystemów leśnych z nadleśnictw sąsiadujących z parkami. Parki, które nie posiadały własnych punktów obserwacyjnych (PN Bory Tucholskie, Poleski PN, Wielkopolski PN) korzystały z wyników obserwacji prowadzonych w sąsiadujących nadleśnictwach. Uczestniczono w naradach, konsultacjach, szkoleniach organizowanych przez PGL LP, wymieniano się informacjami oraz zawierano porozumienia. [str. 57–58]</p>

Planowanie i realizacja zadań z zakresu ochrony przeciwpożarowej

W okresie objętym kontrolą w parkach narodowych zaplanowano i realizowano zadania związane z ochroną przeciwpożarową ekosystemów polegające na: pełnieniu dyżurów w punktach obserwacyjnych, dyżurów w PAD i patroli naziemnych, założeniu i/lub odnawianiu pasów ppoż., porządkowaniu terenu wzdłuż obiektów mogących stanowić zagrożenie ppoż., utrzymaniu przejezdności dojazdów pożarowych, utrzymaniu punktów czerpania wody, konserwacji i zakupie sprzętu ppoż. [str. 58–61]

Realizacja zadań z zakresu ochrony przeciwpożarowej

Poziom realizacji poszczególnych zadań (w ujęciu rzeczowym) w tych parkach narodowych, które je zaplanowały, kształtował się następująco:

- dyżury w punktach obserwacyjnych: 86% w 2018 r., 114% w 2019 r. i 87% w 2020 r. (zadanie planowano w 2 parkach);
- dyżury w PAD: 90% w 2018 r., 111% w 2019 r. i 113% w 2020 r. (zadanie planowano w 7 parkach w 2018 r. i w 8 – w latach 2019-2020);
- partole naziemne: 85% w 2018 r., 108% w 2019 r. i 113% w 2020 r. (zadanie planowano w 3 parkach w 2018 r. i w 4 – w latach 2019–2020);
- założenie lub odnowienie pasów przeciwpożarowych: 145% w 2018 r., 81% w 2019 r. i 80% w 2020 r. (zadanie planowano w 6 parkach w latach 2018-2019 oraz w 5 – w 2020 r.);
- porządkowanie terenu wzdłuż obiektów mogących stanowić zagrożenie pożarowe: 90% w 2018 r., 129% w 2019 r. i 99% w 2020 r. (zadanie planowano w 6 parkach w latach 2018-2019 oraz w 5 – w 2020 r.);
- utrzymanie przejezdności dojazdów pożarowych: 88% w 2018 r., 105% w 2019 r. i 114% w 2020 r. (zadanie planowano w 9 parkach);
- utrzymanie punktów czerpania wody: 107% w 2018 r., 98% w 2019 r. i 86% w 2020 r. (zadanie planowano w 7 parkach w latach 2018-2019 oraz w 8 – w 2020 r.);
- konserwacja sprzętu ppoż.: 194% w 2018 r., 63% w 2019 r. i 102% w 2020 r. (zadanie planowano w 8 parkach w 2018 r., 10 – w 2019 r. oraz 6 – w 2020 r.);
- zakup sprzętu ppoż.: 100% w 2018 r., 680% w 2019 r., 73% w 2020 r. (zadanie planowano w 3 parkach w 2018 r., 1 – w 2019 r. oraz w 3 – w 2020 r.);
- ustawienie lub wymiana tablic ostrzegawczych: 79% w 2018 r., 195% w 2019 r., 62% w 2020 r. (zadanie planowano w 3 parkach w 2018 r., 4 – w 2019 r. oraz w 2 – w 2020 r.). [str. 63]

Dyrektorzy 6 parków (Biebrzańskiego PN, PN Bory Tucholskie, Kampinoskiego PN, Słowińskiego PN, Wielkopolskiego PN i Wolińskiego PN) jako przyczynę niepełnego wykonania zadań z zakresu ochrony przeciwpożarowej wskazali mniejsze potrzeby dotyczące tych zadań niż wykazane w planie. Dyrektorzy Bieszczadzkiego PN i Wigierskiego PN jako przyczynę takiego stanu wskazali brak środków z funduszu leśnego, natomiast w przypadku 2 parków (Białowieskiego PN, Poleskiego PN) ich dyrektorzy wskazali obie wyżej wymienione przyczyny. [str. 63]

Wydatki wykonane na ochronę przeciwpożarową

Na ochronę przeciwpożarową wydatkowano łącznie 16 938,9 tys. zł, tj. 52,4% zaplanowanych środków, z tego: 9 527,9 tys. zł w 2018 r.; 2 081,1 tys. zł w 2019 r.; 4 588,0 tys. zł w 2020 r.; 741,9 tys. zł w I półroczu 2021 r. Najwyższe wydatki zostały poniesione w Biebrzańskim PN – 6 148,6 tys. zł i Kampinoskim PN – 5 456,4 tys. zł; najniższe w Poleskim PN – 144,0 tys. zł oraz PN Bory Tucholskie – 178,6 tys. zł. [str. 64–65]

Kontrolą objęto 33 postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, przeprowadzone w latach 2018–2020, łącznie na 23 087,8 tys. zł. W 4 z 10 skontrolowanych parkach narodowych stwierdzono nieprawidłowości dotyczące 6 postępowań, w tym: nieuwzględnienia kosztów prac projektowych przy szacowaniu wartości zamówień do realizacji w formule „zaprojektuj i wybuduj”; zamieszczenia ogłoszenia o udzieleniu zamówienia po upływie 3,5 miesiąca od dnia zawarcia umowy; braku udokumentowania wartości zgłoszonych ofert przy udzielaniu zamówień o wartości poniżej 30 000 euro. [str. 66]

Uwzględnienie parków narodowych w planach czynności kontrolno-rozpoznawczych

Państwowa Straż Pożarna prawidłowo sprawowała nadzór nad zabezpieczeniem przeciwpożarowym parków narodowych.

W okresie objętym kontrolą 8 z 10 komendantów PSP uwzględniło w rocznych planach czynności kontrolno-rozpoznawczych parki narodowe zlokalizowane na terenie ich działania. Kontrole parków narodowych nie były planowane przez komendantów PSP w Chojnicach (zaplanowano 15 kontroli nadleśnictw i 5 kontroli lasów prywatnych ze względu na zwiększoną liczbę pożarów) oraz w Ustrzykach Dolnych (z uwagi na najniższą III kategorię zagrożenia pożarowego obszarów leśnych Bieszczadzkiego PN). [str. 67]

Kontrole PSP w parkach narodowych i ich wyniki

W latach 2018–2021 objęci kontrolą komendanci powiatowi/miejski PSP przeprowadzili łącznie 37 kontroli parków narodowych: 10 w 2018 r.; 10 w 2019 r.; 10 w 2020 r.; 7 w 2021 r. Wykazały one m.in. występowanie na terenach parków miejsc, w których parametry techniczno-użytkowe dojazdów pożarowych nie spełniały wymagań rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów w zakresie: odpowiedniego ich zagęszczenia; zachowania wymaganej szerokości dojazdu; wymaganego promienia skrętu; wyposażenia w mijanki; zachowania wymaganych wymiarów miejsca do zawracania oraz odstępu pomiędzy koronami drzew o szerokości co najmniej 6 m do wysokości 4 m od nawierzchni jezdni. [str. 67]

Po przeprowadzonych kontrolach wydano 4 decyzje administracyjne nakazujące usunięcie nieprawidłowości: 2 przez KP PSP w Mońkach, 1 przez KM PSP w Poznaniu, 1 przez KP PSP w Hajnówce. [str. 67–68]

Wszyscy kontrolowani komendanci PSP uzgadniali przekazywane im przez parki narodowe *Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru, kłęski żywiolowej lub innego miejscowego zagrożenia*. [str. 68–69]

Uwagi do przedłożonych dokumentów zgłaszało 5 z 10 objętych kontrolą komendantów PSP (KP PSP w Błoniu, KM PSP w Poznaniu, KP PSP w Hajnówce, KM PSP w Suwałkach, KP PSP w Chojnicach). Dotyczyły one m.in. nieokreślenia odległości pomiędzy dowolnymi punktami w lesie, a drogami publicznymi i dojazdami pożarowymi (brak mapy); nieokreślenia pojemności zbiorników wodnych, wydajności hydrantów oraz przepływu cieków wodnych; braku informacji w zakresie możliwości wjazdu i parkowania samochodów ciężarowych na parkingach; weryfikacji wykazu punktów czerpania wody; zmiany usytuowania i wyposażenia baz sprzętu do gaszenia pożarów na terenie parku narodowego; sposobu zabezpieczenia przeciwpożarowego miejsc wyznaczonych do rozniecania ognia na terenie parku narodowego; wykazu numerów telefonów oraz kadry upoważnionej do organizowania i kierowania akcją gaśniczą. [str. 69]

Uwzględnienie parków narodowych w powiatowych planach ratowniczych

Stosownie do wymogów określonych w § 7 ust. 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 3 lipca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego²². Parki narodowe jako podmioty mogące wspomagać prowadzenie działań ratowniczych zostały uwzględnione w powiatowych planach ratowniczych przez 9 z 10 komendantów PSP (KP PSP w Błoniu i KP PSP w Kamieniu Pomorskim od 2021 r.). W okresie objętym kontrolą tylko KP PSP w Mońkach nie uwzględnił parku narodowego w tym dokumencie. Dopiero w trakcie kontroli NIK Komendant Powiatowy PSP uwzględnił w ww. planie Biebrzański PN jako podmiot wspomagający organizację działań ratowniczych oraz ustalił dla niego zadania. [str. 70]

²² Dz. U. poz. 1319, ze zm. – rozporządzenie uchylone 23 września 2021 r. i zastąpione rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 17 września 2021 r. w sprawie szczegółowej organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. poz. 1737) – rozporządzenie weszło w życie 23 września 2021 r. Rozporządzenie z 2021 również w § 7 ust. 2 określa takie wymogi.

Pożary w parkach narodowych odnotowane przez PSP

W latach 2018–2021 objęci kontrolą komendanci PSP, na terenie parków narodowych położonych na obszarze ich działania, odnotowali łącznie 98 pożarów. Nie odnotowano ich jedynie na terenie Wigierskiego PN będącym w zasięgu działania KM PSP w Suwałkach. Główną przyczyną powstania pożarów były podpalenia i nieostrożność przy posługiwaniu się otwartym ogniem. Odnotowano zdarzenia obejmujące m.in. pożary terenów leśnych i nieleśnych, pojedynczych drzew, budynków oraz pojazdów. Średni czas dojazdu pierwszego podmiotu ratowniczego do zgłoszonych pożarów wyniósł od 10 min do 29 min. Czas trwania interwencji uzależniony był od rodzaju zdarzenia. Przykładowo czas trwania akcji ratowniczo-gaśniczej podczas pożaru pojazdu na terenie Bieszczadzkiego PN (KP PSP w Ustrzykach Dolnych) wyniósł 37 min., natomiast kompleksu leśnego w Wielkopolskim Parku Narodowym (KM PSP w Poznaniu) – 8 godz. 14 min. [str. 70–71]

4. WNIOSKI

Wyniki kontroli wskazują, że nie została zapewniona w pełni ochrona przeciwpożarowa ekosystemów w parkach narodowych. Nie określono kategorii zagrożenia pożarowego lądowych ekosystemów nieleśnych, ponieważ brak było stosownej metodyki i podstaw prawnych takiej kategoryzacji, która jest niezbędna dla określenia zasad ochrony ppoż. tego typu ekosystemów. Minister nie podejmował działań legislacyjnych w celu określenia zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego ekosystemów nieleśnych, w tym sposobu ustalania ich kategorii zagrożenia pożarowego. W związku z powyższym, niezależnie od wniosków sformułowanych w wystąpieniach pokontrolnych Najwyższa Izba Kontroli wnioskuje:

**Minister Klimatu
i Środowiska**

do Ministra Klimatu i Środowiska o podjęcie działań:
legislacyjnych w celu:

- 1) ustalenia metodyki określania kategorii zagrożenia pożarowego lądowych ekosystemów nieleśnych w parkach narodowych oraz zasad ochrony przeciwpożarowej ekosystemów tego typu;
- 2) ustalenia zasad określania kategorii zagrożenia pożarowego dla całego obszaru tych parków narodowych, w granicach których znajdują się ekosystemy: leśne i lądowe nieleśne – po ustaleniu kategorii zagrożenia pożarowego dla tych ekosystemów;
- 3) ustalenia terminów przekazywania rocznych zadań rzeczowych w celu zatwierdzenia tych zadań

oraz działań w celu:

- 4) zobowiązania dyrektorów parków narodowych do sporządzania i przekazywania ministrowi właściwemu ds. środowiska – w określonym terminie – sprawozdań z realizacji rocznych zadań rzeczowych;
- 5) sporządzania zbiorczych sprawozdań z działalności parków narodowych z uwzględnieniem informacji ze sprawozdań z realizacji rocznych zadań rzeczowych.

5. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

5.1. NADZÓR MINISTRA WŁAŚCIWEGO DO SPRAW ŚRODOWISKA NAD REALIZACJĄ PRZEZ PARKI NARODOWE ZADAŃ W ZAKRESIE OCHRONY PRZECIWPÓŻAROWEJ EKOSYSTEMÓW

Zatwierdzenie rocznych zadań rzeczowych parków

Minister właściwy do spraw środowiska nie sprawował nadzoru nad parkami narodowymi w pełnym zakresie wymaganym art. 9 ust. 2 uoop. Nie podejmował skutecznych działań w celu wyegzekwowania przekazania przez wszystkie parki narodowe rocznych zadań rzeczowych wynikających z planu ochrony lub zadań ochronnych w celu ich zatwierdzenia. Nie monitorował realizacji rocznych zadań rzeczowych w parkach narodowych, w tym w zakresie ochrony ppoż. ekosystemów. W przypadku 7 parków narodowych projekty planów ochrony procedowane były przez okres dłuższy niż 6 miesięcy, tj. niezgodnie z art. 19 ust. 5 uoop. Minister nie sporządzał rocznych sprawozdań zbiorczych z działalności parków narodowych, do czego był zobowiązany art. 9 ust. 3 uoop.

Zgodnie z art. 9 ust. 2 pkt 1 uoop minister właściwy do spraw środowiska zatwierdza roczne zadania rzeczowe wynikające z planu ochrony, o którym mowa w art. 18 lub zadań ochronnych, o których mowa w art. 22 uoop.

W okresie objętym kontrolą Minister zatwierdził roczne zadania rzeczowe tylko dla części parków narodowych:

- w 2018 r. dla 14²³ z 23 parków narodowych, z czego w 3 (Magurski PN, Ojcowski PN, Tatrzański PN) nie uwzględniono zadań z zakresu ochrony ppoż.;
- w 2019 r. dla 13²⁴ z 23 parków narodowych, z czego w 2 (Ojcowski PN, Tatrzański PN) z nich nie uwzględniono zadań z zakresu ochrony ppoż.;
- w 2020 r. dla 12²⁵ z 23 parków narodowych z czego w 2 (Ojcowski PN, Tatrzański PN) nie uwzględniono zadań z zakresu ochrony ppoż.;
- w 2021 r. dla 11²⁶ z 23 parków narodowych, z czego w 2 (Ojcowski PN, Tatrzański PN) nie uwzględniono zadań z zakresu ochrony ppoż.; roczne zadania dla 4 PN (Biebrzańskiego PN, Karkonoskiego PN, Pienińskiego PN, Świętokrzyskiego PN) poddawane były analizie i przygotowaniu do zatwierdzenia przez Ministra w związku z tym nie objęto ich badaniem.

Minister nie wyegzekwował przekazania mu przez wszystkie parki narodowe do zatwierdzenia rocznych zadań rzeczowych wynikających z planu ochrony lub zadań ochronnych. W efekcie do ministerstwa nie wpłynęły do zatwierdzenia roczne zadania rzeczowe:

- w 2018 r. od 9²⁷ z 23 parków narodowych,
- w 2019 r. od 10²⁸ z 23 parków narodowych,
- w 2020 r. od 11²⁹ z 23 parków narodowych,

²³ Białowiecki PN, PN Bory Tucholskie, Drawieński PN, Gorczański PN, Kampinoski PN, Karkonoski PN, Magurski PN, Ojcowski PN, Poleski PN, Roztoczański PN, Słowiński PN, Świętokrzyski PN, Tatrzański PN, Wigierski PN.

²⁴ Białowiecki PN, PN Bory Tucholskie, Drawieński PN, Gorczański PN, Kampinoski PN, Karkonoski PN, Ojcowski PN, Poleski PN, Roztoczański PN, Słowiński PN, Świętokrzyski PN, Tatrzański PN, Wigierski PN.

²⁵ Białowiecki PN, PN Bory Tucholskie, Drawieński PN, Gorczański PN, Kampinoski PN, Karkonoski PN, Ojcowski PN, Poleski PN, Roztoczański PN, Słowiński PN, Tatrzański PN, Wigierski PN.

²⁶ Białowiecki PN, PN Bory Tucholskie, Drawieński PN, Gorczański PN, Kampinoski PN, Narwiański PN, Ojcowski PN, Roztoczański PN, Słowiński PN, Tatrzański PN, Wigierski PN.

²⁷ Babogórski PN, Biebrzański PN, Bieszczadzki PN, PN Gór Stołowych, Narwiański PN, Pieniński PN, PN „Ujście Warty”, Wielkopolski PN, Woliński PN.

²⁸ Babogórski PN, Biebrzański PN, Bieszczadzki PN, PN Gór Stołowych, Magurski PN, Narwiański PN, Pieniński PN, PN „Ujście Warty”, Wielkopolski PN, Woliński PN.

²⁹ Babogórski PN, Biebrzański PN, Bieszczadzki PN, PN Gór Stołowych, Magurski PN, Narwiański PN, Pieniński PN, Świętokrzyski PN, PN „Ujście Warty”, Wielkopolski PN, Woliński PN.

- w 2021 r. od 8³⁰ z 23 parków narodowych.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Klimatu i Środowiska, Główny Konserwator Przyrody³¹ wyjaśniła, że: (...) *nie miałam informacji, że one nie są przesyłane. (...) Przesyłanie do zatwierdzenia zadań rzeczowych przez parki narodowe należy do obowiązków poszczególnych jednostek. Informacje dotyczące konieczności przesyłania zadań rzeczowych są przekazywane parkom narodowym w czasie spotkań roboczych, w ramach dyskusji o sprawach bieżących.*

DOP nie informował Ministra, że nie wszystkie parki narodowe przekazują do zatwierdzenia roczne zadania rzeczowe.

Z informacji uzyskanych w toku kontroli NIK od 20 parków narodowych³² wynika, że w latach 2018-2021 (do 30 listopada 2021 r.) 12 parkom narodowym nie wskazywano na konieczność przesyłania Ministrowi rocznych zadań rzeczowych w celu ich zatwierdzenia, a 8 parkom narodowym przekazano taką informację ustnie podczas narad i spotkań roboczych.

W *Działaniach nadzorczych Ministra wobec parków narodowych* zaakceptowanych w 2012 r. przez Podsekretarza Stanu w MŚ, Głównego Konserwatora Przyrody określono w punktach:

- 4. *Nadzór w obszarze pozafinansowym* – m.in., że: *...Szeroko rozumiany nadzór Ministra Środowiska nad parkami narodowymi będzie obejmował działania wprost określone w przepisach ustawy o ochronie przyrody, jak również inne polegające na monitorowaniu pracy parków narodowych na podstawie otrzymywanych sprawozdań, analizowaniu otrzymywanych materiałów odnoszących się do realizacji zadań parków i wydawaniu na ich podstawie wytycznych zmierzających do zapewnienia właściwej realizacji zadań;*
- 1. *Działania nadzorcze w zakresie zadań dotyczących ochrony przyrody* m.in., że: *...zgodnie z art. 9 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie przyrody, minister właściwy do spraw środowiska zatwierdza do wykonania roczne zadania rzeczowe wynikające z ustanowionego planu ochrony lub z zadań ochronnych. Zadania rzeczowe określają szczegółowy zakres przedmiotowy i rozmiar zaplanowanych do wykonania w danym roku przez park narodowy działań.*

Nie egzekwując – w ramach sprawowanego nadzoru – przekazywania rocznych zadań rzeczowych przez parki narodowe Minister pozbawiał się informacji o rozmiarze i zakresie przedmiotowym działań zaplanowanych przez te jednostki w danym roku, a także informacji, w jakim stopniu uwzględniały one zadania określone w planie ochrony lub w zadaniach ochronnych. Należy podkreślić, że NIK po kontroli przeprowadzonej w 2013 r. sformułowała wniosek o *egzekwowanie przedkładania przez parki narodowe rocznych zadań rzeczowych, w celu ich zatwierdzenia przez Ministra Środowiska* po kontroli P/13/123 *Funkcjonowanie parków narodowych*, który według deklaracji ówczesnego podsekretarza stanu w MŚ, Głównego Konserwatora Przyrody został przyjęty do realizacji.

Biorąc pod uwagę powyższe ustalenia, w Ministerstwie nie zachowano standardów kontroli zarządczej określonych w pkt 16 *Bieżąca informacja*, pkt 17 *Komunikacja wewnętrzna* i pkt 18 *Komunikacja zewnętrzna* części II. *Standardy kontroli zarządczej* lit. D. *Informacja i komunikacja* załącznika do komunikatu nr 23 MF.

³⁰ Babiogórski PN, Bieszczadzki PN, PN Gór Stołowych, Magurski PN, Poleski PN, PN „Ujście Warty”, Wielkopolski PN, Woliński PN.

³¹ Wykonująca kompetencje Ministra w stosunku do parków narodowych.

³² W trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f) ustawy o NIK wystąpiono do 23 parków narodowych o wyjaśnienia, czy Minister lub kierownictwo DOP wskazywało parkom narodowym na konieczność przesyłania rocznych zadań rzeczowych. W odpowiedzi 12 parków narodowych poinformowało, że w latach 2018-2021 (do dnia udzielenia kontrolerowi NIK odpowiedzi) nie wskazywano na konieczność przesyłania Ministrowi rocznych zadań rzeczowych w celu ich zatwierdzenia; 8 parków narodowych wskazało, że takie informacje przekazywane były ustnie podczas narad i spotkań roboczych; 3 parki narodowe do dnia zakończenia czynności kontrolnych nie udzieliły odpowiedzi.

Spośród parków narodowych, które przekazały roczne zadania rzeczowe do zatwierdzenia tylko 3³³ wykonały to przed okresem ich obowiązywania. Pozostałe przekazywały plany w okresie ich obowiązywania. Przekazanie planów rzeczowych po 4 do 10 miesięcy od rozpoczęcia ich obowiązywania miało miejsce w następujących przypadkach:

Przykłady:

- zadania rzeczowe na 2018 r. 4 parki: Kampinoski PN – 29 maja 2018 r.; Karkonoski PN – 4 kwietnia 2018 r.; Świętokrzyski PN – 24 kwietnia 2018 r.; Wigierski PN – 20 kwietnia 2018 r.;
- zadania rzeczowe na 2019 r. 4 parki: PN Bory Tucholskie – 4 kwietnia 2019 r.; Kampinoski PN – 3 czerwca 2019 r.; Ojcowski PN – 25 kwietnia 2019 r.; Świętokrzyski PN – 21 maja 2019 r.;
- zadania rzeczowe na 2020 r. 3 parki: PN Bory Tucholskie – 24 kwietnia 2020 r.; Kampinoski PN – 18 maja 2019 r.; Wigierski PN – 7 maja 2019 r.;
- zadania rzeczowe na 2021 r. 7 parków: Biebrzański PN – 20 października 2021 r.; Drawieński PN – 19 października 2021 r.; Kampinoski PN – 23 lipca 2021 r.; Narwiański PN – 18 października 2021 r.; Pieniński PN – 7 czerwca 2021 r.; Świętokrzyski PN – 25 października 2021 r.; Wigierski PN – 12 kwietnia 2021 r.

Uwzględnianie działań z zakresu ochrony ppoż. w rocznych zadaniach rzeczowych parków narodowych

Minister w ramach sprawowanego nadzoru nie podejmował działań w celu doprowadzenia do uwzględnienia zadań z zakresu ochrony ppoż. ekosystemów w rocznych zadaniach rzeczowych przez:

– Ojcowski PN i Tatrzański PN – w rocznych zadaniach rzeczowych w latach 2018-2021;

– Magurski PN – w rocznych zadaniach rzeczowych na rok 2018;

pomimo tego, że zadania z tego zakresu zostały ujęte w zadaniach ochronnych ustanowionych dla tych parków³⁴. Pozostałe parki narodowe, które przesłały do Ministerstwa roczne zadania rzeczowe do zatwierdzenia, uwzględniły w nich zadania z zakresu ochrony ppoż. ekosystemów³⁵.

Sekretarz stanu w MKiŚ, Główny Konserwator Przyrody wyjaśniła m.in., że: *Kwestia uwzględniania działań ochrony ppoż. w zadaniach ochronnych jest istotna, jednak przenoszenie tych zadań do realizowanych zadań rzeczowych nie musi być obligatoryjne. Dyrektorzy parków narodowych decydują o potrzebach realizacji zadań w danym roku według bieżących potrzeb.*

Najwyższa Izba Kontroli nie podzieliła argumentacji przywołanej w ww. wyjaśnieniu, ponieważ w rocznych zadaniach rzeczowych dla Ojcowskiego PN oraz dla Tatrzańskiego PN, przyjętych przez te parki w latach 2018-2021, nie zostało uwzględnione żadne z zadań ochronnych w zakresie ochrony ppoż. ekosystemów – ustanowionych przez Ministra w drodze zarządzeń³⁶.

W przypadku Ojcowskiego PN Minister wydał 2 takie zarządzenia, ustanawiając przedmiotowe zadania na lata 2018-2019 oraz na lata 2020-2022. W zarządzeniach tych wymienił występowanie pożarów jako jedno z potencjalnych zagrożeń wewnętrznych. Do sposobów eliminacji lub ograniczania tego zagrożenia i jego skutków zaliczył: coroczny przegląd dróg

³³ Poleski PN przekazał roczne zadania rzeczowe 29 grudnia 2017 r. na 2018 r., 21 grudnia 2018 r. na 2019 r., 12 grudnia 2019 r. na 2020 r. (na 2021 r. nie przekazał rocznych zadań rzeczowych), Roztoczański PN 15 listopada 2018 r. na 2019 r., 3 grudnia 2019 r. na 2020 r., 4 listopada 2020 r. na 2021 r., Tatrzański PN 31 grudnia 2018 r. na 2019 r., 15 grudnia 2020 r. na 2021 r.

³⁴ W zarządzeniach: Ministra Środowiska z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie zadań ochronnych dla Ojcowskiego PN; Ministra Klimatu z dnia 13 stycznia 2020 r. w sprawie zadań ochronnych dla Ojcowskiego PN na lata 2020-2022; Ministra Środowiska z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie zadań ochronnych dla Tatrzańskiego PN; Ministra Środowiska z dnia 28 grudnia 2018 r. w sprawie zadań ochronnych dla Tatrzańskiego PN na 2019 r.; Ministra Klimatu z dnia 13 stycznia 2020 r. w sprawie zadań ochronnych dla Tatrzańskiego PN na rok 2020; Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 10 grudnia 2020 r. w sprawie zadań ochronnych dla Tatrzańskiego PN na rok 2021; Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2018 r. w sprawie zadań ochronnych dla Magurskiego PN.

³⁵ Z wyjątkiem Karkonoskiego PN w 2019 r. (zadania z zakresu ochrony ppoż. ekosystemów przewidziane w zadaniach ochronnych na lata 2018-2019 uwzględniono w rocznych zadaniach rzeczowych na 2018 r.).

³⁶ <https://dziennikurzedowy.mos.gov.pl/skorowidz/parki-narodowe-zadania-ochronne/>.

przeciwpożarowych i utrzymanie ich w stanie przejezdności; dozorowanie i dogaszanie pożarysk; utrzymanie punktów czerpania wody; patrolowanie obszaru parku w okresach zagrożenia pożarami; zakup, utrzymanie i przeglądy sprzętu przeciwpożarowego; przeglądy przeciwpożarowe obiektów infrastruktury technicznej, w tym instalacji elektrycznych, gazowych, kominiarskich i odgromowych; modernizacja łączności przewodowej i bezprzewodowej oraz sieci internetowej (panele dyspozycyjne); aktualizacja planów przeciwpożarowych; ograniczanie ruchu turystycznego w razie zagrożenia pożarowego; zapewnienie ochrony przeciwpożarowej przez modernizację PAD i wyposażenie w automatyczną centralę w budynku dyrekcji wraz z instalacją systemu monitoringu wizyjnego (willa Hotel pod Kazimierzem, willa Jadwiga, hotel pod Łokietkiem)³⁷.

W przypadku Tatrzańskiego PN Minister wydał 4 takie zarządzenia, ustanawiając zadania ochronne z zakresu ochrony ppoż. na poszczególne lata 2018-2021. W zarządzeniach tych wymienił występowanie pożarów jako jedno z potencjalnych zagrożeń wewnętrznych. Do sposobów eliminacji lub ograniczania tego zagrożenia i jego skutków zaliczył: monitoring zagrożenia pożarowego; utrzymywanie dyżurów i patroli przeciwpożarowych w okresach zagrożenia pożarowego; utrzymanie sprzętu i infrastruktury do ochrony przeciwpożarowej.

Również w rocznych zadaniach rzeczowych dla Magurskiego PN na rok 2018, nie zostało uwzględnione żadne z zadań ochronnych w zakresie ochrony ppoż. ekosystemów – ustanowionych przez Ministra w drodze zarządzenia³⁸. W zarządzeniu tym wymienił zagrożenie pożarowe dotyczące drzewostanów sąsiadujących z łąkami jako jedno z potencjalnych zagrożeń wewnętrznych. Do sposobów eliminacji lub ograniczania tego zagrożenia i jego skutków zaliczył: wykaszanie roślin na łąkach przylegających do ekotonów i drzewostanów pasami o szerokości do 100 m; patrolowanie obszarów zagrożonych pożarami.

W ww. przypadkach nie zachowano standardu kontroli zarządczej określonego w pkt 18 *Komunikacja zewnętrzna* części II. *Standardy kontroli zarządczej* lit. D. *Informacja i komunikacja* załącznika do komunikatu nr 23 MF, zgodnie z którym należy zapewnić efektywny system wymiany ważnych informacji z podmiotami zewnętrznymi mającymi wpływ na osiągnięcie celów i realizację zadań.

Opisane wyżej postępowanie nadzorcze nie zapewniało warunków do skutecznej ochrony ppoż. ekosystemów w przedmiotowych 3 parkach.

Monitorowanie realizacji rocznych zadań rzeczowych przez parki narodowe

Minister nie monitorował realizacji przez parki narodowe rocznych zadań rzeczowych, w tym zadań w zakresie ochrony ppoż. Nie podejmował bowiem – w ramach sprawowanego nadzoru – skutecznych działań w celu wyegzekwowania przekazania mu przez wszystkie parki narodowe do analizy sprawozdań z wykonania zadań rzeczowych za rok poprzedni. W okresie objętym kontrolą jedynie 2 parki narodowe³⁹ przesyłały do Ministerstwa takie sprawozdania, w tym jeden – nieterminowo⁴⁰.

W *Działaniach nadzorczych Ministra wobec parków narodowych* wskazano w punkcie 1 [...] *Wykonanie zaplanowanego i zaakceptowanego przez ministra właściwego do spraw środowiska rozmiaru zadań będzie analizowane przez właściwą komórkę organizacyjną we współpracy z komórką organizacyjną do spraw kontroli [...], na podstawie rocznego sprawozdania, przedkładanego przez dyrektorów parków narodowych organowi nadzorującemu po zakończeniu roku (w styczniu roku następnego). Oprócz zagadnień wprost związanych z ochroną przyrody sprawozdanie będzie odnosiło się do wykonania budżetu zgodnie*

³⁷ Ostatni z wymienionych sposobów został ujęty wyłącznie w zarządzeniu Ministra Klimatu z dnia 13 stycznia 2020 r. w sprawie zadań ochronnych dla Ojcowskiego PN na lata 2020-2022. <https://dziennikurzedowy.mos.gov.pl/skorowidz/parki-narodowe-zadania-ochronne/>.

³⁸ Magurski PN – sprawozdanie z wykonania rocznych zadań rzeczowych w 2017 r., Słowiński PN – sprawozdania z wykonania rocznych zadań rzeczowych: w 2017 r., w 2018 r., w 2019 r. i w 2020 r.

⁴⁰ Słowiński PN – sprawozdania z wykonania rocznych zadań rzeczowych: w 2017 r., w 2018 r., w 2019 r. i w 2020 r. zostały przekazane do MŚ/MK/MKiŚ w lutym roku następnego, a powinny być przekazane w styczniu roku następnego.

z wcześniejszym planem. [...] Uzupelnieniem powyższych środków nadzoru będą wytyczne i zalecenia wydawane przez organ nadzorujący, dotyczące sposobów realizacji poszczególnych zadań.

Sekretarz stanu w MKiŚ, Główny Konserwator Przyrody wyjaśniła m.in., że: *Działania nadzorcze [...] są dokumentem akceptowanym w 2012 r. Dokument ten, w związku ze zmianami między innymi w zakresie kontroli zarządczej, jest obecnie aktualizowany, m.in. w zakresie sprawozdań z realizacji zadań parków narodowych. Niemniej parki narodowe przedkładają ministrowi sprawozdania z wykonania planu działalności za dany rok. Sprawozdania te są spójne ze sprawozdaniami z wykonania budżetu parków narodowych (rozliczenia dotacji celowych) [...] Przepisy ustawy o ochronie przyrody nie określają obowiązku przekazywania do ministra właściwego do spraw środowiska sprawozdania z wykonania zadań rzeczowych ani żadnej formy ich analizy, czy też akceptacji [...] W przygotowywanym projekcie ustawy o parkach narodowych planuje się wprowadzenie obligatoryjnej sprawozdawczości z wykonania zadań ochronnych, ze wskazaniem terminu przekazywania sprawozdań, z realizacji tych zadań przez parki narodowe.*

Uwzględniając przytoczone wyżej zapisy *Działań nadzorczych Ministra* oraz wyjaśnienia, za nierzetelne należy uznać postępowanie polegające na niemonitorowaniu w Ministerstwie realizacji przez parki narodowe rocznych zadań rzeczowych zatwierdzonych na poszczególne lata 2018-2021, w tym działań w zakresie ochrony ppoż. ekosystemów. Monitoring rocznych zadań umożliwia bieżące śledzenie postępu realizacji każdego zadania i ewentualne podjęcie czynności zaradczych.

Biorąc pod uwagę powyższe ustalenia, w Ministerstwie nie zachowano standardu określonego w pkt 18 *Komunikacja zewnętrzna* części II. *Standardy kontroli zarządczej* lit. D. *Informacja i komunikacja* załącznika do komunikatu nr 23 MF, zgodnie z którym należy zapewnić efektywny system wymiany ważnych informacji z podmiotami zewnętrznymi mającymi wpływ na osiągnięcie celów i realizację zadań.

Kontrole w parkach narodowych

W okresie objętym kontrolą w parkach narodowych przeprowadzono 10 kontroli z czego 1 kontrola w Biebrzańskim Parku Narodowym w 2020 r. dotyczyła ochrony ppoż:

- w 2018 r. 5 kontroli - Biebrzański PN, PN Gór Stołowych, Słowiński PN, Magurski PN, PN Bory Tucholskie;
- w 2019 r. 3 kontrole - Świętokrzyski PN, PN Gór Stołowych, Wielkopolski PN;
- w 2020 r. 2 kontrole - Kampinoski PN i Biebrzański PN.

Przeprowadzone kontrole w parkach narodowych oprócz spraw pracowniczych i wynagrodzeń dotyczyły m.in. wykorzystywania nieruchomości gruntowych, oraz problemu bezumownego korzystania z nieruchomości gruntowych, planu dochodów z dzierżaw i jego realizacja, realizacji zadań PN w zakresie ochrony zwierząt oraz funkcjonowania Straży Parku Narodowego, funkcjonowania PN w zakresie gospodarki transportowej, gospodarowania budynkami mieszkalnymi oraz udzielania zamówień publicznych. W 2019 r. w ramach kontroli w PN Gór Stołowych oceniano stan techniczny 6 wybranych budynków na podstawie art. 62 ustawy - Prawo budowlane Po tej kontroli sformułowano wniosek pokontrolny wskazujący na konieczność przeprowadzania okresowych kontroli stanu technicznego budynków na podstawie art. 62 ust. 1 i 2 ww. ustawy. Wniosek został zrealizowany.

W Biebrzańskim PN, 14 maja 2020 r. została przeprowadzona kontrola doraźna dotycząca ochrony ppoż. ekosystemów. Po kontroli wskazano na konieczność aktualizacji *Sposobów postępowania na wypadek pożaru w Biebrzańskim Parku Narodowym*, ponieważ zostały opracowane na podstawie nieobowiązującego rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 16 sierpnia 1999 r. w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów, które zostało uchylone

rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 22 marca 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego.

Kontrola ta została przeprowadzona niezgodnie z uokr, ponieważ:

- protokół z tej kontroli nie został podpisany przez kierownika jednostki kontrolującej. W świetle art. 52 ust. 4 ww. ustawy kontrola w trybie uproszczonym kończy się sporządzeniem sprawozdania z kontroli, które podpisuje kierownik jednostki kontrolującej;
- nieprawidłowo prowadzone były akta tej kontroli - brak wykazu zawartości tych akt, z podaniem nazw dokumentów i numerów stron stanowił naruszenie art. 54 ust. 2 pkt 1 ustawy;
- nie sporządzono protokołu z oględzin bazy ppoż. przy leśniczówce „Werykle”, co było niezgodne z art. 32 ust. 1 ustawy;
- nie przekazano *Protokołu* z kontroli kierownikowi jednostki kontrolowanej, co uniemożliwiło mu skorzystanie z prawa przedstawienia do niego swojego stanowiska i stanowiło naruszenie art. 52 ust. 5 ustawy.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Klimatu i Środowiska Główny Konserwator Przyrody wyjaśniła: (...) kontrola doraźna w Biebrzańskim PN odbyła się na ustne polecenie Ministra Środowiska Pana Michała Wosia. Dodatkowo informuję, że w dokumentacji przejętej przez Biuro Kontroli i Audytu⁴¹ ze zlikwidowanego MŚ nie znajduje się dokumentacja wskazująca przyczyny podjęcia kontroli. Biorąc jednak pod uwagę istotność zdarzenia jakim był pożar w Biebrzańskim Parku Narodowym, można wysnuć wniosek, że decyzja o kontroli mogła zostać podjęta z uwagi na sprawowany ówczesnie nadzór ministra właściwego ds. środowiska nad Parkami Narodowymi. Brak wpisu w książce kontroli Biebrzańskiego PN składu zespołu kontrolnego wynikał prawdopodobnie z przeoczenia. Protokół został przekazany ówczesnemu Kierownictwu Ministerstwa Środowiska. Protokół nie został przekazany dyrektorowi Biebrzańskiego Parku Narodowego. Kontrola była kontrolą doraźną.

Przeprowadzenie kontroli doraźnej niezgodnie z przepisami ww. ustawy, określającej zasady i tryb przeprowadzania kontroli działalności organów administracji rządowej, urzędów je obsługujących lub stanowiących ich aparat pomocniczy oraz jednostek organizacyjnych podległych tym organom lub przez nie nadzorowanych, wskazuje na nieskuteczność mechanizmów kontroli tego procesu.

Z planu kontroli resortowej Biura Kontroli i Audytu w Ministerstwie wynikało, że na 2021 rok w okresie I-III kwartału zaplanowano kontrole w 3 parkach narodowych: Biebrzańskim, Wolińskim i Roztoczańskim. Do dnia zakończenia kontroli nie przedstawiono wystąpień pokontrolnych.

Dyrektor Biura Kontroli i Audytu wyjaśniła: (...) MKiŚ w Planach kontroli uwzględniło obszary związane z bezpieczeństwem ppoż., Biuro Kontroli i Audytu w 2021 r. przeprowadziło kontrolę w Wolińskim Parku Narodowym w ramach której sprawdzono m.in. wybrane zagadnienia w zakresie bezpieczeństwa przeciwpożarowego w Parku, a obecnie trwają prace nad projektem wystąpienia pokontrolnego z niniejszej kontroli. Kontrola ta była ujęta w Planie kontroli resortowej MKiŚ na 2021 r. (...) Ponadto, w zaplanowanych na ten rok kontrolach w Roztoczańskim Parku Narodowym i Biebrzańskim Parku Narodowym kontrolą zostaną objęte również wybrane zagadnienia w zakresie bezpieczeństwa przeciwpożarowego w Parku, co znajduje odzwierciedlenie w przygotowywanych projektach programów kontroli. Przesunięcie realizacji kontroli związane było m.in. z koniecznością realizacji zadań poza planowych jak i obostrzeniami związanymi z COVID-19. (...) MKiŚ w latach 2018 - 2020 przeprowadziło w Parkach Narodowych 3 kontrole⁴², w których jednym z kontrolowanych zagadnień był obszar związany z ochroną ppoż., o którym mowa w treści art. 62 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane jak również w Rozporządzeniu

⁴¹ tj. komórkę właściwą co do zasady, dla realizacji kontroli przez MKiŚ.

⁴² Wielkopolski PN, Kampinoski PN, PN Gór Stołowych.

<p>Inne działania nadzorcze podejmowane przez ministra</p>	<p><i>Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów.</i></p> <p>Poza kontrolami i zatwierdzaniem rocznych zadań rzeczowych niektórych parków narodowych Minister nie podejmował innych działań nadzorczych w odniesieniu do działalności parków narodowych – w zakresie ochrony ppoż. ekosystemów.</p>
<p>Działania legislacyjne w celu określenia zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego parków narodowych</p>	<p>W okresie objętym kontrolą minister właściwy do spraw środowiska nie podejmował działań legislacyjnych w celu określenia zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego (w tym sposobu ustalania kategorii zagrożenia pożarowego ekosystemów nieleśnych) oraz organizacji ochrony ppoż. ekosystemów nieleśnych w parkach narodowych.</p> <p>Zastępca Dyrektora DOP wyjaśnił: <i>Parki Narodowe w zdecydowanej większości zaliczone są do III kategorii zagrożenia pożarowego, a więc o małym zagrożeniu. Temat ten jest jednak przedmiotem analiz Ministra w zakresie możliwości opracowania zasad zabezpieczenia ppoż. ekosystemów nieleśnych. Jednocześnie, na wniosek Ministra zgłoszony w ramach uzgodnień międzyresortowych do projektu rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie szczegółowej organizacji systemu ratowniczo-gaśniczego, do sposobu opracowania oceny zagrożeń na obszarze powiatu, jako jedno z kryteriów (czynników) zagrożenia wprowadzono „Zagrożenie pożarami nieleśnych ekosystemów lądowych”.</i></p>
<p>Działania podjęte po pożarze w Biebrzańskim PN</p>	<p>Po pożarze w Biebrzańskim PN w 2020 r. Zastępca Dyrektora DOP drogą mailową wystąpił do dyrektorów parków narodowych o przesłanie dokumentów pn. <i>Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru w parku narodowym</i>. Wskazał w nim, że: <i>Po zebraniu tych dokumentów zostaną one poddane analizie w Ministerstwie Środowiska i na tej podstawie zostaną wypracowane propozycje wytycznych dotyczących ujednoczenia tych dokumentów i opracowania ogólnego dokumentu kierunkowego do wykorzystania dla wszystkich parków narodowych. Przewidywany termin zakończenia prac – połowa maja 2020 r.</i></p> <p>Wszystkie 23 parki narodowe przesłały dokumenty z zakresu ochrony ppoż. Po przeanalizowaniu w DOP przesłanych przez te jednostki dokumentów sporządzono syntetyczną informację wskazującą następujące nieprawidłowości:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>Gorczański PN – nie posiada dokumentu „Sposoby postępowania na wypadek pożaru, klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia”. Park posiada „Plan zabezpieczenia pożarowego terenu i obiektów Gorczańskiego Parku Narodowego w 2020 r.” oraz „Instrukcję postępowania na wypadek pożaru”.</i> – <i>PN Gór Stołowych – posiada dokument „Sposoby postępowania na wypadek pożaru”, który zawiera charakterystykę obszaru Parku, określenie kategorii zagrożenia pożarowego (na podstawie opisu nie można stwierdzić czy w oparciu o obowiązujące przepisy).</i> – <i>Narwiański PN - posiada dokument „Sposoby postępowania na wypadek pożaru”, który zawiera skrótową i ogólną charakterystykę obszaru Parku. W dokumencie nie określono kategorii zagrożenia pożarowego. Co do zasady w przepisach sposoby określania kategorii zagrożenia pożarowego dotyczą obszarów leśnych. Park posiada niewielki obszar lasów jednak dla tego obszaru także nie określono kategorii zagrożenia pożarowego. Dokument został opracowany w 1997 r. (wynika z daty wpisanej na dokumencie) i od tego czasu jest aktualizowany, choć nie do końca właściwie, bowiem występują niespójności odnośnie wyposażenia Parku w sprzęt gaśniczy. Inna charakterystyka tego zagadnienia występuje we wstępie inna na końcu dokumentu. W dokumencie są wskazane kontakty do osób funkcyjnych w przypadku powstania pożaru, jednak sama procedura postępowania jest opisana w sposób bardzo ogólny.</i> – <i>Świętokrzyski PN - Nie można niestety stwierdzić czy została ona określona na podstawie obowiązujących przepisów, bowiem brakuje takiego</i>

wskazania. Ponadto bardzo ogólnie określono sposób postępowania na wypadek zaistnienia pożaru (sposoby powiadamiania, osoby funkcyjne etc.), ograniczając się niemal wyłącznie do podania kontaktu do tych osób. Brakuje natomiast wskazania, kogo należy powiadomić w pierwszej kolejności i jakie działania podejmują poszczególne osoby. (...) Niestety nie można zweryfikować aktualności danych.

- Słowiński PN - „Sposoby postępowania na wypadek wystąpienia pożaru w Słowińskim Parku Narodowym”. Ostatnia pełna aktualizacja dokumentu miała miejsce w 2017 r. Nie określono kategorii zagrożenia pożarowego.
- Wielkopolski PN - posiada „Sposoby postępowania na wypadek wystąpienia pożaru”. Dokument zawiera określenie kategorii zagrożenia pożarowego, jednak na podstawie opisu nie jest możliwe ustalenie kiedy obliczono kategorię zagrożenia pożarowego i czy do obliczenia zastosowano właściwą metodę. pomyłono stopień zagrożenia pożarowego z kategorią zagrożenia pożarowego lasu.
- Wigierski PN - W „Sposobach” nie określono kategorii zagrożenia pożarowego, jakkolwiek jest ona określona na podstawie obowiązujących przepisów w planie ochrony ppoż..
- Babiogórski PN - posiada „Sposoby postępowania na wypadek wystąpienia pożaru”. Wskazano numery kontaktowe do osób funkcyjnych, jednak w tym dokumencie nie określono zasad organizacji akcji ratowniczo-gaśniczej.
- Woliński PN - posiada „Plan ochrony przeciwpożarowej Wolińskiego Parku Narodowego”. Brakuje danych teleadresowych osób funkcyjnych.
- Ojcowski PN - posiada „Sposoby postępowania na wypadek wystąpienia pożaru”. Dokument zawiera określenie kategorii zagrożenia pożarowego, jednak na podstawie opisu nie można stwierdzić, czy zostało to ustalone w oparciu o obowiązujące akty prawne. Brak potwierdzenia aktualizacji (uzgodnienia) w 2020 r. z komendantem PSP (potwierdzenie bez daty, dokument opracowany w 2018 r.).
- Biebrzański PN - posiada dokument „Sposoby postępowania na wypadek pożaru”, w którym ustalenie kategorii zagrożenia pożarowego oraz stopnia zagrożenia pożarowego w tym dokumencie zostało oparte na nieobowiązującym rozporządzeniu Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 16 sierpnia 1999 r. w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów (Dz. U. poz. 824).
- Tatrzański PN - posiada „Sposoby postępowania na wypadek wystąpienia pożaru” - Brak potwierdzenia aktualizacji (uzgodnienia) dokumentu w 2020 r. z komendantem PSP.
- Pieniński PN - Kategoria zagrożenia pożarowego została określona w operacie, jednak biorąc pod uwagę datę sporządzenia operatu (2001 r.) określenie kategorii może być oparte o nieobowiązujące już przepisy.

Na podstawie przesłanych przez parki narodowe informacji odnośnie potrzeb w zakresie modyfikacji planów zabezpieczenia ppoż. oraz potrzeb sprzętowych, w DOP sporządzono zbiorcze zestawienie *Potrzeby w zakresie zabezpieczenia przeciwpożarowego parków narodowych*.

Weryfikacja rocznych sprawozdań z działalności parków narodowych

W okresie objętym kontrolą wszystkie parki narodowe przesyłały sprawozdania z wykonania planu działalności w danym roku zawierające dane o wykonaniu 3 mierników (powierzchni ekosystemów objętych w danym roku zabiegami ochronnymi; liczby osób odwiedzających obszar parku narodowego; liczby osób korzystających z oferty edukacyjnej parku narodowego) określających stopień realizacji 3 celów. Sprawozdania z planów działalności nie zawierały informacji o realizowanych działaniach w zakresie ochrony ppoż. ekosystemów, a minister właściwy do spraw środowiska nie występował o uzupełnienie sprawozdań w tym zakresie.

**Sporządzenie
zbiorczych
sprawozdań
z działalności parków
narodowych**

Minister w okresie objętym kontrolą nie sporządzał rocznych zbiorczych sprawozdań z działalności parków narodowych, o których mowa w art. 9 ust. 3 uoop. Sporządzono natomiast roczne sprawozdania przesyłane do Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) na potrzeby *Programu badań statystycznych statystyki publicznej* zgodnie z art. 18 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej⁴³, które zawierały dane dotyczące:

- 1) powierzchni parku narodowego, ze wskazaniem gruntów Skarbu Państwa we władaniu parku narodowego oraz innych podmiotów;
- 2) kategorii gruntów w parkach narodowych (leśne, rolne, nieużytki, etc.);
- 3) turystyki w parkach narodowych, w tym przykładowo: długość szlaków turystycznych, liczbę schronisk turystycznych, kempingów, miejsc biwakowych na obszarze parku, liczbę turystów odwiedzających PN w danym roku;
- 4) liczebności głównych gatunków zwierząt łownych i objętych ochroną gatunkową;
- 5) gatunków zwierząt wraz z ich liczbą w ośrodkach hodowli zwierząt (ośrodkach hodowli zachowawczej) prowadzonych przez parki narodowe;
- 6) liczebności zwierzyny oraz wykonania redukcji ogółem wybranych gatunków zwierząt łownych;
- 7) regulacji populacji zwierząt łownych na obszarze parku narodowego, z uwzględnieniem naturalnych upadków;
- 8) działalności dydaktycznej parków narodowych, w tym liczbę ścieżek edukacyjnych, liczbę imprez edukacyjnych, liczbę osób odwiedzających muzea (ośrodki edukacji), liczbę nowych wydawnictw popularnonaukowych, liczbę pozycji w księgozbiornicy parku narodowego;
- 9) ochrony lasu w parkach narodowych, w tym zabezpieczenia upraw przed szkodami od zwierzyny, liczbę skrzynek lęgowych, liczbę wykładanych pułapek na szkodniki owadzie (tradycyjne, feromonowe), liczbę prób w jesiennych poszukiwaniach szkodników pierwotnych;
- 10) pozyskania drewna w parkach narodowych według kategorii cięć;
- 11) szkodnictwa i ochrony przed szkodnictwem w parkach narodowych, w tym liczbę funkcjonariuszy Straży Parku Narodowego, kradzieży drewna (liczba przypadków, masy i wartości skradzionego drewna), liczbę przypadków kłusownictwa.

Dyrektor DOP wyjaśnił m.in., że: *Każdego roku DOP – na podstawie danych uzyskanych z parków narodowych (dane liczbowe) – sporządza sprawozdanie zbiorcze dla wszystkich parków narodowych odnoszące się do najważniejszych aspektów związanych z parkami narodowymi [...] Sprawozdania te są jednocześnie przekazywane na potrzeby sprawozdawczości do GUS. Dzięki takiej formie Minister jest w posiadaniu niezbędnych danych odnośnie funkcjonowania parków narodowych, nie mnożąc przy tym niepotrzebnie i biurokratycznie dodatkowych tabel i form sprawozdawczości. Tym samym nie można powiedzieć, że nie są sporządzane sprawozdania zbiorcze z działalności parków narodowych [...].*

Najwyższa Izba Kontroli nie podzieliła argumentacji przywołanej w ww. wyjaśnieniu, ponieważ zgodnie z art. 9 ust. 3 uoop Minister powinien sporządzać roczne sprawozdania zbiorcze z działalności parków narodowych na podstawie sprawozdań z działalności poszczególnych parków narodowych otrzymanych od dyrektorów parków narodowych. Sprawozdań przesłanych do GUS za lata 2018–2020 nie można uznać za zbiorcze sprawozdania z działalności parków, gdyż zakres danych liczbowych, przekazywanych przez ministerstwo na potrzeby służb statystyki publicznej nie odzwierciedla pełnego spektrum działalności nadzorczej Ministra nad parkami narodowymi.

Niesporządzanie rocznych sprawozdań zbiorczych z działalności parków narodowych, o których mowa w art. 9 ust. 3 uoop, wskazuje na niezachowanie w pełni w Ministerstwie standardu określonego w pkt 11 *Nadzór* części II.

⁴³ Dz. U. z 2022 r. poz. 459 ze zm.

Plany ochrony parków narodowych

Standardy kontroli zarządczej lit. C. *Mechanizmy kontroli* załącznika do komunikatu nr 23 MF. Zgodnie z tym standardem należy prowadzić nadzór nad wykonaniem zadań w celu ich oszczędnej, efektywnej i skutecznej realizacji.

W okresie objętym kontrolą Minister ustanowił plany ochrony dla 6 parków narodowych (Roztoczańskiego, Babiogórskiego, Poleskiego, Karkonoskiego, Ojcowskiego, Tatrzańskiego), z czego w 4 planach ochrony wskazano kategorię zagrożenia pożarowego (Roztoczański, Babiogórski, Ojcowski, Tatrzański). Dla 3 parków narodowych (Bory Tucholskie, Białowieski, Pieniński) plany ochrony zostały ustanowione przed 2018 r.

W 2 planach ochrony (dla Karkonoskiego PN i Poleskiego PN) nie wskazano kategorii zagrożenia pożarowego, co stanowiło naruszenie § 2 ust. 2a rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów.

Zgodnie z § 2 ust. 2a ww. rozporządzenia zaliczenia lasów do kategorii zagrożenia pożarowego lasów dokonuje się dla obszaru każdego nadleśnictwa albo parku narodowego w planach urządzenia lasu, uproszczonych planach urządzenia lasu albo planach ochrony parku narodowego.

Nieokreślenie w planie ochrony parku narodowego kategorii zagrożenia pożarowego lasu w parku powoduje brak możliwości skontrolowania prawidłowości zabezpieczeń przeciwpożarowych na terenie tego parku. Postępowanie takie wskazuje na niezachowanie w Ministerstwie standardu określonego w pkt 11 *Nadzór* części II. *Standardy kontroli zarządczej* lit. C. *Mechanizmy kontroli* załącznika do komunikatu nr 23 MF. Zgodnie z tym standardem należy prowadzić nadzór nad wykonaniem zadań w celu ich oszczędnej, efektywnej i skutecznej realizacji.

Procedowanie planów ochrony parków narodowych niezgodnie z art. 19 ust. 5 uoop

W przypadku 7 parków narodowych projekty planów ochrony procedowane były przez okres dłuższy niż 6 miesięcy, co było działaniem niezgodnym z art. 19 ust. 5 uoop:

- Bieszczadzki PN – data wpływu na przełomie 2012 i 2013 r. (zastępca Dyrektora DOP nie był w stanie wskazać konkretnej daty wpływu projektu do ministerstwa) – 8 lat i 8 miesięcy;
- PN Gór Stołowych – data wpływu do ministerstwa czerwiec 2013 r. (8 lat i 6 miesięcy);
- Wielkopolski PN – data wpływu projektu planu do ministerstwa 6 marca 2015 r. (6 lat i 2 miesiące po ustawowym terminie);
- Wigierski PN – data wpływu projektu planu do ministerstwa 29 czerwca 2016 r. (4 lata i 11 miesięcy po ustawowym terminie);
- Kampinoski PN – data wpływu projektu planu do ministerstwa 28 grudnia 2016 r. (4 lata i 5 miesięcy po ustawowym terminie);
- Gorczański PN – data wpływu projektu planu do ministerstwa 20 czerwca 2017 r. (3 lata i 11 miesięcy po ustawowym terminie);
- Drawieński PN – data wpływu projektu planu do ministerstwa 8 listopada 2018 r. (2 lata i 6 miesięcy po ustawowym terminie).

Do dnia zakończenia kontroli procedowane projekty planów ochrony nie zostały ustanowione rozporządzeniem ministra właściwego do spraw środowiska w sprawie planu ochrony dla parku narodowego.

Stosownie do art. 19 ust. 5 uoop minister właściwy do spraw środowiska ustanawia, w drodze rozporządzenia, plan ochrony dla parku narodowego w terminie 6 miesięcy od dnia otrzymania projektu planu lub odmawia jego ustanowienia, jeżeli projekt planu jest niezgodny z celami ochrony przyrody, uwzględniając konieczność dostosowania działań ochronnych do celów ochrony parku narodowego. Plan ochrony może być zmieniony, jeżeli wynika to z potrzeb ochrony przyrody.

Zastępca Dyrektora DOP wyjaśnił m.in., że: (...) *Plan ochrony jest dla parku narodowego długoterminowym dokumentem służącym planowaniu ochrony przyrody na obszarze parku narodowego. Powyższy dokument określa wykonywanie działań ochronnych, niezbędnych do realizacji celów parku*

narodowego w perspektywie 20 lat. Tym samym niezwykle istotnym jest by plan ochrony dla parku narodowego był przygotowany w sposób rzetelny, uwzględniający potrzeby ochrony przyrody oraz lokalnych społeczności (zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju). Przykładowo, zawarcie w nim ogólnikowych stwierdzeń lub lakonicznych zapisów dotyczących konieczności wykonania określonych działań ochronnych lub niewłaściwe (nieściśle) wskazanie lokalizacji działań ochronnych może doprowadzić do niewłaściwego (w skrajnych przypadkach szkodliwego) prowadzenia działań ochronnych w chronionych ekosystemach parku narodowego. (...) W związku z tym projekty planów ochrony, wpływające do Ministra są poddawane szczegółowej analizie w celu minimalizacji lub wykluczenia wspomnianych ryzyk. Uwzględniając powyższe aspekty oraz objętość dokumentów (najczęściej ponad 100 stron) należy wskazać, że przygotowanie ostatecznej wersji projektu, jak również jego dalsze uzgodnienia (m.in. z parkiem narodowym na etapie weryfikacji przesłanego projektu) powodują przekroczenie terminu określonego w art. 19 ust. 5 ustawy o ochronie przyrody. Niemniej jest to uzasadnione celem pracy, którym jest przygotowanie planu ochrony, pozwalającego na prawidłową realizację wszystkich celów parku narodowego oraz zminimalizowanie ewentualnych ryzyk wynikających z niespójnych lub niezrozumiałych przepisów. Dodatkowo należy podnieść, że plany ochrony dla parków narodowych stają się jednocześnie planami ochron dla obszarów Natura 2000 pokrywających się z ich obszarem, przez co konieczna jest szczegółowa analiza zaplanowanych działań zarówno w kontekście ochrony parku narodowego, jak i utrzymania bądź poprawy stanu ochrony przedmiotów ochrony obszarów Natura 2000 (często więcej niż jeden obszar Natura 2000 pokrywający się z obszarem parku w całości lub w części).

Opisane wyżej postępowanie miało negatywny wpływ na ochronę ppoż. ekosystemów w ww. parkach narodowych - plan ochrony m.in. określa kategorię zagrożenia pożarowego lasu oraz identyfikuje sposoby eliminacji lub ograniczenia zagrożeń pożarowych oraz ich skutków; nieokreślenie kategorii zagrożenia pożarowego lasu uniemożliwia sprawdzenie prawidłowości zabezpieczeń przeciwpożarowych na terenie parku.

Długotrwałe procedowanie projektów planów ochrony dla ww. parków narodowych wskazuje na niezachowanie w Ministerstwie standardu określonego w pkt 11 *Nadzór części II. Standardy kontroli zarządczej* lit. C. *Mechanizmy kontroli* załącznika do komunikatu nr 23 MF. Zgodnie z tym standardem należy prowadzić nadzór nad wykonaniem zadań w celu ich oszczędnej, efektywnej i skutecznej realizacji.

5.2. PARKI NARODOWE – ORGANIZACJA OCHRONY PRZECIWPOŻAROWEJ, PLANOWANIE I REALIZACJA ZADAŃ ZWIĄZANYCH Z OCHRONĄ PRZECIWPOŻAROWĄ EKOSYSTEMÓW, PLANOWANIE I WYKORZYSTANIE ŚRODKÓW FINANSOWYCH NA REALIZACJĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY PRZECIWPOŻAROWEJ

We wszystkich kontrolowanych parkach narodowych opracowano dokument pn. *Sposoby postępowania na wypadek pożaru*. W okresie objętym kontrolą ww. dokumenty były corocznie aktualizowane. W 4 parkach narodowych *Sposoby postępowania na wypadek pożaru* opracowano nierzetelnie. We wszystkich kontrolowanych parkach narodowych określono kategorię zagrożenia pożarowego lasów, ale w 2 ustalono ją niezgodnie z rozporządzeniem MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów. W 10 parkach narodowych zorganizowano naziemne patrole przeciwpożarowe, a w 8 zaliczonych do I i II kategorii zagrożenia pożarowego zorganizowano PAD. Wszystkie kontrolowane parki narodowe dysponowały sprzętem ppoż. w ilościach zgodnych z ww. rozporządzeniem MŚ.

**Parki narodowe
objęte niniejszą
kontrolą, krótka
charakterystyka**

Łączna powierzchnia 10 skontrolowanych parków narodowych wynosiła 218,1 tys. ha, w tym gruntów leśnych 113,0 tys. ha (51,8%). Krótką charakterystykę⁴⁴ parków objętych niniejszą kontrolą przedstawiono poniżej:

Białowiecki PN: został utworzony w 1947 r., powierzchnia ogółem wynosi 10 517,27 ha, w tym gruntów leśnych 9 758,75 ha (92,8%). Przedmiotem ochrony jest najlepiej zachowany fragment Puszczy Białowieckiej – ostatni na niżu Europy las naturalny, o charakterze pierwotnym. Stare, pierwotne drzewostany wyróżniają się obfitością martwego drewna w różnych stadiach rozkładu i obecnością gatunków typowych dla lasów naturalnych.

Biebrzański PN: został utworzony w 1993 r., powierzchnia ogółem wynosi 59 223,00 ha, w tym 71,8% stanowią ekosystemy lądowe nieleśne. Park powstał w celu ochrony rozległych torfowisk Kotliny Biebrzańskiej oraz niewielkiego fragmentu Wzgórz Sokólskich. Obok ekosystemów leśnych, najważniejszymi dla Parku, pozostają ekosystemy nieleśne – wodne i bagiennie. Rozległość obszaru, jego pierwotność i odmienność sprawiają, że w dolinie Biebrzy zachowała się specyficzna flora i fauna w dużym stopniu związana z naturalnymi ekosystemami bagiennymi i wodnymi.

Bieszczadzki PN: został utworzony w 1973 r., powierzchnia ogółem wynosi 29 041,70 ha. Ekosystemy leśne stanowią 84,2% powierzchni ogółem, nieleśne – 14,0%. Na terenie Parku stwierdzono 826 gatunków roślin naczyniowych, 301 gatunków mchów, 112 gatunków wątrobowców, 529 gatunków porostów, ok. 65 gatunków śluzowców i ok. 1300 gatunków grzybów. Gatunki górskie stanowią 25% całej flory. Park wraz z otuliną jest najcenniejszą w Polsce i jedną z najwartościowszych w Europie ostoi zwierząt. W Bieszczadach występuje komplet dużych i średnich drapieżników oraz kopytnych, związanych od wieków z lasami Karpat. Odnotowano tutaj 284 gatunki zwierząt kręgowych.

Kampinoski PN: został utworzony w 1959 r., powierzchnia ogółem wynosi 38 544,30 ha. Ekosystemy leśne stanowią 73,3% powierzchni ogółem, nieleśne – 26,3%. Urozmaicona rzeźba terenu Parku wraz z mozaiką siedlisk - od bagiennych po skrajnie suche - decyduje o dużym bogactwie szaty roślinnej. Występuje tu około 150 zbiorowisk roślinnych, które tworzy ponad 1400 gatunków roślin naczyniowych i około 150 gatunków mszaków. Stwierdzono występowanie blisko 4000 gatunków bezkręgowców, blisko 30 gatunków ryb, 13 gatunków płazów, 6 rodzimych gatunków gadów, ponad 200 gatunków ptaków (w tym blisko 150 lęgowych) i ponad 50 gatunków ssaków. Spośród wszystkich polskich parków narodowych w Kampinoskim PN od wielu lat wybucha najczęściej pożarów (ok. 50%). Niskie opady atmosferyczne, mała wilgotność gleb na przeważającej powierzchni Parku szybko przesuszająca się ściółka stwarzają potencjalne zagrożenie pożarowe. Tradycja wypalania traw na wiosnę i duża penetracja turystyczna powodują realne niebezpieczeństwo wywołania pożarów w ekosystemach leśnych i nieleśnych.

PN Bory Tucholskie: został utworzony w 1996 r., powierzchnia ogółem wynosi 4 613,04 ha. Ekosystemy leśne stanowią 85,3% powierzchni ogółem, nieleśne – 3,0%. Na szczególną uwagę zasługują zbiorowiska leśne i jeziora. Lasy to najczęściej bory świeże i suche z licznymi gatunkami porostów, a także siedliska bagiennie. Dominującym gatunkiem drzewostanu Parku jest sosna zwyczajna. Wody zajmują 11,5% powierzchni Parku. Na terenie Parku znajduje się 21 jezior. Do najcenniejszych zbiorników należą jeziora oligotroficzne.

Poleski PN: został utworzony w 1990 r., powierzchnia ogółem wynosi 7590,90 ha. Ekosystemy leśne stanowią 49,8% powierzchni ogółem, nieleśne – 25,0%. Na obszarze Parku wyróżniono 208 różnych zespołów roślinnych, z których 30 prezentuje zespoły leśne i zaroślowe, a pozostałe 178 to formacje nieleśne. Najbardziej charakterystycznymi dla Parku zbiorowiskami roślinnymi są torfowiska: niskie, przejściowe i wysokie. Lasy to głównie brzeziny bagiennie, ubogie bory sosnowe oraz olsy. Na terenie Parku występuje ponad tysiąc

⁴⁴ Na podstawie <https://zppn.pl/parki-narodowe>

gatunków roślin naczyniowych, z czego 170 to gatunki rzadkie, 75 podlega ochronie gatunkowej, a kolejnych 17 znajduje się w Polskiej Czerwonej Księdze Roślin.

Słowiński PN: został utworzony w 1967 r., powierzchnia ogółem wynosi 32 744,03 ha, w tym 11 171,0 ha wody morskie. Ekosystemy leśne stanowią 20,6% powierzchni ogółem, nieleśne – 12,4%. Głównym obiektem chronionym jest Mierzeja Łebska, która tworzy kompleks unikalnych w skali ponadregionalnej form geomorfologicznych oraz miejsce naturalnych procesów przebudowy brzegu morskiego o wielkiej dynamice. Występują tu również wartościowe zbiorowiska leśne, nieleśne oraz ekosystemy wodne.

Wielkopolski PN: został utworzony w 1957 r., powierzchnia ogółem wynosi 7597,20 ha. Ekosystemy leśne stanowią 63,2% powierzchni ogółem, nieleśne – 23,4%. Stwierdzono tu występowanie około 1120 gatunków roślin naczyniowych, 148 gatunków mszaków, 150 gatunków porostów, 500 gatunków glonów, 800 gatunków grzybów. Główny element flory stanowią gatunki eurosyberyjskie, m. in. sosna zwyczajna (jej udział w lasach Parku wynosi 70%), a także liczne rośliny runa leśnego, jak np. czworolist pospolity czy konwalijka dwulistna oraz gatunki środkowoeuropejskie, np. dąb szypułkowy, grab pospolity, naparstnica zwyczajna, pięciornik biały. Wpływy łagodnego, wilgotnego klimatu Europy Zachodniej zaznaczają się obecnością we florze Parku gatunków o charakterze atlantyckim. Ekosystemy Wielkopolskiego PN są narażone na postępującą degradację z uwagi na coraz bardziej postępującą urbanizację terenów wokół Parku.

Wigierski PN: został utworzony w 1989 r., powierzchnia ogółem wynosi 15 089,75 ha. Ekosystemy leśne stanowią 62,4% powierzchni ogółem, nieleśne – 17,2%, wody – 19,2%. Szczególną cechą Parku jest różnorodność ekosystemów wodnych – 42 jeziora, z największym i najgłębszym jeziorem Wigry oraz większych i mniejszych rzek. Jeziora Parku różnią się żyznością, morfometrią, koncentracją związków humusowych i innymi właściwościami, reprezentując prawie wszystkie typy tych ekosystemów na Niżu Europejskim. Surowy klimat Polski północno-wschodniej powoduje, że przyrodę Parku wyróżniają cechy charakterystyczne dla obszarów północnych (cechy borealne).

Woliński PN: został utworzony w 1960 r., powierzchnia ogółem wynosi 10 937 ha. Ekosystemy leśne stanowią 42,5% powierzchni ogółem, ekosystemy wodne 42,8% i ekosystemy lądowe nieleśne (14,7%). Na wyspie Wolin stwierdzono występowanie ponad 1300 gatunków roślin naczyniowych, w tym wielu gatunków chronionych i rzadkich. Zbocza stromych klifów porastają zarośla rokitnika zwyczajnego. Płytkie piaszczyste dno Morza Bałtyckiego zajmują makroglony: zielenice, brunatnice i krasnorosty, wśród których najliczniejszymi są morszczyzn i zielenica. Tereny lądowe pokryte są dominującymi lasami bukowymi, bukowo-dębowymi i sosnowymi. Specyficzne zbiorowiska roślinności nieleśnej znajdują się na obszarze Wstecznej Delt Świny. Fauna wyspy jest zróżnicowana i bogato reprezentowana przez gatunki rzadkie.

5.2.1. ORGANIZACJA OCHRONY PRZECIWPOŻAROWEJ EKOSYSTEMÓW

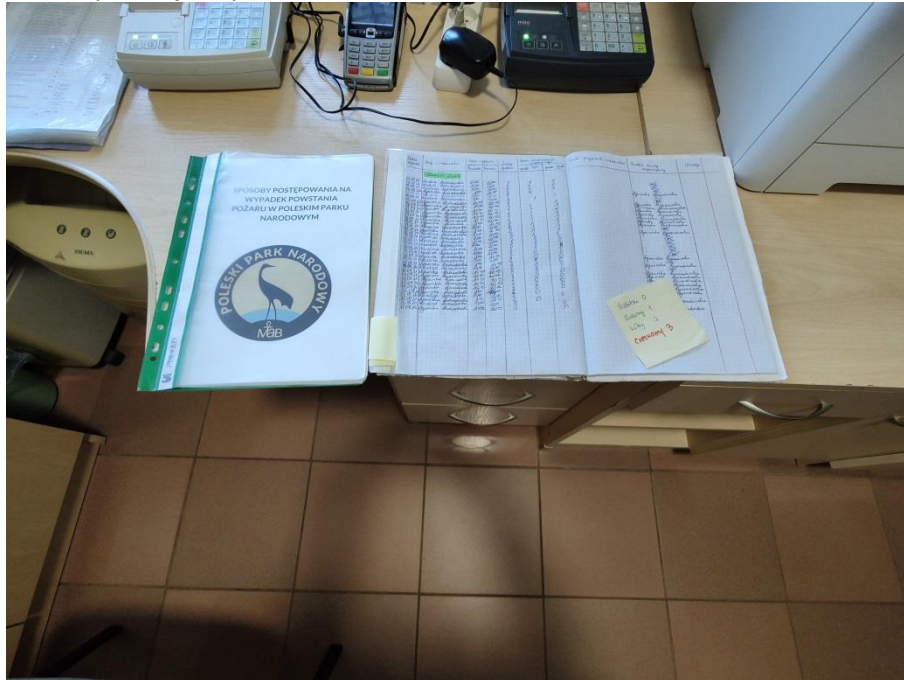
Opracowanie dokumentu pn. *Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru, klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia*

W 10 kontrolowanych parkach narodowych, stosownie do wymogów określonych w art. 4 ust. 1 pkt 7 ustawy o ochronie ppoż., opracowano dokument pn. *Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru*. Dokumenty te zawierały m.in.: informacje ogólne o terenie leśnym, charakterystykę pożarową lasów (przynależność do kategorii zagrożenia pożarowego, wyszczególnienie obszarów o największym potencjalnym zagrożeniu pożarowym), dane organizacyjno-techniczne ochrony przeciwpożarowej (organizacja sztabu do działań ratowniczych, schemat łączności, wykaz i rozmieszczenie własnych sił i środków ratowniczych, wykaz punktów czerpania wody, punkty pomiaru wiatru, wykaz dróg pożarowych, rzuty sił i środków z podziałem na obszary operacyjne, kryptonimy alarmowe, system obserwacji obszarów leśnych),

instrukcje alarmowe (dla obwodów ochronnych i PAD) oraz materiały kartograficzne dotyczące ochrony przeciwpożarowej lasu. Podczas opracowania tego dokumentu korzystano z *Instrukcji ochrony przeciwpożarowej lasu*, obowiązującej w jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych i sporządzano je według zasad zawartych w tym opracowaniu.

Fot. nr 1

Poleski PN, PAD – *Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru w Poleskim Parku Narodowym* i książka dyżurów

Źródło: materiały własne NIK – zdjęcie wykonane podczas oględzin.

W 9 parkach narodowych *Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru* obejmowały całą powierzchnię parków (zarówno ekosystemy leśne, jak i nieleśne). Tylko w Białowieskim PN *Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru* obowiązujące w latach 2018-2019 nie obejmowały terenu Ośrodka Hodowli Żubrów.

Przykład:

Białowieski PN: w latach 2018-2019 *Sposoby postępowania na wypadek pożaru* nie obejmowały Ośrodka Hodowli Żubrów o powierzchni 274,25 ha, tj. części Parku także objętej ochroną. Było to niezgodne z art. 4 ust. 1 pkt 7 ustawy o ochronie ppoż.

Ponadto w Białowieskim PN dysponowano dokumentem *Plan przeciwpożarowego zabezpieczenia i gaszenia pożarów lasu dla polskiej części Transgranicznego Obiektu Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest* opracowanym w styczniu 2019 r. przez Instytut Badawczy Leśnictwa na zlecenie Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, w którym m.in. analizowano stanu zagrożenia pożarowego z uwzględnieniem obszarów szczególnie cennych przyrodniczo, opisano czynniki stwarzające zagrożenie pożarowe oraz przygotowano plan zabezpieczenia przeciwpożarowego Puszczy Białowieskiej.

Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru były uzgadniane przez wszystkie kontrolowane PN z właściwymi terytorialnie powiatowymi/miejskimi komendantami PSP.

Przykłady:

Kampinoski PN: w latach 2018–2021 *Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru* były corocznie aktualizowane oraz uzgadniane z komendantami powiatowymi PSP w powiecie warszawskim zachodnim, w Sochaczewie oraz w Nowym Dworze Mazowieckim.

**Uzgadnianie
Sposobów
postępowania na
wypadek pożaru
z właściwymi
komendantami
powiatowymi PSP**

Nierzetelnie opracowane Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru w 4 PN

Poleski PN: Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru były corocznie aktualizowane następnie uzgadniane z właściwymi komendantami powiatowymi PSP we Włodawie, Parczewie i Łęcznej oraz z Komendantem Miejskim PSP w Chełmie.

W 4 parkach narodowych Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru zostały opracowane nierzetelnie w następującym zakresie:

Przykłady:

Biebrzański PN:

W Sposobach postępowania na wypadek powstania pożaru dla Biebrzańskiego Parku Narodowego z 2016 r. obowiązujących do 28 lutego 2021 r.:

- błędnie wskazano powierzchnię lasów – 15 546 ha, zamiast 16 118 ha;
- błędnie określono stopnie zagrożenia pożarowego (2 i 3 stopień) jako duże i katastrofalne, podczas gdy zgodnie z § 3 ust. 1 pkt 3 i pkt 4 rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów, 2 stopień to zagrożenie średnie, 3 – zagrożenie duże;
- wskazano różne liczby punktów czerpania wody i dojazdów pożarowych - na stronie 22 opracowania wskazano, że w BbPN wyznaczono i oznaczono 17 punktów czerpania wody, do których dojazd zapewnia wyznaczonych 26 dróg dojazdowych. Natomiast w zestawieniu tabelarycznym dróg dojazdowych do pożarów oraz punktów czerpania wody (str. 27-28 dokumentu) wykazanych zostało 26 punktów czerpania wody oraz 24 dojazdy pożarowe;
- wskazano 5 zastępów Zakładowych Służb Ratowniczych, pomimo że zgodnie z Zarządzeniem nr 17/2001 z dnia 14 września 2001 r. Dyrektora Biebrzańskiego PN w sprawie powołania i funkcjonowania Służb Ratowniczych w Biebrzańskim PN powołano 3 zastępy Zakładowych Służb Ratowniczych.

W Sposobach postępowania na wypadek powstania pożaru dla Biebrzańskiego Parku Narodowego z 2021 r.:

- błędnie podano powierzchnię leśną – 15 546 ha, zamiast 16 118 ha;
- w załącznikach mapowych nie wyróżniono punktów czerpania wody przeznaczonych tylko dla lekkich samochodów gaśniczych wyposażonych w motopompę;
- nie ujęto 3 samochodów z wysokociśnieniowym modułem gaśniczym.

Słowiński PN: niezgodnie z § 39 ust. 5 rozporządzenia MSWiA w sprawie ochrony przeciwpożarowej, określono w Sposobach postępowania na wypadek pożaru miejsca, w których należy umieszczać tablice informacyjne i ostrzegawcze dotyczące zabezpieczenia przeciwpożarowego lasu. Zgodnie z wymienionym przepisem tablice należy umieszczać przy wjazdach do lasów oraz przy parkingach leśnych. Z zapisów w Sposobach postępowania na wypadek pożaru wynika natomiast, że ww. tablice powinny być usytuowane na szlakach turystycznych i parkingach.

Białowiecki PN: w latach 2018-2019 Sposoby postępowania na wypadek pożaru nie obejmowały Ośrodka Hodowli Żubrów o powierzchni 274,25 ha, tj. części Parku także objętej ochroną. Było to niezgodne z art. 4 ust. 1 pkt 7 ustawy o ochronie ppoż.

Kampinoski PN: w Sposobach postępowania na wypadek powstania pożaru z 2021 r. nie wskazano lokalizacji baz sprzętu w leśnictwach Wiersze i Krzywa Góra.

Dyrektor tego PN wyjaśnił tę nieprawidłowość omyłką oraz przedstawił w trakcie kontroli poprawiony dokument.

Brak funkcjonowania systemu ochrony ppoż. w Biebrzańskim PN określonego w Sposobach postępowania na wypadek pożaru

W Biebrzańskim PN, w okresie od 1 marca 2016 r. do 31 marca 2021 r., nie funkcjonował system ochrony przeciwpożarowej określony w Sposobach postępowania na wypadek powstania pożaru lasu w Biebrzańskim Parku Narodowym z 2016 r. Wskazane w tym dokumencie Zakładowe Służby Ratownicze (ZSR) nie realizowały przypisanych im zadań. W Sposobach postępowania na wypadek powstania pożaru wykazano, że w Parku funkcjonuje 5 zastępów ZSR, podczas gdy z zarządzenia nr 17/2001 wynikało, że powołano 3 zastępy ZSR. W okresie funkcjonowania od momentu ich utworzenia do dnia 31 marca 2021 r. skład osobowy poszczególnych zastępów nie był aktualizowany. Z 34 osób wskazanych w ww. zarządzeniu do poszczególnych zastępów ZSR tylko 10 osób było nadal zatrudnionych w Biebrzańskim PN na dzień 31 marca 2021 r.

Zastępca Dyrektora Biebrzańskiego PN wyjaśnił m.in., że: W latach 2018, 2019, 2020 ZSR nie prowadziło działań. Po wprowadzeniu zarządzenia nr 15/2021 z dnia 31 marca 2021 r. Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego w sprawie przeciwdziałania pożarom na terenie Biebrzańskiego Parku Narodowego traci moc Zarządzenie nr 17/2001 z dnia 14 września 2001, w którym Dyrektor Biebrzańskiego Parku Narodowego powołał Służby Ratownicze w Biebrzańskim Parku Narodowym – dalej: ZSR. Zakładowe Służby Ratownicze (w polskim systemie

prawnym nie istnieje legalna definicja zakładowej straży pożarnej lub zakładowych służb ratowniczych) powołane przytoczonym zarządzeniem, z uwagi na trudności finansowe i kadrowe Biebrzańskiego PN nigdy nie zafunkcjonowały jako odrębne, wyspecjalizowane struktury wyposażone w specjalistyczny sprzęt i przeznaczone wyłącznie do wykonywania zadań z zakresu bezpieczeństwa i ratownictwa wewnętrznego. Zadania z tego zakresu pełniły i pełnią – wśród innych zadań – Służby Terenowe Biebrzańskiego PN. W świetle art. 16a ustawy o ochronie pożarowej jednostki ochrony przeciwpożarowej, zakładowe służby ratownicze tworzy się jako jednostki umundurowane i wyposażone w specjalistyczny sprzęt, przeznaczone do walki z pożarami, klęskami żywiołowymi lub innymi miejscowymi zagrożeniami. (...) Powołane w Biebrzańskim PN Zakładowe Służby Ratownicze miały taki charakter tylko z nazwy. Z uwagi na stan faktyczny i brak możliwości organizacyjnych Parku na wyodrębnienie takich specjalistycznych struktur zarządzenie powołujące Zakładowe Służby Ratownicze zostało uchylone zarządzeniem nr 15/2021 z 31 marca 2021 r. Ogrom zagrożenia jakim był pożar w kwietniu 2020 roku wymagał zaangażowania możliwie dużej części pracowników Biebrzańskiego Parku Narodowego, nie tylko pracowników Służb Terenowych.

Główny specjalista ds. ochrony przyrody (w zarządzeniu ws. Służb Ratowniczych wskazany jako zastępca dowódcy ZSR Werykle) wyjaśnił m.in., że: Nie było żadnych podejmowanych działań z uwagi, że nie było takich potrzeb. Pozyskany sprzęt ochrony ppoż. typu samochody nie były przydzielane do ZSR tylko do poszczególnych działów np. Straż Parku, Ośrodek Wdrażania Działań Ochronnych w związku z tym powołane ZSR nie miały sensu bytu funkcjonowania w BbPN [...] nie było żadnych szkoleń.

W załączniku nr 1 do zarządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 stycznia 2018 r. w sprawie zadań ochronnych dla Biebrzańskiego PN⁴⁵ na lata 2018–2020, zidentyfikowano i oceniono jako istniejące zagrożenia wewnętrzne pożary torfowisk i lasów, wskazując jako sposoby eliminacji lub ograniczania tych zagrożeń i ich skutków m.in. zadania:

- Aktualizacja procedur postępowania w przypadku pożarów.
- Cykliczne szkolenia w zakresie stosowania procedur przeciwpożarowych w Biebrzańskim PN we współpracy z PSP.

Opisane wyżej postępowanie należy uznać za nierzetelne.

Aktualizacja Sposobów postępowania na wypadek powstania pożaru ...

W latach 2018 – 2021 Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru były corocznie aktualizowane w kontrolowanych parkach narodowych i uzgadniane z właściwymi terytorialnie komendantami powiatowymi/miejskimi komendantami PSP. Jedynie w Wolińskim PN w 2019 r. nie dokonano aktualizacji ww. dokumentu, ponieważ brak było konieczności aktualizacji danych w nim zawartych.

Ustalenie kategorii zagrożenia pożarowego lasów

We wszystkich kontrolowanych parkach narodowych kategorię zagrożenia pożarowego lasów⁴⁶ określono w Sposobach postępowania na wypadek powstania pożaru. Dla poszczególnych parków narodowych ustalono następujące kategorie zagrożenia pożarowego lasów: Białowiecki – III, Biebrzański – II, Bieszczadzki – III, Bory Tucholskie – II, Kampinoski – I, Poleski – II, Słowiński – II, Wielkopolski – I i II⁴⁷, Wigierski – II, Woliński – II.

Dla 4 parków narodowych kategorię zagrożenia pożarowego lasów ustalono również w innych dokumentach:

⁴⁵ Dz. Urz. MŚ poz.13 ze zm.

⁴⁶ Zgodnie z § 2 ust. 1 rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów ustalono następujące kategorie zagrożenia pożarowego lasów: I – duże zagrożenie; II – średnie zagrożenie; III – małe zagrożenie.

⁴⁷ Została ustalona odrębnie dla 2 części Parku, różniących się pod względem częstości występowania pożarów, tj. dla obszaru Kątnik-Puszczykowo (I kategoria) oraz pozostałej części Parku (II kategoria).

Ustalenie kategorii zagrożenia pożarowego lasów niezgodnie z rozporządzeniem MŚ

Przykłady:

Białowiecki PN: w planie ochrony oraz w *Planie przeciwpożarowego zabezpieczenia i gaszenia pożarów lasu dla polskiej części Transgranicznego Obiektu Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest* (III);

Poleski PN: w projekcie planu ochrony (II);

Wigierski PN: w projekcie planu ochrony (II);

Woliński PN: w Planie Ochrony Przeciwpożarowej na lata 2018–2038 (II).

W 2 parkach narodowych kategorię zagrożenia pożarowego lasów ustalono niezgodnie z rozporządzeniem MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów:

Przykłady:

Biebrzański PN: w *Sposobach postępowania na wypadek powstania pożarów w Biebrzańskim Parku Narodowym* obowiązujących w latach 2016-2021 wskazano, że kategorię zagrożenia pożarowego dla terenów leśnych ustalono na podstawie kryteriów drzewostanowo - siedliskowych w tym: wielkości kompleksów, typów siedliskowych lasu, składu gatunkowego, pokrywy gleby, stanu dróg, położenia osad, cieków i ujęć wodnych, liczby pożarów oraz ich powierzchni, warunków klimatycznych. W *Sposobach postępowania na wypadek powstania pożarów w Biebrzańskim Parku Narodowym* zatwierdzonych przez Dyrektora Biebrzańskiego PN w 2021 r., kategorię zagrożenia pożarowego dla terenów leśnych ustalono poprzez przyjęcie kategorii określonej dla nadleśnictw sąsiadujących z Parkiem, nie wskazano podstawy prawnej określenia kategorii zagrożenia pożarowego lasów.

Powyższe działania były niezgodne z rozporządzeniem MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów, ponieważ zaliczenia lasów do kategorii zagrożenia pożarowego dokonuje się na podstawie sumy punktów odpowiadających:

- 1) średniej rocznej liczbie pożarów lasu w okresie ostatnich 10 lat przypadających na 10 km² powierzchni leśnej;
- 2) udziałowi procentowemu powierzchni drzewostanów rosnących na siedliskach boru suchego, boru świeżego, boru mieszanego świeżego, boru wilgotnego, boru mieszanego wilgotnego i lasu łęgowego;
- 3) średniej wilgotności względnej powietrza (pomiar z wysokości 0,5 m) i procentowego udziału dni z wilgotnością ściółki mniejszą od 15 % o godzinie 9.00
- 4) średniej liczbie mieszkańców przypadających na 0,01 km² powierzchni leśnej.

Wielkopolski PN: kategoria zagrożenia pożarowego lasów została ustalona odrębnie dla dwóch części Parku, różniących się pod względem częstości występowania pożarów, tj. dla obszaru Kątnik-Puszczykowo (I kategoria – zagrożenie duże) oraz pozostałej części Parku (II kategoria – zagrożenie średnie). Ustalenia kategorii zagrożenia pożarowego lasów dokonano z uwzględnieniem m.in.:

- średniej rocznej liczby pożarów lasu w latach 1990-1999,
- klas wieku drzewostanów,
- sumy średnich temperatur dobowych i sumy średnich dobowych opadów w okresie sierpień-październik.

W obliczeniach nie uwzględniono natomiast średniej wilgotności względnej powietrza i procentowego udziału dni z wilgotnością ściółki mniejszą od 15% o godzinie 9⁰⁰ oraz średniej liczby mieszkańców przypadających na 0,01 km² powierzchni leśnej.

Ustalenie kategorii zagrożenia pożarowego lasów odrębnie dla 2 różnych obszarów Wielkopolskiego PN, jak również wyliczenie jej z wykorzystaniem danych źródłowych innych niż wymienione w Załączniku nr 1 do ww. rozporządzenia, należy uznać za niezgodne z obowiązującymi przepisami.

Na zlecenie Dyrektora tego Parku Biuro Urządzenia Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Poznaniu opracowało i przekazało 6 października 2021 r. dokument na potrzeby projektu planu ochrony Parku pt. *Kierunkowe wytyczne z zakresu ochrony przeciwpożarowej dla WPN na lata 2013–2032*, w którym zgodnie z obowiązującymi przepisami ustalono, że na terenie całego Parku występuje III kategoria zagrożenia pożarowego lasów. W związku z tym faktem na Dyrektorze Parku nie będzie spoczywał obowiązek uzgodnienia projektu planu ochrony Parku z Komendantem Wojewódzkim PSP.

Brak określenia kategorii zagrożenia pożarowego ekosystemów nieleśnych

W kontrolowanych parkach narodowych nie określono kategorii zagrożenia pożarowego łądowych ekosystemów nieleśnych, ponieważ brak było stosownej metodyki i podstaw prawnych takiej kategoryzacji.

W Poleskim PN dysponowano opracowaniem pn. *Plan ochrony dla Poleskiego Parku narodowego i obszarów NATURA 2000 w granicach Parku. Plan ochrony przeciwpożarowej* został uzgodniony w części dotyczącej ochrony przeciwpożarowej 8 września 2014 r. przez Lubelskiego Komendanta Wojewódzkiego PSP w Lublinie. Zarówno w *planie ochrony przeciwpożarowej*, jak i w dokumencie *Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru w Poleskim Parku Narodowym* wskazano i opisano ekosystemy nieleśne o największym potencjalnym zagrożeniu pożarowym, do których zaliczono: kompleks nietorfowych łąk (naturalnych i kośnych) i nieużytków pomiędzy Zienkami, Pieszowolą i Nowinami wraz z otaczającymi je borami sosnowymi; kompleks bagien Bubnów i Staw wraz z przylegającymi borami sosnowymi; kompleks łąk w rejonie miejscowości Lejno i wsi Jagodno. Obszary te zostały także zaznaczone na mapie poglądowej. W *planie ochrony przeciwpożarowej* (rozdział 1.2.7) opisane zostało ryzyko powstania pożaru na obszarach nieleśnych łądowych zlokalizowanych na glebach torfowych i murszowych (mogących ulec zapłonowi w szczególnych warunkach). Przedłużające się okresy suszy, na skutek których następuje obniżenie poziomu wód gruntowych i obsuszenie materiału palnego sprzyjają ryzyku występowania takiego zjawiska. W *planie ochrony przeciwpożarowej* zamieszczona została mapa Parku z lokalizacją pokładów gleb torfowych. Ponadto w dokumencie tym wskazano i opisano ekosystemy nieleśne o największym potencjalnym zagrożeniu pożarowym.

W Biebrzańskim PN zawarto umowę na opracowanie metody oceny zagrożenia pożarowego ekosystemów nieleśnych oraz zasad zabezpieczania pożarowego Parku. Wykonawcą prac jest Instytut Badawczy Leśnictwa. Celem pracy jest opracowanie metody oceny zagrożenia pożarowego nieleśnych ekosystemów łądowych, znajdujących się na obszarze Biebrzańskiego PN, która stanowić będzie podstawę określenia organizacji systemu ochrony przeciwpożarowej takich terenów. W 2021 r. zakończono pierwszy etap prac.

Obserwacja lasów na terenie kontrolowanych parków narodowych

W 2 parkach narodowych (Białowieskim i Bieszczadzkiem) zaliczonych do III kategorii zagrożenia pożarowego obserwację lasów prowadzono zgodnie z § 6 rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów – przez naziemne patrole przeciwpożarowe.

W 7 kontrolowanych parkach narodowych, zaliczonych do I lub II kategorii zagrożenia pożarowego, prowadzono obserwację lasów z punktów obserwacyjnych w sposób spełniający wymogi § 4 rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów:

Przykłady:

Biebrzański PN: podstawą systemu obserwacyjno-alarmowego była wieża (dostrzegalnia ppoż.) z umieszczoną kamerą. Obraz z kamery przesyłany był do pomieszczenia PAD w bazie w Goniądzu. System ten obejmował 1/3 powierzchni Parku tj. Basen Dolny i niewielki fragment Basenu Środkowego Południe. Oprócz standardowego ruchu okrężnego kamery ze zmiennym stopniem zbliżenia, możliwe było również zdalne (z PAD oraz z Centrum Edukacji i Zarządzania) sterowanie kierunkiem, nachyleniem i przybliżeniem kamery i obrazu z niej zapisanego.

Kampinoski PN: umiejscowiono 7 wież obserwacyjnych w obwodach ochronnych: Sieraków, Kaliszki, Zaborów, Zamczysko, Przyćmień, Kromnów i Dąbrówka. Badaniem szczegółowym objęto 3 wieże obserwacyjne. Wszystkie wieże były oznaczone tablicami informującymi o zakazie wstępu. Na wyposażeniu każdej z 3 wież znajdowały się m.in.: kierunkomierz, lornetka, radiotelefon stacjonarny i radiotelefon noszony, mapa Parku oraz książka meldunków. W marcu 2019 r. na wieżach Sieraków, Zaborów, Kaliszki i w kwietniu 2019 r. na wieży Kaliszki nie prowadzono obserwacji. Przyczyną były trudności z rozstrzygnięciem przetargów związanych z ich obsadzeniem. Na pozostałych wieżach obserwacyjnych dyżury przeciwpożarowe prowadzono.

Słowiński PN: obserwację prowadzono poprzez wizyjny system obserwacji naziemnej, główny punkt monitoringu zlokalizowano na wieży Rowokół. W punkcie tym pobierano

dane z punktów transmisyjnych (masztów o wysokości 45 m w Rąbce i w Rowach, na których zamontowano kamery). Informacje pobrane w punkcie głównym przesyłano elektronicznie do PAD w siedzibie SPN w Smołdzinie, który funkcjonuje całodobowo przez 365 dni w roku. System stałej obserwacji naziemnej obejmował cały teren Parku.

Woliński PN: teren całego Parku był objęty obserwacją z 3 punktów obserwacji naziemnej, z czego 1 (strategiczny) znajduje się na terenie Wolińskiego PN – „Grzywacz”, a 2 pozostałe, na terenie Nadleśnictwa Międzyzdroje. Wyposażenie punktu obserwacyjnego „Grzywacz” odpowiadało wymogom określonym w § 5 ust. 2 rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów. W punkcie znajdował się m.in. kierunkomierz z lunetą, lornetka, środki łączności, książka meldunków o zauważonych pożarach i instrukcja postępowania dla osoby prowadzącej obserwację oraz mapy okolicy – Wolińskiego PN oraz Nadleśnictwa Międzyzdroje.

Fot. nr 2

Kampinoski PN, wieża obserwacyjna Zamczysko

Źródło: materiały własne NIK – zdjęcie wykonane podczas oględzin.

Brak obserwacji lasów zaliczonych do II kategorii zagrożenia pożarowego w Wigierskim PN

Tylko w **Wigierskim PN** nie prowadzono obserwacji lasów, zaliczonych do II kategorii zagrożenia pożarowego o powierzchni 9 418 ha, ze stałych punktów obserwacji naziemnej, co nie spełniało wymagań określonych w § 5 ust. 4 w związku z § 4 ust. 1 i ust. 2 ww. rozporządzenia. Również w dokumentacji ustalającej sposoby postępowania na wypadek pożaru oraz w projekcie planu ochrony Wigierskiego PN w zakresie ochrony przeciwpożarowej lasów nie ujęto wymogu prowadzenia obserwacji lasów Parku ze stałych punktów obserwacji naziemnej. Zgodnie z § 4 ust. 1 rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów, w lasach o powierzchni powyżej 300 ha zaliczonych do I lub II kategorii zagrożenia pożarowego, w okresach oznaczonego dla tych lasów 1., 2. lub 3. stopnia lub prognozowanego stopnia zagrożenia pożarowego lasów, jest wymagane prowadzenie obserwacji mającej na celu wczesne wykrycie pożaru, zawiadomienie o jego powstaniu, a także podjęcie działań ratowniczych. Stosownie do § 4 ust. 2 tego rozporządzenia obserwacja lasów, o której mowa w ust. 1, może być prowadzona następującymi sposobami: z punktów obserwacyjnych, przez naziemne patrole przeciwpożarowe, przez patrole lotnicze. Jeżeli obserwacja lasu jest prowadzona przez naziemne patrole przeciwpożarowe lub patrole lotnicze wówczas nie jest wymagane prowadzenie obserwacji z punktów obserwacyjnych lasów o powierzchni do 2.000 ha -

zaliczonych do II kategorii zagrożenia pożarowego (§ 5 ust. 4 tego rozporządzenia). Dyrektor Parku wyjaśnił, że: *WPN nie posiada własnych, stałych punktów obserwacyjnych obszarów leśnych. Wobec powyższej sytuacji, zgodnie z zapisami § 5 ust. 5 Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 22 marca 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów, obserwacja lasów prowadzona jest przez naziemne patrole przeciwpożarowe (piesze i mobilne). Ponadto, na zasadzie dobrej współpracy, w WPN prowadzona jest obserwacja lasów ze stałych punktów zlokalizowanych w sąsiednich nadleśnictwach, które udzielają nam informacji o zauważonych zagrożeniach pożarowych na naszym terenie. Przykładem jest sytuacja z dnia 28.08.2015 r. (największy pożar na terenie WPN, na łącznej powierzchni 1,11ha, stanowiącej własność prywatną i Skarbu Państwa), kiedy to, niezależnie od wcześniejszej, samodzielnej lokalizacji pożaru, skontaktowali się z nami pracownicy Nadleśnictwa i poinformowali o widocznym dymie na naszym terenie. Zgłosili również gotowość do udzielenia pomocy w gaszeniu pożaru. Coroczne kontrole upoważnionych przedstawicieli Komendy Miejskiej PSP w Suwałkach oraz Komend Powiatowych PSP w Sejnach i Augustowie nie wykazały nieprawidłowości w zabezpieczeniu przeciwpożarowym lasów WPN w zakresie stosowanych metod obserwacji terenów leśnych. (...) wykaz punktów obserwacyjnych sąsiednich nadleśnictw, które swoim zasięgiem obejmują również teren WPN został zamieszczony na str. 15 dokumentu „Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru lasu dla Wigierskiego Parku Narodowego”. Dokument ten jest corocznie aktualizowany i uzgadniany z przedstawicielami KM PSP w Suwałkach oraz KP PSP w Sejnach i Augustowie. Przedstawiciele PSP nie wnosili dotychczas uwag do treści dokumentu w tym zakresie.*

Należy zauważyć, że w *Sposobach postępowania na wypadek powstania pożaru lasu dla WPN* zamieszczono jedynie wykaz punktów obserwacyjnych sąsiednich nadleśnictw (Suwałki, Pomorze, Głęboki Bród i Płaska), bez wskazania jaki obszar Wigierskiego PN obejmują swoim zasięgiem te wieże, czy faktycznie prowadzona jest z nich stała obserwacja lasów Parku, ani czy Park ma dostęp do wyników tej obserwacji. Sprawa obserwacji terenów Wigierskiego PN z tych punktów nie była też przedmiotem pisemnych porozumień z jednostkami Lasów Państwowych.

Naziemne patrole przeciwpożarowe

We wszystkich kontrolowanych parkach narodowych zorganizowano naziemne patrole przeciwpożarowe, które były wykonywane przez pracowników Służby Parku oraz Straży Parku w ramach obowiązków służbowych. Patrole zostały wyposażone w środki transportu i łączności oraz podręczny sprzęt do gaszenia pożarów. Praca patroli była dokumentowana m.in. poprzez wpisy w książkach służbowych ww. pracowników.

Przykłady:

Wigierski PN: naziemne patrole przeciwpożarowe były wykonywane przez leśniczych i podleśniczych oraz Służby Ochrony Przeciwpożarowej Parku (SOPP). W skład SOPP wchodziło 8 członków, którzy dzielili się na 4 dwuosobowe zmiany (ratownik uprawniony do dowodzenia na zmianie i ratownik). Oprócz patrolowania terenu Parku oraz pomocy jednostkom ochrony przeciwpożarowej w organizacji akcji ratowniczej, do zadań SOPP należało również: kontrolowanie miejsc o największym zagrożeniu pożarowym, w tym kontrolowanie i zabezpieczenie pożarzysk; utrzymywanie w gotowości sprzętu w bazie przeciwpożarowej w Krzywem; kontrolowanie stanu infrastruktury przeciwpożarowej na terenie Parku; edukowanie (informowanie turystów o zagrożeniu pożarowym, rozdawanie ulotek przeciwpożarowych, informowanie o zasadach ochrony przyrody w Parku).

Słowiński PN: patrole przeciwpożarowe (wyposażone w radiotelefony, lornetki i korzystające z samochodu patrolowo-gaśniczego) wykonywane były przez funkcjonariuszy Straży Parku na podstawie planów zadań i grafików. Wykonanie zadania dokumentowano w imiennych raportach miesięcznych.

Fot. nr 3 i 4

Słowiński PN, samochód ratowniczo-patrolowy Mitsubishi L200, w którym znajdowały się: tłumica, siekiera i szpadel oraz radiotelefon i lornetka

Źródło: materiały własne NIK – zdjęcie wykonane podczas oględzin.

Punkty Alarmowo-Dyspozycyjne

W 8 parkach narodowych, zaliczonych do I lub II kategorii zagrożenia pożarowego, zorganizowano PAD. Wyposażenie PAD było zgodne z wytycznymi zawartymi w *Instrukcji ochrony przeciwpożarowej lasu* obowiązującej w jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych.

Przykłady:

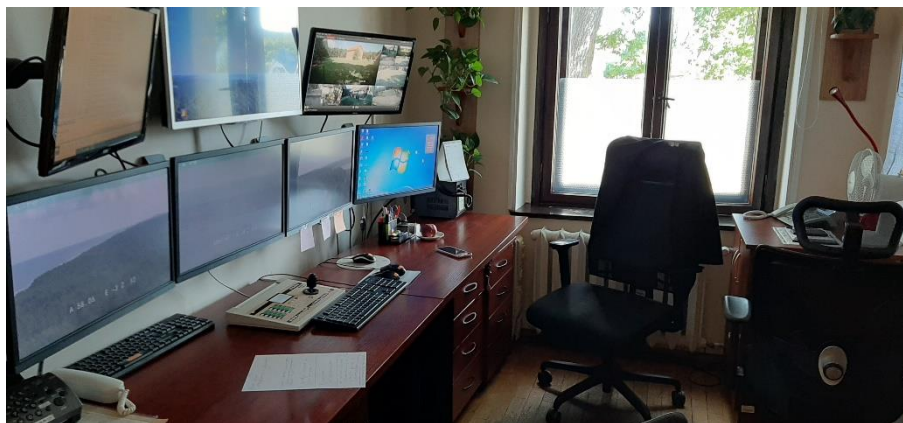
Biebrzański PN: PAD znajdował się w pomieszczeniu budynku garażowego Parku. W pomieszczeniu zainstalowany był monitor 37 cali, na którym był przetwarzany obraz z kamery zamontowanej na wieży w miejscowości Barwik. Pod monitorem pokazywany był numeryczne położenie kamery (wskazywany był kierunek – azymutyczny wyznacznik kierunku). Zasięg pokazywanego obrazu do 10 km. Z obrazu komputera osoba obsługująca PAD odczytywała prognozy zagrożenia pożarowego i wysyłała meldunki do dyrekcji Parku o stopniu zagrożenia pożarowego. Dysponowała także mapą z oznaczeniem współrzędnych odpowiadającą wyświetlanym współrzędnym kamery, na podstawie której określano ew. miejsce wystąpienia pożaru.

Kampinoski PN: PAD zorganizowany został w pomieszczeniu na parterze budynku siedziby Parku w Izabelinie. Wyposażenie PAD obejmowało: 2 telefony stacjonarne; telefon komórkowy; radiotelefon; komputer stacjonarny z oprogramowaniem PAD; zestaw map: topograficzną KPN, dojazdów pożarowych, do ustalania koordynatów dla samolotów; *Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru...*, wykazy systemów alarmowania i łączności; grafiki dyżurów kierownictwa, dyspozytorów PAD, kierowców ciągników; książkę meldunków o pożarach oraz zarządzenia dyrektora Kampinoskiego PN w zakresie ochrony przeciwpożarowej. Badaniem szczegółowym objęto dokumentację dyżurów w PAD z kwietnia, maja i sierpnia 2020 r. Wpisy w zeszytach dyżurów przeciwpożarowych obejmowały: datę dyżuru, imię i nazwisko dyżurnych, czas dyżuru, dane meteorologiczne, podpis, a w zakresie meldunków: dzień tygodnia, przyjęcie meldunku (data, godzina, minuta, od kogo przyjęto meldunek), treść otrzymanego meldunku, dyspozycje, przebieg akcji gaśniczej oraz podpis dyspozytora.

Słowiński PN: PAD wyposażono w monitory zapewniające podgląd z kamer zamontowanych na wieżach obserwacyjnych w Rowach, Rąbce, na Rowokole i na latarni morskiej w Czołpinie, a także w odpowiednie środki łączności (telefon stacjonarny, komórkowy i radiotelefon), instrukcje i dokumentację pracy dyspozytora. Praca obserwatora PAD była dokumentowana wpisami w Dzienniku pracy. Badanie wpisów w tym dokumencie w kwietniu, maju i sierpniu 2020 r. wykazało, że były one kompletne – odnotowywano w nich datę i godzinę objęcia dyżuru, imię i nazwisko dyżurującego, opis przebiegu dyżuru, pogodę na godz. 9:00 i 13:00 (w tym wilgotność ściółki w miejscowości Radwanki, temperaturę, sumę opadów, wilgotność ogólną z wysokości 50 cm) i stopień zagrożenia pożarowego.

Fot. nr 5

Słowiński PN, PAD w siedzibie Dyrekcji PN w Smołdzinie

Źródło: materiały własne NIK – zdjęcie wykonane podczas oględzin.

Zasięg systemu obserwacyjno-alarmowego w kontrolowanych parkach

W 7 parkach narodowych (Kampinoski, Wielkopolski, Bory Tucholskie, Słowiński, Poleski, Bieszczadzki, Woliński) system obserwacyjno-alarmowy obejmował cały teren parku. W Wigierskim PN nie prowadzono obserwacji lasów zaliczonych do II kategorii zagrożenia pożarowego, co opisano wyżej.

W **Białowieskim PN** nie utworzono stałych punktów obserwacji naziemnej współpracowano z nadleśnictwami Browsk i Hajnówka, na terenie których zlokalizowano dostrzegalnie przeciwpożarowe obejmujące swoim zasięgiem znaczną część Białowieskiego PN. Do 31 marca 2019 r. stałym monitoringiem naziemnym nie objęto 17%, a od 1 kwietnia tego roku 1,1% powierzchni Parku, który położony jest przy samej granicy z Białorusią. Teren ten na podstawie porozumienia z 17 marca 2021 r. zawartego z Podlaskim Oddziałem Staży Granicznej objęty został wspólnymi patrolami oraz współdziałaniem w zakresie ochrony przyrody.

W **Biebrzańskim PN** system obserwacyjno-alarmowy obejmował 1/3 powierzchni Parku tj. Basen Dolny i niewielki fragment Basenu Środkowego Południe.

Stosowane rozwiązania w celu zabezpieczenia terenów parków przed pożarem

W kontrolowanych parkach narodowych stosowano następujące rozwiązania w celu zabezpieczenia terenu przed pożarem:

- utworzono bazy sprzętu ppoż.,
- prowadzono stałe dyżury i patrole służb parku (leśniczych, podleśniczych, straży parku),
- w okresie zagrożenia pożarowego realizowano patrole przy wykorzystywaniu pojazdów patrolowo-gaśniczego z kompletnym wyposażeniem, tj. zainstalowanym agregatem i pełnym zbiornikiem na wodę,
- utrzymywano pasy przeciwpożarowe w miejscach szczególnego zagrożenia,
- utrzymywano dojazdy pożarowe i punkty czerpania wody,
- rozmieszczono tablice informacyjno-ostrzegawcze na parkingach, szlakach i w miejscach turystycznych,
- patrole egzekwowały przestrzeganie przez turystów regulaminu PN w obrębie szlaków turystycznych i udostępnianych miejsc (zakaz

Dojazdy pożarowe

biwakowania, używania otwartego ognia, przebywania w miejscach wyznaczonych, poruszania się pojazdów nieuprawnionych po terenie parku).

We wszystkich kontrolowanych parkach wg stanu na 30 czerwca 2021 r. wyznaczono łącznie 204 dojazdy pożarowe o długości 841 km. Największą ilość dojazdów pożarowych wyznaczono w Kampinoskim PN – 88 o długości 347 km, najmniejszą w PN Bory Tucholskie – 6 o długości 31,09 km.

Przykłady:

Białowiecki PN: wyznaczono łącznie 7 dróg pożarowych o długości 29,02 km. We wszystkich przypadkach były to drogi leśne będące w zarządzie Parku. W strefie ochrony ścisłej (57,6% powierzchni Parku) nie wytyczono tego rodzaju dróg. Na tym obszarze ustanowiono zakaz poruszania się pojazdów o napędzie spalinowym. W Planie ochrony przewidziano ochronę przeciwpożarową opierającą się na profilaktyce, tj. m.in. zakazie wstępu na tereny leśne, patrolach w okresie wysokiego zagrożenia pożarowego, ustawianie tablic informacyjnych, utrzymanie drożności głównych dróg i szlaków w celu zapewnienia bezpieczeństwa pożarowego i osób przebywających na terenie Parku (rozdział 7 ust. I pkt 1 ppkt 4 i 5 Planu ochrony). Dla obszarów ochrony ścisłej nie przewidziano odrębnych działań w zakresie ochrony ekosystemów przed pożarami, a jedynie utrzymanie i bieżące remonty dróg (rozdział 7 ust. II pkt 1 ppkt 1.1. Planu ochrony).

Wigierski PN: W okresie objętym kontrolą na terenie Parku wyznaczonych było 49 dojazdów pożarowych o łącznej długości 138,85 km, z tego:

- 30 odcinków o długości 91,27 km stanowiły drogi zewnętrzne (wojewódzkie, powiatowe i gminne),
- 19 odcinków o długości 47,58 km drogi leśne, będące w zarządzie Parku.

Sieć dojazdów pożarowych spełniała wymogi określone w § 8 rozporządzenia w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów. Odległość pomiędzy dowolnym punktem położonym w lesie na terenie Wigierskiego PN, a najbliższą drogą publiczną (z wyłączeniem autostrad i dróg ekspresowych) lub drogą leśną wykorzystywaną jako dojazd pożarowy nie przekraczała bowiem 1.500 m.

Wyznaczone dojazdy pożarowe zapewniały dostęp do ekosystemów leśnych i lądowych ekosystemów nieleśnych w 9 parkach narodowych.

W **Wolińskim PN** do ekosystemów nieleśnych położonych w kompleksie wysp Wstecznej Deltę Świny (około 99% terenów nieleśnych) dostęp możliwy jest tylko drogą wodną. Gaszenie pożarów na tym terenie powinno odbywać się z samolotu lub śmigłowca, w związku z tym corocznie zawierano porozumienie z Regionalną Dyrekcją Lasów Państwowych w Szczecinie w sprawie *patrolowania i gaszenia pożarów oraz obszarów nieleśnych przy użyciu lotnictwa na terenie Wolińskiego PN*. Park dysponował łodzią patrolową i pływającą motopompą, z wykorzystaniem których możliwe jest gaszenie pożarów małych lub dogaszanie pożarów na wyspach.

W 2 parkach narodowych (**Poleskim, Słowińskim**) wyznaczona sieć dojazdów pożarowych nie spełniała wymogów § 8 pkt 2 rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów, który stanowi, że w lasach zaliczonych do II kategorii zagrożenia pożarowego odległość pomiędzy dowolnym punktem położonym w lesie a najbliższą drogą publiczną nie powinna przekraczać 1500 m.

Przykłady:

Poleski PN: ok. 2% powierzchni Parku nie zostało objęte strefą *bezpiecznej odległości*, która zgodnie z § 8 rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów, w lasach zaliczonych do II kategorii pomiędzy dowolnym punktem położonym w lesie a najbliższą drogą publiczną nie powinna przekraczać 1500 m. Dyrektor wyjaśnił, że miejsca nieobjęte tą strefą występowały w obwodach ochronnych Orłów oraz Bubnów i stanowiły obszary bagienne – torfowiska otwarte (niezalesione) oraz lasy bagienne na torfowiskach (z brzozą omszoną i olszą czarną jako gatunkami głównymi w drzewostanie). Były to tereny wewnątrz niedostępnych obszarów Parku, podlegające stałemu, wysokiemu uwodnieniu, gdzie nie było możliwości zapewnienia dostępu z istniejącej sieci dróg. Były to obszary niezagrożone pożarem ze względu na charakterystykę szaty roślinnej oraz wysoki poziom wód gruntowych.

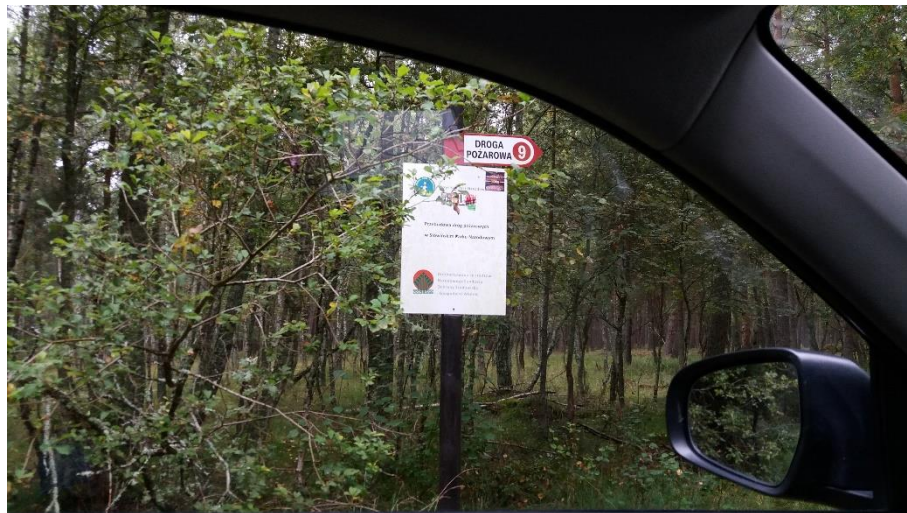
Słowiński PN: sieć dojazdów pożarowych nie spełniała tego warunku. Z wyjaśnień Dyrektora wynikało, że w przypadku Słowińskiego PN, zaliczonego do II kategorii zagrożenia pożarowego lasu, odległość, o której mowa w ww. przepisie, jest w wielu

miejscach przekroczona z powodu: niedostępności niektórych obszarów lądowo-wodnych; braku obligatoryjności wymogu. Z treści § 7 ww. rozporządzenia wynika, że dojazdy pożarowe powinny być wyznaczane w oparciu o istniejącą już sieć dróg leśnych. Dlatego na obszarach Słowińskiego PN, na których nie ma dróg leśnych nie wyznaczano dojazdów. Nie jest również obligatoryjny wymóg, określony w § 8 pkt 2 ww. rozporządzenia (użyto w nim sformułowania „nie powinna przekraczać 1500 m”). Wątpliwości co do charakteru prawnego ww. wymogu Słowiński PN skierował w 2015 r. do ówczesnego Ministra Środowiska. W odpowiedzi ówczesnemu Dyrektorowi Parku przekazano ustną interpretację, przedstawioną wyżej. Również Komendant PSP nie zgłaszał uwag do przedstawionej przez Słowiński PN sieci dróg pożarowych.

W **Słowińskim PN** drogi stanowiące dojazdy nr 2 i nr 9 zostały przebudowane w trybie inwestycji budowlanych (objęte pozwoleniami na budowę udzielonymi przez Starostę Słupskiego 20 lutego 2015 r.). W okresie objętym kontrolą ww. dojazdy nie zostały poddane kontrolom okresowym, wymaganym przepisami art. 62 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy - Prawo budowlane, a w przypadku dojazdu nr 9 – również kontroli wymaganej przepisami art. 62 ust. 1 pkt 2 tej ustawy (droga stanowiąca dojazd nr 2 została oddana do użytkowania w 2016 r., a droga stanowiąca dojazd nr 9 – w 2015 r.). W trakcie kontroli NIK Dyrektor Parku wszczął postępowanie na wybór wykonawcy kontroli okresowych ww. obiektów. Kontrole dojazdów przeprowadzono 12 października 2021 r. Książki obiektów budowlanych dla dojazdów nr 2 i nr 9 zostały założone 18 października 2021 r.

Fot. nr 6

Słowiński PN dojazd pożarowy nr 9, oznakowanie

Źródło: materiały własne NIK – zdjęcie wykonane podczas oględzin.

Oględziny dojazdów pożarowych

Oględziny dojazdów pożarowych wykazały, że w 7 parkach narodowych zgodnie z § 7 ust. 1 rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów, wszystkie były przejezdne na całej długości oraz właściwie oznakowane. Pobocza tych dojazdów były wykoszone i odkrzewione. Stan nawierzchni oraz pozostałe parametry dojazdów pożarowych spełniały wszystkie wymogi określone w § 7 ust. 2 rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów. W 3 parkach narodowych stwierdzono następujące nieprawidłowości:

Przykłady:

Kampinoski PN:

- przejazd dojazdem pożarowym nr 20 na odcinku od skrzyżowania z dojazdem pożarowym nr 22 do punktu czerpania wody był utrudniony – dojazd pożarowy porośnięty krzewami i roślinnością zielną oraz słabo widoczne piktogramy malowane na drzewach z numerem dojazdu pożarowego. Zaistniałe utrudnienie w postaci roślinności zielnej zostało usunięte w trakcie kontroli NIK. Dyrektor Parku wyjaśnił: *w chwili obecnej wszystkie dojazdy pożarowe w KPN przechodzą proces wymiany oznakowania na nowe. Prace rozpoczęto w miesiącu sierpniu br. z zachowaniem kolejności [...] Przedmiotowy dojazd otrzyma nowe oznakowanie do końca listopada br. Zaznaczam, że poprzednie oznakowanie zostało wykonane w roku 2010. Jest to proces długotrwały ze względu na skalę zadania.*

- brak oznakowania tablicą z numerem dojazdu pożarowego przy wjeździe na dojazd pożarowy nr 49. Dyrektor Kampinoskiego PN wyjaśnił, że powodem braku tablicy było jej zdewastowanie przez nieznaną sprawcę. Nieprawidłowość została usunięta w trakcie kontroli NIK.

Słowiński PN: Na trzech z 5 objętych oględzinami dojazdów pożarowych w tym Parku nie umieszczono kompletnego oznakowania, wymaganego przepisami § 7 ust. 1 rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów oraz załącznika nr 16 do Instrukcji ppoż. (zwyczajowo przyjętej do stosowania w Słowińskim PN).

Zgodnie z przepisami ww. rozporządzenia drogi leśne wykorzystywane jako dojazdy pożarowe powinny być oznakowane. Zgodnie z przepisami ww. instrukcji dojazdy pożarowe winny być oznakowane w sposób czytelny, umożliwiającą identyfikację ich przebiegu, w następujących miejscach: przy wjeździe z drogi publicznej, na skrzyżowaniach dojazdów pożarowych, na skrzyżowaniach z innymi drogami leśnymi oraz w ciągu drogi, na długich odcinkach w celu potwierdzenia ich relacji.

Braki w ww. zakresie stwierdzono:

- przy jednej z krzyżówek na dojeździe nr 1: brak oznakowania kierunku przebiegu drogi. Dyrektor wyjaśnił, że jest to jedyna droga w granicy Słowińskiego PN od strony zachodniej, służąca również celom przeciwpożarowym. Sugeruje to jedyną możliwość jazdy na wprost, w granicach Parku, a skręcenie w jakąkolwiek drogę poboczną skutkowałoby zjazdem z dojazdu i wyjazdem poza teren Parku.
- na odcinku od początku dojazdu nr 8 (tj. punktu czerpania wody nr 3) do miejsca, w którym dojazd łączy się z dojazdem nr 9: brak oznakowania drogi. W *Sposobach postępowania na wypadek pożaru* początek drogi nr 8 wyznaczono od punktu czerpania wody nr 3. Dyrektor wyjaśnił, że oznakowanie na początku przebiegu dojazdu nr 8 z kierunku od miejscowości Smołdziński Las w kierunku Czołpina uległo naturalnemu zniszczeniu w wyniku deprecjacji drewna. W trakcie kontroli NIK oznakowanie zostało z powrotem w ww. miejscu umieszczone;
- na początku dojazdu nr 6 od strony miejscowości Krakulice: brak oznakowania początku drogi. Dyrektor wyjaśnił, że oznakowanie dojazdu pożarowego nr 6 od strony miejscowości Krakulice uzupełniono w trakcie kontroli NIK.

Poleski PN: nie oznakowano dojazdów pożarowych nr 8 i 9 na skrzyżowaniu tych dróg w oddziale 197gx, stwierdzone podczas oględzin NIK w dniu 14 września 2021 r. Dyrektor wyjaśnił, że oznakowanie zostało skradzione. Nowe tabliczki z numerami dróg pożarowych zostały zamontowane w trakcie kontroli NIK, w dniu 4 października 2021 r.

Punkty czerpania wody do celów pożarowych

W wszystkich kontrolowanych parkach narodowych wg stanu na 30 czerwca 2021 r. wyznaczono łącznie 458 punktów czerpania wody do celów pożarowych. Największą liczbę punktów czerpania wody wyznaczono w Kampinoskim PN – 359 (w tym 343 hydranty), najmniejszą w Wolińskim PN – 3 (w tym 2 naturalne znajdujące się na terenie Parku i 1 przy granicy Parku na terenie Nadleśnictwa Międzyzdroje).

Fot. nr 7

Słowiński PN punkt czerpania wody Gardno

Źródło: materiały własne NIK – zdjęcie wykonane podczas oględzin.

W **Biebrzańskim PN** punkty czerpania wody wskazane na załącznikach mapowych do *Sposobów postępowania na wypadek pożaru*, zatwierdzonych w 2021 r., rozmieszczone były na obszarze Parku w promieniu nieprzekraczającym 5 km, z wyjątkiem obszarów leśnych: na północ od miejscowości Wólka Piaseczna o pow. ok. 10 ha (Basen Środkowy Południe), na północny wschód od miejscowości Choszczewo Grzędy o pow. ok. 8 ha (Basen Środkowy Południe) i obszaru leśnego Basenu Dolnego o pow. ok. 50 ha. Zastępca dyrektora Biebrzańskiego PN wyjaśnił, że: *W ramach dotychczasowych prac dotyczących punktów czerpania wody na mapach i w części tekstowej Sposobów określono punkty, do których da się dojechać i wykorzystać je do celów przeciwpożarowych. W związku z opracowywaniem przez IBL analiz przeciwpożarowych obszaru BbPN przewiduje się rozwiązanie tego problemu.*

Niezapewnienie w przypadku ww. 3 obszarów najbliższego stanowiska czerpania wody w terenie o promieniu nieprzekraczającym 5 km stanowiło naruszenie § 39 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia MSWiA w sprawie ochrony ppoż.

W **Białowieskim PN** dla punktu czerpania wody do celów przeciwpożarowych usytuowanego nad rzeką Sirota w oddziale 160 Dg nie założono książki obiektu budowlanego i nie przeprowadzono okresowych kontroli jego stanu, co naruszało odpowiednio art. 64 ust. 1 oraz art. 62 ustawy - Prawo budowlane.

Fot. nr 8

Kampinoski PN, punkt czerpania wody łąsica, dojazd pożarowy nr 57

Źródło: materiały własne NIK – zdjęcie wykonane podczas oględzin.

Oględziny punktów czerpania wody

Oględziny 30 punktów czerpania wody wykazały, że w 5 parkach narodowych punkty te zostały prawidłowo oznaczone, zapewniono dojazd i dostęp do lustra wody. W pozostałych 5 parkach wystąpiły w tym zakresie nieprawidłowości.

Przykłady:

Biebrzański PN: oględziny 6 z 45 punktów czerpania wody (o numerach: 19, 22, 27, 39, 41, 42) wykazały, że punkty te oznaczone były znakiem na białym tle z ciemnoniebieską obwódką i napisem w środku *Punkt czerpania wody* wraz z numerem. Takie oznaczenie punktów czerpania wody było niezgodne z § 39 ust 2 pkt 4 rozporządzenia MSWiA w sprawie ochrony ppoż., stosownie do którego właściciele, zarządcy lub użytkownicy lasów – których lasy samoistnie lub wspólnie tworzą kompleks leśny o powierzchni ponad 300 ha – oznaczają stanowiska czerpania wody znakami zgodnymi z Polskimi Normami dotyczącymi znaków bezpieczeństwa;

Kampinoski PN:

- teren punktu czerpania wody w miejscowości Karolinów, dojazd pożarowy 20, oddz. 394w/396c był porośnięty i zakrzewiony, bez dostępu do lustra wody, a dojazd do stanowiska utrudniony;
- teren punktu czerpania wody w miejscowości Piaski Królewskie, oddz. 349l/350b był porośnięty i zakrzewiony, z utrudnionym dostępem do lustra wody.

Utrudnienia te zostały usunięte w trakcie kontroli NIK.

Białowiecki PN: W wyniku oględzin (8 września 2021 r.) stwierdzono, że zbiornik przeciwpożarowy zlokalizowany na terenie Rezerwatu Pokazowego Żubrów nie był oznakowany, co naruszało § 39 ust. 2 pkt 4 rozporządzenia MSWiA w sprawie ochrony przeciwpożarowej. W trakcie niniejszej kontroli NIK, zbiornik został prawidłowo oznakowany.

Wigierski PN: W dniu oględzin (12 sierpnia 2021 r.) stwierdzono, że nie oznakowano jednego (z 3) poddanego oględzinom punktu czerpania wody, co stanowiło naruszenie § 39 ust. 2 pkt 4 rozporządzenia MSWiA w sprawie ochrony przeciwpożarowej. Następnego dnia (tj. w trakcie kontroli) punkt czerpania wody oznakowano.

Słowiński PN: dojazd do 1 z 3 objętych oględzinami stanowisk czerpania wody w tym Parku nie oznakowano od strony miejscowości Gardna Wielka (dojazd do punktu nr 2), co było niezgodne z przepisami załącznika nr 16 do Instrukcji ppoż. (zwyczajowo przyjętej do stosowania w Słowińskim PN). Zgodnie z przepisami ww. Instrukcji drogi stanowiące dojazd do punktów czerpania wody winny być oznakowane w sposób czytelny, umożliwiający identyfikację ich przebiegu, w następujących miejscach: przy wjeździe z drogi publicznej, na skrzyżowaniach dojazdów pożarowych, na skrzyżowaniach z innymi drogami leśnymi oraz w ciągu drogi, na długich odcinkach w celu potwierdzenia ich relacji. Przy zjazdach z dróg publicznych na drogi stanowiące dojazd do punktów czerpania wody znaki muszą być widoczne z drogi publicznej.

We wszystkich kontrolowanych parkach narodowych przy: wejściach na teren parku i szlaki turystyczne, parkingach ustawiono tablice informacyjno-ostrzegawcze dotyczące zabezpieczenia pożarowego. Lokalizacja tablic została uzgodniona z właściwymi komendantami powiatowymi/miejskimi PSP oraz ujęta w dokumentach pn. *Sposoby postępowania na wypadek pożaru*. Oględziny 30 tablic wykazały, że ustawiono je w miejscach widocznych i były czytelne, ale w przypadku Słowińskiego PN stwierdzono nieprawidłowość polegającą na nie umieszczeniu tablic przy 2 z 4 objętych oględzinami wjazdach do lasu.

Przykłady:

Biebrzański PN: przy wejściach na teren Parku (na drogi i szlaki turystyczne) ustawiono 150 tablic informacyjno-ostrzegawczych dotyczących zabezpieczenia przeciwpożarowego. Ich lokalizacja została określona na str. 25-27 dokumentu Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru w Biebrzańskim Parku Narodowym. W wyniku oględzin trzech z nich stwierdzono, że ustawiono je w sposób widoczny i były czytelne;

Słowiński PN: przy 2 z 4 objętych oględzinami wjazdach do lasu (drogą dojazdową nr 2 od strony miejscowości Gardna Wielka i drogą dojazdową nr 6 od strony miejscowości Żarnowska) nie umieszczono tablic informacyjnych i ostrzegawczych, pomimo obowiązku wynikającego z przepisów §39 ust. 5 rozporządzenia MSWiA w sprawie ochrony przeciwpożarowej.

Tablice
informacyjno-
ostrzegawcze

Fot. nr 9

Poleski PN, miejsce postojowe Babsk – tablice informacyjne

Źródło: materiały własne NIK – zdjęcie wykonane podczas oględzin.

Pasy przeciwpożarowe

Pasy ppoż. utrzymywano w 6 parkach narodowych, ich łączna długość wynosiła 19,48 km, w tym: Kampinoski – 5,88 km, Wielkopolski – 2,70 km, Białowieski – 3,90 km, Bory Tucholskie – 1,40 km, Poleski – 0,80 km, Woliński – 4,80 km. W pozostałych parkach utrzymywanie pasów ppoż. nie było konieczne, ponieważ drzewostany przy drogach publicznych i parkingach były w wieku powyżej 30 lat (§ 38 ust. 3 pkt 2 rozporządzenia MSWiA w sprawie ochrony przeciwpożarowej).

W wyniku oględzin 14 odcinków pasów ppoż. ustalono, że były one utrzymane w sposób odpowiedni – bruzdy pasów były pozbawione roślinności i oczyszczone do warstwy mineralnej gleby. Tereny sąsiadujące z pasami zostały oczyszczone z suchych drzew i zalegających gałęzi.

Fot. nr 10

Kampinoski PN, polana Opaleń – pas przeciwpożarowy typu B

Źródło: materiały własne NIK – zdjęcie wykonane podczas oględzin.

W **Wigierskim PN** stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Przez teren **Wigierskiego PN** przebiegała kolejka wąskotorowa. Park użyczył (do nieodpłatnego używania) tereny kolejowe (wraz z torowiskiem kolejki wąskotorowej o długości 8,1 km oraz 4 przystankami kolejki) spółce cywilnej Wigierska Kolej Wąskotorowa w Płocicznie. W umowie biorący w używanie zobowiązał się na użyczonej nieruchomości m.in. do: porządkowania pasa drzewostanu o szerokości 30 m po obu stronach torowiska kolejki, polegającego na usunięciu leżących gałęzi, chrustu według wskazań leśniczego Obwodu Ochronnego Powały w terminie do 1 kwietnia każdego roku; przestrzegania obowiązujących przepisów w zakresie ochrony przeciwpożarowej. Oględziny 4 powierzchni (ok. 14 ha) w zakresie porządkowania terenu w pasie do 30 m od dróg publicznych wykazały, że usunięto z nich gałęzie i chrust oraz okrzęsano leżące drzewa. W dniu oględzin (7 października 2021 r.) stwierdzono, iż w okolicach przystanku kolejki wąskotorowej (przy parkingu leśnym „Bartny Dół”) teren na długości ok 50 m nie był w pasie 30 m od drogi publicznej Gawrych Ruda – Bryzgiel, uprzątnięty, co stanowiło naruszenie § 39 ust. 1 rozporządzenia MSWiA w sprawie ochrony przeciwpożarowej oraz § 4 ust. 5 umowy użyczenia nieruchomości, w której biorący zobowiązał się do porządkowania pasa drzewostanu o szerokości 30 m, po obu stronach torowiska kolejki, polegającego na usunięciu leżących gałęzi, chrustu.

**Działania dodatkowe
w celu poprawy
skuteczności ochrony
ppoż.
w kontrolowanych
parkach**

We wszystkich kontrolowanych parkach narodowych podejmowano działania mające na celu zwiększenie skuteczności ochrony przeciwpożarowej, m.in.: pozyskiwano środki z NFOŚiGW i Funduszu Leśnego na realizację zadań i zakupy sprzętu ppoż., przeprowadzano szkolenia pracowników, zawierano porozumienia o współpracy z jednostkami organizacyjnymi Lasów Państwowych i Straży Pożarnej.

Przykłady:

Biebrzański PN: podpisano umowę z NFOŚiGW 20 sierpnia 2020 r. o dofinansowanie przedsięwzięcia pn. *Budowa systemu przeciwdziałania powstawaniu i rozprzestrzenianiu się pożarów w Biebrzańskim Parku Narodowym* na 4 999 567,00 zł; 22 czerwca 2020 r. podpisano umowę z PGL LP o dofinansowanie ze środków Funduszu Leśnego działań w zakresie lotniczego gaszenia pożarów na terenie Parku na 1 947 438,90 zł.

Ponadto Dyrektor Biebrzańskiego PN w 2021 r. złożył wniosek o sfinansowanie z Funduszu Leśnego: opracowania metody oceny zagrożenia pożarowego ekosystemów nieleśnych oraz zasad zabezpieczenia ppoż. Parku – etap II (prace z Instytutem Badawczym Leśnictwa); pełnienia dyżurów / obserwacji ppoż. w PAD; konserwacji wizyjnego systemu ochrony ppoż. w Biebrzańskim PN; wsparcia ochrony ppoż. poprzez zakup specjalistycznego sprzętu i narzędzi: tłumic gumowych (300 szt.), opryskiwaczy spalinowych (20 szt.), pożarniczych węży tłocznych fi 52 (80 szt.), pożarniczych węży tłocznych fi 75 (60 szt.), szpadli (100 szt.).

Ze środków Krajowego Funduszu Szkoleniowego przeszkolono 15 pracowników z obsługi bezzałogowych statków powietrznych, którzy uzyskali europejskie uprawnienia do wykonywania lotów poza zasięgiem wzroku w kategorii szczególnej (NSTS-05).

Poleski PN: obowiązywało porozumienie zawarte 18 lipca 2005 r. (na czas nieokreślony) z Komendantem Powiatowym PSP we Włodawie w sprawie współdziałania i wzajemnej współpracy w zakresie zapobiegania i likwidowania zagrożeń pożarowych na terenie Poleskiego PN. W ww. porozumieniu strony określiły zadania oraz zobowiązały się do współdziałania w celu zapewnienia właściwych warunków ochrony przeciwpożarowej obszarów Parku oraz optymalnego wykorzystywania posiadanych możliwości do skutecznego współdziałania i wzajemnej współpracy w zakresie zapobiegania i likwidowania zagrożeń.

Bieszczadzki PN: w ramach wieloletniej współpracy w 2001 r. została zawarta umowa pomiędzy Parkiem a OSP w Ustrzykach Górnych na użyczenie:

garażu przy dyrekcji na samochód bojowy, pomieszczenia magazynowego w budynku dyrekcji Parku, pokoju biurowego w budynku dyrekcji Parku, sprzętu przeciwpożarowego. Pięciu pracowników Parku było członkami OSP w Ustrzykach Górnych.

Woliński PN: corocznie zawierano porozumienie z Regionalną Dyrekcją Lasów Państwowych w Szczecinie w sprawie *patrolowania i gaszenia pożarów oraz obszarów nieleśnych przy użyciu lotnictwa na terenie WPN*. Na ich podstawie Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych zobowiązała się do: patrolowania przeciwpożarowego obszarów leśnych i trzcinowisk Parku; gotowości do gaszenia i gaszenia pożarów; prowadzenia akcji ochronnych z wysokości; utrzymywania samolotów w gotowości do natychmiastowych wylotów przeciwpożarowych. Patrole lotnicze, rozpoczynały się w marcu danego roku, a kończyły we wrześniu. Informacja o patrolowaniu terenu

Wolińskiego PN zgłaszano do PAD. Zorganizowano łącznie 11 szkoleń dla pracowników z zakresu ochrony przeciwpożarowej, w tym: 4 szkolenia dla nowo zatrudnionych pracowników (raz w roku), instruktaż obsługi BHP wysokociśnieniowego agregatu gaśniczego w samochodzie patrolowo-gaśniczym (3 szkolenia), szkolenia z zakresu ochrony przeciwpożarowej oraz instrukcji bezpieczeństwa pożarowego (4 szkolenia).

Sprzęt do gaszenia pożarów w dyspozycji kontrolowanych parków

Fot. nr 11, 12

Poleski PN, sprzęt do gaszenia pożarów w bazie sprzętu zlokalizowanej na terenie siedziby Parku w Urszulinie

Źródło: materiały własne NIK – zdjęcie wykonane podczas oględzin.

Kontrolowane parki narodowe dysponowały sprzętem do działań ratowniczo-gaśniczych w ilościach zgodnych z wymogami rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów, który stanowiły m.in.: samochody terenowe z modułem gaśniczym, przyczepami z agregatem gaśniczym, ciągnikami rolniczymi z pługami, pompami pływającymi, gaśnicami, hydronetkami, tłumiacami, szpadlami, pilarkami oraz sprzętem do utrzymania łączności.

Fot. nr 13

Poleski PN, sprzęt do gaszenia pożarów na przyczepie w bazie sprzętu zlokalizowanej na terenie siedziby Parku w Urszulinie

Źródło: materiały własne NIK – zdjęcie wykonane podczas oględzin.

Przykłady:

Białowiecki PN: sprzęt do działań ratowniczo – gaśniczych oraz utrzymania łączności, stanowiły m.in.: 24 pilarki, 10 hydronetek, 18 łopat, 50 szpadli, 20 tłumic, 20 siekier, 14 siekieromoty, 26 motyk, 19 wiader, 18 gaśnic, trzy brezentowe zbiorniki na wodę, 2 podkaszarki, samochód terenowy z modułem gaśniczym, 4 pojazdy terenowe wykorzystywane do patrolowania terenu Parku poza strefami ochrony ścisłej, 5 pojazdów elektrycznych typu Meleks wykorzystywane do patrolowania stref ochrony ścisłej, 2 pługi, 38 telefonów komórkowych (służbowe) służące m.in. do utrzymywania łączności w zakresie działań przeciwpożarowych.

Poleski PN dysponowano: samochodem patrolowym; 10 hydronetkami; 10 tłumicami gumowymi na teleskopowych trzonkach; 30 tłumicami metalowymi na drewnianych trzonkach; 34 łopatami; agregatem gaśniczym o pojemności 200 l; 19 siekierami; 20 węzami strażackimi (W52 oraz W75); 5 rozdzielaczami do węży strażackich; 4 prądownicami hydrantowymi; 2 pompami pływającymi; 1 pompą wodno-szlamową; 2 pilarkami spalinowymi; ciągnikiem rolniczym; bronią talerzową; pługiem rolniczym oraz równiarką przeznaczoną do utrzymywania nawierzchni dróg gruntowych. Ponadto PPN dysponował 35 służbowymi telefonami komórkowymi do utrzymywania łączności m.in. w zakresie działań ratowniczo-gaśniczych.

Fot. nr 14, 15

Słowiński PN, gaśnice w głównej bazie sprzętowej zlokalizowanej w garażu przy budynku administracyjno-biurowym Słowińskiego PN w Smołdzinie

Źródło: materiały własne NIK – zdjęcie wykonane podczas oględzin.

Bazy sprzętu ppoż.

We wszystkich kontrolowanych parkach narodowych zorganizowano łącznie 36 baz sprzętu ppoż., w tym w poszczególnych parkach: Kampinoski – 10, Biebrzański i Słowiński po 7, Bory Tucholskie – 4, Wielkopolski – 3, Białowiecki – 2, w pozostałych (Wigierski, Poleski, Bieszczadzki) po 1. Liczba baz sprzętu do gaszenia pożarów na terenie kontrolowanych parków narodowych była zgodna z przepisami § 11 ust. 1 rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów, na każde 10 000 hektarów lasu lub dla nadleśnictwa albo parku narodowego organizuje się, co najmniej jedną bazę sprzętu do gaszenia pożarów lasu.

Fot. nr 16

Poleski PN, baza sprzętu ppoż. zlokalizowana na terenie siedziby Parku w Urszulinie

Źródło: materiały własne NIK – zdjęcie wykonane podczas oględzin.

W 2 parkach narodowych stwierdzono, że liczba sprzętu w bazach była niezgodna z wykazem sprzętu zawartym w *Sposobach postępowania na wypadek powstania pożaru*.

Przykłady:

Biebrzański PN: wyposażenie 3 baz sprzętu przeciwpożarowego było niezgodne z wykazem sprzętu zawartym w obowiązujących *Sposobach postępowania na wypadek powstania pożaru* zatwierdzonych w 2021 r.

W toku oględzin stwierdzono, że:

- w bazie sprzętu ppoż. „Bóbr” znajdowało się 9 tłumic metalowych, które nie były ujęte w wykazie sprzętu i środków do gaszenia pożarów określonych w załączniku 3.10 dokumentu *Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru*;
- w bazie sprzętu ppoż. w miejscowości Jatwież Mała - stan faktyczny po przeliczeniu sprzętu wykazał brak 7 tłumic;
- w bazie ppoż Kuderewszczyzna 19 brak pilarki wykazanej w zestawieniu nr 3.10 w *Sposobach postępowania na wypadek powstania pożaru*.

Niezapewnienie przez Biebrzański PN wyposażenia baz sprzętu zgodnego z wykazem sprzętu i środków do gaszenia pożarów określonym w *Sposobach postępowania na wypadek pożaru* uznano za postępowanie nierzetelne.

Nadzór kierownictwa Parku nad realizacją przez Służby Terenowe ww. zadania, wykonywanego w ramach zadania obejmującego prowadzenie całości działań związanych z ochroną przeciwpożarową był niewystarczający.

Kampinoski PN: Faktyczna liczba sprzętu przeciwpożarowego znajdującego się w 3 bazach sprzętu przeciwpożarowego była niezgodna z liczbą sprzętu wskazaną dla tych baz w dokumencie *Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru ... z 2021 r.:*

- Izabelin, ul. Tetmajera 48 – brak było 1 pilarki i 2 tłumic;
- Nowy Wilków 52 – brak było 1 pilarki, 1 hydronetki, 1 tłumicy, 2 szpadli i 1 siekiery;
- Kromnów 51 – brak było 1 pilarki, 1 pług, 1 hydronetki, 2 tłumic i 1 siekiery.

Faktyczna liczba sprzętu przeciwpożarowego zdeponowana w 3 bazach sprzętu przeciwpożarowego, niezgodna z liczbą sprzętu wskazaną dla tych baz w uzgodnionym z komendantami powiatowymi PSP dokumencie *Sposoby postępowania...*, świadczyła o postępowaniu nierzetelnym.

**Czynności kontrolno-
rozpoznawcze PSP
w kontrolowanych
parkach**

PSP przeprowadziła w latach 2018-2021 (I półrocze) 55 czynności kontrolno-rozpoznawczych w 9 parkach narodowych (nie kontrolowano Bieszczadzkiego PN). Największą liczbę kontroli przeprowadzono w Biebrzańskim PN i Poleskim PN po 14, najmniejszą 1 w Wolińskim PN (w 2020 r.). W 2 parkach narodowych

(Słowińskim i Wolińskim) czynności kontrolno-rozpoznawcze nie wykazały nieprawidłowości. W 7 parkach narodowych stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły:

Przykłady:

Biebrzański PN:

– W 2020 r. PSP w Sokółce w ramach kontroli przestrzegania przepisów ppoż. oraz rozpoznania możliwości i warunków prowadzenia działań ratowniczych przez jednostki ochrony przeciwpożarowej stwierdzono nieprawidłowości: ograniczona widoczność dojazdu pożarowego nr 3 – konary oraz gałęzie sąsiadujących drzew ograniczają widoczność, brak wyposażenia bazy sprzętu w leśniczówce Trzyrzeczki w sprzęt ppoż. W decyzji określono terminy wykonania obowiązków do 31 maja 2021 r. W dniu 22 czerwca 2021 r. PSP w Sokółce stwierdziła zrealizowanie nałożonych obowiązków ww. decyzją.

– W 2020 r. PSP w Augustowie w ramach kontroli przestrzegania przepisów ppoż. oraz rozpoznania możliwości i warunków prowadzenia działań ratowniczych przez jednostki ochrony przeciwpożarowej wskazano jako nieprawidłowość brak opracowanego planu ochrony Parku. Do dnia zakończenia kontroli PSP w Augustowie nie wszczęła postępowania w sprawie nakazania usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości.

– W 2020 r. PSP w Mońkach w ramach kontroli przestrzegania przepisów ppoż. oraz rozpoznania możliwości i warunków prowadzenia działań ratowniczych przez jednostki ochrony przeciwpożarowej stwierdzono nieprawidłowości z terminem ich usunięcia:

1. brak planu urzędu Biebrzańskiego PN w części dotyczącej ochrony przeciwpożarowej, w terminie do 20 sierpnia 2021 r.,
2. brak wyrysowania na mapach wszystkich punktów czerpania wody i ich zasięgi w promieniu nieprzekraczającym 5 km w lasach II kategorii zagrożenia pożarowego w terminie do 20 listopada 2020 r.,
3. brak uzupełnienia bazy sprzętu przeciwpożarowego w wymaganą liczbę gaśnic lub hydronetek oraz 11 łopat w terminie do 20 listopada 2020 r.,
4. brak wykonania badania instalacji elektrycznej w bazach sprzętu w Weryklach oraz Wólce Piasecznej w terminie do 20 listopada 2020 r.,
5. brak oznakowania dojazdów pożarowych do kompleksów leśnych na terenie gminy Trzciannie od Carskiego Traktu do Bazy sprzętu w Weryklach w terminie do 20 listopada 2020 r.,
6. brak naprawienia i uzupełnienia instalacji odgromowej na budynku spichlerza w bazie sprzętu Osowiec oraz na budynku bazy sprzętu w Weryklach w terminie do 20 listopada 2020 r.,
7. brak doprowadzenia do pełnej przejezdności dojazdu pożarowego nr 25 – Grobla Honczarowska znajdującego się na terenie gminy Trzciannie w terminie do 20 sierpnia 2021 r.,
8. zapewnić przejezdność dojazdu pożarowego nr 16 prowadzącego na Wysoki Grąd (około 6 km), w terminie do 20 listopada 2020 r.

Komendant Powiatowy PSP w Mońkach 24 lipca 2020 r. wszczął postępowanie administracyjne i w dniu 20 sierpnia 2020 r. wydał decyzję nakazującą wykonanie ww. obowiązków. Następnie decyzją z dnia 24 listopada 2020 r. Komendant Powiatowy PSP zmienił termin realizacji obowiązków nr 3, 4, 6 na dzień 31 września 2021 r. 20 stycznia 2021 r. przeprowadzono kontrolę sprawdzającą wykonania decyzji nr 12/PZ/2020 z dnia 20 sierpnia 2020 r. zakończonej protokołem, w którym wskazano, że zrealizowano obowiązki 2, 5, 8 nałożone w decyzji z dnia 20 sierpnia 2020 r. Termin wykonalności pkt 1 i 7 decyzji nr 12/PZ/2020 z dnia 20 sierpnia 2020 r. został przesunięty na 31 września 2023 roku.

W 2021 r. PSP w Mońkach w ramach kontroli przestrzegania przepisów ppoż. oraz rozpoznania możliwości i warunków prowadzenia działań ratowniczych przez jednostki ochrony przeciwpożarowej w obiektach Biebrzańskiego PN stwierdzono następujące nieprawidłowości:

- brak badań instalacji elektrycznej w bazie sprzętu Grzędy.
- brak badań instalacji odgromowej budynku leśniczówki w bazie sprzętu Grzędy.

Komendant PSP w Mońkach 13 kwietnia 2021 r. wszczął postępowanie administracyjne zakończone wydaniem decyzji z dnia 23 kwietnia 2021 r. nakazującej wykonania ww. badań instalacji elektrycznej i odgromowej. Do dnia zakończenia kontroli nie przeprowadzono kontroli sprawdzającej.

W 2021 r. PSP w Sokółce w toku kontroli przestrzegania przepisów ppoż. oraz rozpoznania możliwości i warunków prowadzenia działań ratowniczych przez jednostki ochrony przeciwpożarowej wskazano jako nieprawidłowość brak opracowanego planu

ochrony Parku. Do dnia zakończenia kontroli PSP w Sokółce nie wszczęła postępowania w sprawie nakazania usunięcia stwierdzonego uchybienia.

Wigierski PN stwierdzono następujące nieprawidłowości:

w 2019 r.: stanowisko wodne przy rzece Kamionka nie spełniało wymagań do zaopatrzenia wodnego (PSP Suwałki),

w 2020 r.: niesprawny hydrant nadziemny w m. Lipniak 14 (PSP Suwałki), brak zachowania wymiarów miejsca do zawracania przy stanowisku czerpania wody Zatoka Słupiańska jezioro Wigry (PSP Suwałki), brak tablicy informacyjnej oraz ostrzegawczej w miejscu przeznaczonym do rozniecania ognia „Dziupla” (PSP Suwałki), zwisające gałęzie drzew przy punkcie czerpania wody w miejscowości Pogorzelec utrudniają dojazd do lustra wody (PSP Sejny), brak oznakowania dojazdu pożarowego nr 17 i nr 19 (PSP Sejny), organizacja ruchu na drodze dojazdowej do punktu czerpania wody w miejscowości Czerwony Krzyż nie zapewniała możliwości omijania się pojazdów pożarniczych (PSP Sejny),

w 2021 r.: znak do punktu czerpania wody na skrzyżowaniu dróg w miejscowości Czerwony Krzyż ustawiony był w mało widocznym miejscu (PSP Sejny), niezachowana szerokość dojazdu leśnego (6 m) na odcinku Stary Folwark – Huta, pod zarządem starostwa suwalskiego (PSP Suwałki).

Usunięcie wszystkich powyższych nieprawidłowości (poza 2021 r.) potwierdzano podczas kolejnych (przeprowadzanych w następnym roku) kontroli.

Poleski PN: w wyniku czynności kontrolno-rozpoznawczych przeprowadzonych 12 maja 2020 r. przez funkcjonariuszy Komendy Powiatowej PSP w Parczewie, stwierdzono 2 nieprawidłowości dotyczące braku możliwości poboru wody z 2 punktów czerpania wody do celów przeciwpożarowych: nr 1 usytuowanego na zbiorniku *Staw Górny* (oddz. 153j) oraz nr 2 na cieku wodnym prowadzącym do Jeziora Zienkowskiego (oddz. 33n). Poleski PN zrealizował zalecenia pokontrolne wyznaczając 2 nowe lokalizacje: punkt czerpania wody nr 1 przeniesiono na południowy brzeg Stawu Dziki (oddz. 11h), natomiast punkt czerpania wody nr 2 zlokalizowano przy przepuście pod drogą gruntową na drodze pożarowej nr 1 (oddz. 77a). O usunięciu nieprawidłowości Dyrektor Poleskiego PN poinformował Komendę Powiatową PSP w Parczewie pisemnie poprzez przedłożenie zaktualizowanej tabeli nr 2.4. *Punkty czerpania wody* stanowiącej integralną część dokumentu pn. *Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru lasu Poleskiego Parku Narodowego*. Korekta została uzgodniona przez właściwych komendantów PSP podczas aktualizacji ww. dokumentu w marcu 2021 r.

Kontrole Ministra w parkach narodowych

Minister w latach 2018–2021 r. (I półrocze) przeprowadził kontrole w 3 spośród 10 parków narodowych objętych niniejszą kontrolą. W 2018 r. skontrolowano Wielkopolski PN, ale tematyka kontroli nie obejmowała ochrony przeciwpożarowej. W Biebrzańskim PN przeprowadzono kontrolę doraźną (12 maja 2020 r.). Po przeprowadzonej kontroli Dyrektor Biebrzańskiego PN nie otrzymał sprawozdania. Były dyrektor Biebrzańskiego PN wyjaśnił: *Kontrola dotyczyła przygotowania dokumentacji i Parku do ochrony przeciwpożarowej. Przekazane zostały kontrolorem dokument pn. Sposoby postępowania na wypadek pożaru w Biebrzańskim Parku Narodowym. Dokonali oględzin jednej z baz sprzętu ppoż. Nie otrzymałem żadnego protokołu z powyższej kontroli i następnego dnia zostałem wezwany do Ministerstwa Środowiska na 13 maja 2020 r. gdzie wręczono mi odwołanie z funkcji Dyrektora BbPN.* W 2021 r. przeprowadzono kontrolę w Wolińskim PN dotyczącą wybranych aspektów funkcjonowania Parku, w tym ochrony ppoż. Do czasu zakończenia kontroli w Ministerstwie Klimatu i Środowiska (24 listopada 2021 r.) nie sporządzono wystąpienia pokontrolnego.

Pożary w kontrolowanych parkach narodowych

W 9 kontrolowanych parkach narodowych w latach 2018-2021 (I półrocze) odnotowano 187 pożarów o łącznej powierzchni 6 049,58 ha, w tym: 1 178,44 ha lasów i 4 871,14 ha ekosystemów nieleśnych (nie wystąpiły w Wolińskim PN). W poszczególnych latach odnotowano następującą liczbę pożarów:

- w 2018 r. – 47 pożarów o łącznej powierzchni 21,32 ha, w tym 3,33 ha lasów i 17,99 ha ekosystemów nieleśnych. Pożary odnotowano w 5 parkach narodowych: Biebrzańskim 8 – 14,48 ha (ekosystemy nieleśne); Kampinoskim 31 – 6,30 ha (2,80 ha lasy, 3,50 ha nieleśne); Wielkopolskim 6 – 0,53 ha (lasy); Słowińskim 1 – ok. 1 m² (lasy); Bieszczadzkiem 1 – 0,01 ha

(nieleśne). Największą powierzchnię pojedynczego pożaru odnotowano w Biebrzańskim PN – 8,00ha;

Przykład:

Bieszczadzki PN: w 2018 r. odnotowano pożar pojedynczego drzewa w zadrzewieniu przydrożnym na terenie ekosystemu nieleśnego o powierzchni mniejszej niż 0,01 hektara, nie ustalono przyczyny i sprawcy pożaru. Uszkodzeniu uległo 1 zamierające drzewo. W ramach wniosków będących wynikiem analizy przeprowadzonej po pożarze w 2018 r. w celu usprawnienia ochrony przeciwpożarowej w Parku utworzono schowki i wyposażono je w podręczny sprzęt gaśniczy. Schowki te rozlokowano w najbardziej narażonych pożarowo obszarach Parku.⁴⁸

- w 2019 r. – 88 pożarów o łącznej powierzchni 271,82 ha, w tym 37,94 ha lasów i 233,88 ha ekosystemów nieleśnych. Pożary odnotowano w 7 parkach narodowych: Biebrzańskim 22 – 213,07 ha (2,43 ha lasy, 210,64 ha nieleśne); Kampinoskim 53 – 56,60 ha (34,40 ha leśne, 22,20 ha nieleśne); Wielkopolskim 5 – 0,22 ha (lasy); Wigierskim 1 – 0,007 ha (leśne); Bory Tucholskie 1 – pojedyncze drzewo; Słowińskim 3 – 0,30 ha (leśne); Poleskim 2 – 1,04 ha (nieleśne); Bieszczadzkim 1 – 0,58 ha (leśne). Największą powierzchnię pożaru odnotowano w Biebrzańskim PN – 95,00 ha;

Przykład:

Poleski PN: w okresie objętym kontrolą na terenie ekosystemów leśnych i nieleśnych Parku odnotowano 2 pożary, w kolejnych dniach 8 i 9 kwietnia 2019 r. Pierwszy pożar objął powierzchnię 0,74 ha łąki, a spaleni uległa pokrywa gleby (suche trawy, krzewy wierzb). Pożar miał 2 ogniska i objął swoim zasięgiem następujące oddziały/pododdziały: 222gy (0,02 ha terenów będących własnością Skarbu Państwa), 221as, 221at (0,08 ha we własności Skarbu Państwa) i 221aix, 221akx, 221anx – 0,64 ha terenów we własności prywatnej. Jako przyczynę pożaru w dokumentacji wskazano podpalenie (motyw nieznan). Akcją gaśniczą prowadzono siłami własnymi służb Parku oraz z udziałem strażaków z Komendy Powiatowej PSP we Włodawie i 4 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych. Drugi pożar zajął powierzchnię 0,30 ha, a spaleni uległa pokrywa gleby (suche trawy, krzewy wierzb). Pożar objął swoim zasięgiem fragment oddziału 233z, będącego we własności Skarbu Państwa. Jako przyczynę pożaru wskazano: podpalenie (motyw nieznan). Akcją gaśniczą prowadzono siłami własnymi służb Parku oraz z udziałem strażaków z Komendy Powiatowej PSP we Włodawie i 2 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych.

Dyrektor Poleskiego PN wyjaśnił, że: odnotowane pożary, które miały miejsce w dniach 8 i 9 kwietnia 2019 r. w godzinach nocnych, odpowiednio o 22:10 i 21:20, były zdarzeniami ewidentnie związanymi z celowymi podpaleniami terenów przyległych do Poleskiego PN, które przeniosły się na teren Parku. Sprawców tych podpażeń nie ustalono. Z uwagi na to, że pożary nie objęły terenów leśnych, a jedynie łąkę w tzw. stanie spoczynku (pożar 8 kwietnia) oraz bagno, także w stanie spoczynku (pożar 9 kwietnia), nie szacowano wartości strat, ponieważ wymierne straty nie wystąpiły. W związku z zaistniałą sytuacją podjęto czynności mające na celu ustalenie ewentualnych sprawców i okoliczności. W tej sprawie rozpytano okolicznych mieszkańców wsi Zawadówka. Niestety, w toku tych czynności nie ustalono sprawców. Po zaistniałych pożarach zintensyfikowano patrole w zagrożonym rejonie. Innych analiz nie prowadzono i nie dokumentowano.

- w 2020 r. – 47 pożarów o łącznej powierzchni 5 754,34 ha, w tym 1 135,37 ha lasów i 4 618,97 ha ekosystemów nieleśnych. Pożary odnotowano w 4 parkach narodowych: Biebrzańskim 21 – 5 7433,17 ha (1 127,00 ha lasy, 4 616,17 ha nieleśne); Kampinoskim 23 – 9,60 ha (6,80 ha lasy, 2,80 ha nieleśne); Wielkopolskim 2 – 0,15 ha (lasy); Białawieskim 1 – 1,42 ha (lasy). Największą powierzchnię pożaru odnotowano w Biebrzańskim PN – 5526,00 ha;

Przykłady:

Białawieski PN: w okresie od 1 stycznia 2018 r. do końca września 2021 roku na terenie ekosystemów leśnych BPN odnotowano 1 pożar. Park otrzymał informację o pożarze 26 lipca 2020 r. z PAD Nadleśnictwa Białawieża. Strefa pożaru objęła powierzchnię 1,42 ha lasu świerkowo-sosnowego, na siedlisku boru świeżego⁴⁹. W akcji wzięli udział

⁴⁸ Schowki zostały zlokalizowane na: Połoninie Caryńskiej, Połoninie Wetlińskiej, Dziale, Tarnicy, Rozsypańcu.

⁴⁹ Pożar wystąpił na terenie Obwodu Ochronnego Gruszki w oddziałach: 105Ca – 1,14 ha, 105Ch – 0,03 ha, 105Cb – 0,01 ha oraz 105Cc – 0,24 ha.

samolot gaśniczy Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku, który dokonał jednego zrzutu wody. W kolejnym dniu kontynuowano akcję dogaszania odnawiających się punktów zapalnych, w której wzięły udział m.in. jednostki z Komendy Powiatowej PSP oraz samochód patrolowo-gaśniczy z Nadleśnictwa Browsk. Wartość start oszacowano na 17,3 tys. zł⁵⁰. W ramach wniosków będących wynikiem analizy po pożarze stwierdzono niedostatki w sprzęcie, tj. brak beczkowitzu do zabezpieczenia w wodę samochodu gaśniczego, hydronetek oraz generatora wraz z lampami do oświetlania. Zauważono występowanie trudności w łączności pomiędzy uczestnikami akcji ratowniczej. W efekcie w planach zadań rzeczowych na 2021 rok zaplanowano zakup m.in. 10 hydronetek, beczkowitzu jednoosiowego na wodę o pojemności 2,5 tys. litrów.

W związku ww. pożarem, pismem z 30 lipca 2020 r. Park zawiadomił Komendę Powiatową Policji w Hajnówce o podejrzeniu popełnienia przestępstwa polegającego na podpaleniu drzewostanu w oddziale 105C. Do zakończenia kontroli nie ustalono przyczyny pożaru.

Biebrzański PN: zgodnie z *Raportem z pożaru w Biebrzańskim Parku Narodowym w dniach 19-26 kwietnia 2020 r.* pożar objął 5526 ha, w tym 4580 w granicach Parku i 946 ha otuliny (enklawa Lasu Wroceńskiego). Z tej powierzchni 3305 ha stanowiły grunty Skarbu Państwa i 2221 ha grunty prywatne. Ogółem spłonęło 1127 ha pow. leśnej i 4399 ha pow. nieleśnej (około 9,5% powierzchni Parku). Zniszczeniu uległy miejsca lęgów oraz gniazda znajdujące na obszarze objętym pożarem. Straty w lęgach poniosły m.in. żuraw, uszatka błotna oraz ptaki siewkowe, takie jak: czajka, rycyk, kszyc i krwawodziób. Spalona została powierzchnia kilku tokowisk dubelta. W trakcie pożaru wypaleniu uległy jedne z ostatnich miejsc występowania cietrzewia w Biebrzańskim PN. Stwierdzono 2 martwe łosie, lisa, których prawdopodobną przyczyną śmierci mógł być pożar – zaccadzenie. Ponadto w ogniu spłonęły duże ilości nornika północnego oraz bezkręgowce, mięczaki. W niektórych miejscach zniszczona została kępowa struktura turzycowiska, spłonęły kępy zarośli wierzbowych. Nadpalone zostały pnie drzew oraz systemy korzeniowe grup drzew rosnących wśród bagien (głównie brzoza omszona) oraz olsza na części Lasu Wroceńskiego i Brzeziny Dolistowskiej. Nie doszło do całkowitego spalania drzew i drzewostanu.

Pożar objął zasięgiem siedliska z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej o łącznej powierzchni 96 ha, w tym w Parku ok. 13 ha niewielkich płatów siedlisk niżej wymienionych:

- mozaika siedlisk 2330 Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi i 6120* Ciepłolubne śródlądowe murawy napiaskowe - 0,38 ha
- 6120* Ciepłolubne śródlądowe murawy napiaskowe- 1,78 ha
- 6410 Zmiennowilgotne łąki trześlcowe Molinion - 3,75 ha
- 6440 Łąki selernicowe Cnidion dubii - 6,93 ha
- 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk - 0,91 ha

Pożar objął również zasięgiem siedliska występowania gatunków roślin z zał. II Dyrektywy Siedliskowej, mianowicie leńca bezpodkwiatkowego (2 stanowiska) i sasanki otwartej (2 stanowiska). W enklawie Parku "Las Wroceński", który został objęty pożarem na powierzchni 946 ha, pożar przeszedł przez siedlisko 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny. Po godzinie 15⁰⁰, w niedzielę 26 kwietnia 2020 roku po tygodniu zostały zakończone działania gaśnicze na terenie Biebrzańskiego PN. Około godziny 17⁰⁰ teren działania został przekazany Biebrzańskiemu PN, z zaleceniem monitorowania pogorzelska. Akcją gaśniczą dowodziła PSP. Od początku, tj. od 19.04 zaangażowanych było ok. 1500 strażaków. Dodatkowo przy gaszeniu pożaru udział brali lub pośrednio zaangażowani byli przedstawiciele: Lasów Państwowych, Policji, Straży Granicznej, Wojsk Inżynieryjnych, Marszałka Województwa Podlaskiego i jednostki samorządowe, Wojewoda, mieszkańcy okolicznych miejscowości, harcerze i wolontariusze oraz wiele innych instytucji i stowarzyszeń. W akcji brało udział 6 samolotów, 2 śmigłowce gaszące będące w dyspozycji Lasów Państwowych, 3 śmigłowce nadzorujące i wykrywające ogniska z Policji i Straży Granicznej.

Po przeprowadzeniu analizy pożaru i akcji gaśniczej sformułowano następujące wnioski m.in.:

- należy opracować plan ochrony przeciwpożarowej dla Parku (wspólny dla ekosystemów leśnych i nieleśnych) wraz z metodami postępowania, współdziałania podczas walki z pożarami,
- należy zadbać o łatwy i szybki dostęp do śmigłowców, które doskonale sprawdziły się w tym trudnym i niedostępnym terenie,

⁵⁰ Wartość drewna - 11,9 tys. zł., wynagrodzenie i nadgodziny - 4,7 tys. zł, koszty transportu i wyżywienia - 0,7 tys. zł.

- tam, gdzie to możliwe poprawić dostęp do obszarów o potencjalnie największym zagrożeniu pożarowym poprzez budowę dojazdów, przepraw itp.,
 - poprawić dostęp do źródeł czerpania wody np. poprzez budowę studni głębinowych w miejscach, gdzie tego dostępu najbardziej brak,
 - doposażyć Służby Parku i okoliczne jednostki PSP i OSP w specjalistyczny sprzęt, za pomocą którego łatwiej i szybciej będzie poruszać się po trudnym i niedostępnym terenie,
 - udoskonalać i pogłębiać współpracę pomiędzy poszczególnymi służbami, jednostkami samorządu terytorialnego a Służbą Parku Narodowego z nastawieniem na sytuacje klęskowe i kryzysowe,
 - poprawiać uwilgotnienie terenu Parku poprzez działania renaturyzacyjne.
- w I półroczu 2021 r. – 5 pożarów o łącznej powierzchni 2,10 ha w tym 1,80 ha lasów i 0,30 ha ekosystemów nieleśnych. Pożary odnotowano w Kampinoskim PN 4 – 2,00 ha (1,80 ha lasy, 0,20 ha nieleśne) i Biebrzańskim PN 1 – 0,10 ha (nieleśne), który nie został odnotowany w rejestrze pożarów. Maksymalna powierzchnia pożaru w Kampinoskim PN wniosła 1,70 ha.

Przyczyny powstania pożarów

W 9 kontrolowanych parkach narodowych dla każdego pożaru wypełniano arkusz ewidencyjny pożaru (w Wolińskim PN pożarów nie odnotowano), w którym wskazywano przyczynę jego powstania.

Przykłady:

Biebrzański PN: analiza wypełnionych arkuszy ewidencyjnych pożarów wykazała, że w przypadku 46 z 51 pożarów wskazano w arkuszach, że przyczyny powstania pożaru nie ustalono, w 2 przypadkach – że pożar był wynikiem podpalenia, a w 3 przypadkach nie wypełniono pola *przyczyny powstania pożaru*;

Kampinoski PN: w latach 2018-2021 r. (do 30 czerwca) w Parku odnotowano łącznie 111 pożarów o łącznej powierzchni 74,5 ha. Główną przyczyną pożarów było podpalenie. Pracownicy Kampinoskiego PN określali przyczyny powstania pożarów. Były one podawane w sporządzanych przez leśniczych arkuszach ewidencji pożaru lasu, na obszarach nieleśnych lub rolnych;

Wielkopolski PN: na 13 pożarów odnotowanych w kontrolowanym okresie, w 5 przypadkach przyczyną było podpalenie, w pozostałych przypadkach przyczyna powstania pożaru była nieznana;

Białowiecki PN: przyczyną powstania 1 pożaru w kontrolowanym okresie było podpalenie – zawiadomiono Policję;

Wigierski PN: odnotowano 1 pożar na gruntach prywatnych, przyczyna powstania nie została ustalona;

PN Bory Tucholskie: przyczyną powstania 1 pożaru było pozostawienie niedogaszonego ogniska przez pracowników zakładu usług leśnych;

Słowiński PN: odnotowano 4 pożary, w jednym przypadku przyczyną powstania było wyładowanie atmosferyczne, w pozostałych zaproszenie ognia;

Poleski PN: przyczyną powstania 2 pożarów było podpalenie;

Bieszczadzki PN: odnotowano 2 pożary, w jednym przypadku przyczyną powstania było zaproszenie ognia, w drugim przyczyny nie ustalono.

Tylko w przypadku pożaru w Białowieckim PN oszacowano wartość strat, które wyniosły 17,3 tys. zł (w tym: wartość drewna – 11,9 tys. zł, wynagrodzenie i nadgodziny – 4,7 tys. zł, koszty transportu i wyżywienia – 0,7 tys. zł). W pozostałych parkach narodowych strat nie szacowano, ponieważ nie odnotowano strat w drzewostanach ze względu na charakter pożaru (przyziemny), w przypadkach ekosystemów nieleśnych brakiem metodyki wyceny strat.

W **Biebrzańskim PN** nierzetelnie prowadzono ewidencję pożarów, które wystąpiły w granicach Parku, w okresie objętym kontrolą NIK:

- tylko dla 2 pożarów z 28, w gaszeniu, których brały udział jednostki PSP, Biebrzański PN posiadał karty przekazania miejsca zdarzenia; w przypadku pozostałych 26 pożarów Parku – pomimo przekazania przez PSP terenu, na którym wystąpił pożar – nie posiadał kart przekazania miejsca zdarzenia;

- w przypadku 1 pożaru PSP nie mogła przekazać terenu, na którym wystąpił pożar, z uwagi na brak pracowników Biebrzańskiego PN na miejscu zdarzenia
 - pomimo tego, że PSP zawiadomiła ich zgodnie z procedurą określoną w *Sposobach postępowania na wypadek pożaru*.

Kontrola NIK w Komendzie Powiatowej PSP w Mońkach wykazała także, że z powodu nieprzekazania przez tę jednostkę do Biebrzańskiego PN informacji o 9 pożarach, jakie wystąpiły na terenie Parku – i w gaszeniu których brały udział jednostki PSP – pożary te nie zostały zaewidencjonowane przez Biebrzański PN.

Jeżeli w akcji gaszenia pożaru biorą udział jednostki PSP to – zgodnie z § 21 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 3 lipca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego – powinny przekazać właścicielowi/użytkownikowi/zarządcy terenu miejsce zdarzenia⁵¹. Brak rzetelnych informacji o występujących w Biebrzańskim PN pożarach uniemożliwia określenie właściwej kategorii zagrożenia pożarowego dla terenów leśnych Parku, ponieważ zgodnie z § 1 pkt 1 załącznika nr 1 do rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów jednym z elementów niezbędnych do obliczenia kategorii zagrożenia jest suma punktów odpowiadająca średniej rocznej liczbie pożarów lasu w okresie ostatnich 10 lat przypadających na 10 km² powierzchni leśnej.

Dyrektor Biebrzańskiego PN o 50 z 51 pożarów, jakie wystąpiły na terenie Parku nie poinformował Policji, pomimo że:

- z *Instrukcji ochrony przeciwpożarowej lasu* wynika m.in., że niezależnie od zaalarmowania PSP należy zgłosić Policji każdy powstały pożar;
- w przypadku 49 z 51 pożarów (96,1%) pracownicy Parku nie byli w stanie ustalić przyczyny powstania pożaru;
- w 2 przypadkach pracownicy Biebrzańskiego PN ustalili, że pożar był wynikiem podpalenia.

Biorąc pod uwagę wytyczne *Instrukcji ochrony przeciwpożarowej lasu*, znaczny odsetek pożarów, w przypadku których pracownicy Biebrzańskiego PN nie byli w stanie sami ustalić przyczyny ich powstania, a także zagrożenia dla środowiska, jakie stwarza każdy pożar, nieinformowanie przez Park Policji o pożarach powstałych na terenie chronionym należy uznać za postępowanie nierzetelne.

Współpraca z jednostkami organizacyjnymi Lasów Państwowych

Kontrolowane parki narodowe współpracowały z jednostkami organizacyjnymi Lasów Państwowych w zakresie ochrony ppoż. Pozyskiwano dane o stopniu zagrożenia pożarowego ekosystemów leśnych z nadleśnictw sąsiadujących z parkami. Parki narodowe, które nie posiadały własnych punktów obserwacyjnych (PN Bory Tucholskie, Poleski PN, Wielkopolski PN) korzystały z wyników obserwacji prowadzonych w sąsiadujących nadleśnictwach. Uczestniczono w naradach, konsultacjach, uczestniczono w szkoleniach organizowanych przez Lasy Państwowe, wymieniano się informacjami oraz zawierano porozumienia.

Przykłady:

Białowiecki PN: utrzymywano stały kontakt z jednostkami organizacyjnymi Lasów Państwowych. Adresy i telefony alarmowe Nadleśnictw Białowieża, Browski i Hajnówka były na bieżąco aktualizowane i ujęte w dokumencie *Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru*. Park oraz jednostki organizacyjne Lasów Państwowych uczestniczyły we wspólnych naradach i ćwiczeniach dotyczących przeciwpożarowego zabezpieczenia lasu. Podpisano porozumienie (12 lutego 2021 r.) z Regionalną Dyrekcją Lasów Państwowych w Białymstoku o dysponowaniu samolotem gaśniczym na wypadek powstania pożaru w obszarze Parku.

Kampinoski PN: w latach 2018-2020, na prośbę dyrektora Parku, dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Warszawie zadeklarował gotowość odpłatnego

⁵¹ Taki obowiązek wynika również z § 21 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 17 września 2021 r. w sprawie szczegółowej organizacji krajowego systemu ratowniczo – gaśniczego.

użyczenia, w razie potrzeby, samolotu gaśniczego do akcji gaśniczej na terenie Kampinoskiego PN w okresie sezonu pożarowego. W 2020 r. i w 2021 r. Kampinoski PN zawarł z Regionalną Dyрекcją Lasów Państwowych porozumienie w tym zakresie. W okresie objętym kontrolą NIK samolot nie był wykorzystywany do akcji gaśniczej na terenie Parku. Kampinoski PN współpracował z Regionalną Dyрекcją Lasów Państwowych w zakresie wymiany danych meteorologicznych oraz stopnia zagrożenia pożarowego lasu. Dyspozytor PAD z Kampinoskiego PN przekazywał do Nadleśnictwa Celestynów (do strefy prognostycznej 17B) dane meteorologiczne (opad deszczu, temperatury termometrów suchego i zwilżonego, prędkość i kierunek wiatru) z Izabelina. Natomiast stopień zagrożenia pożarowego lasów i wilgotność ściółki dla strefy prognostycznej 17B były uzyskiwane od dyżurnego PAD z Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych lub dyżurnego PAD z Nadleśnictwa Celestynów.

Poleski PN: 15 grudnia 2006 r. zawarto porozumienie o współpracy Regionalną Dyрекcją Lasów Państwowych. W zakresie ochrony przeciwpożarowej ekosystemów, Poleski PN i sąsiednie nadleśnictwa w ramach współdziałania zobowiązały się do:

- wymiany informacji dotyczących aktualnego zagrożenia pożarowego terenów leśnych;
- natychmiastowego powiadamiania się o wzajemnie zaobserwowanych pożarach na obszarach Lasów Państwowych i Poleskiego PN (w szczególności Lasy Państwowe będą przekazywać do PAD Parku informacje uzyskane w stałych punktach obserwacyjnych zlokalizowanych w miejscowościach: Sosnowica, Orzechów Nowy (Nadleśnictwo Parczew) i Kołacze (Nadleśnictwo Włodawa), obejmujących swoim zasięgiem m.in. teren Parku;
- w miarę możliwości udzielać sobie pomocy w prowadzeniu akcji gaszenia pożaru.

Słowiński PN: zawierano roczne porozumienia z Nadleśnictwami Damnica, Lębork i Ustka w sprawie współdziałania w przypadku wystąpienia dużych pożarów leśnych (powyżej 10 ha). Nadleśnictwa w ramach porozumień zobowiązywały się do obserwacji terenów leśnych Parku znajdujących w zasięgu swoich punktów obserwacyjnych oraz udostępniania i dostarczania SPN sprzętu ppoż. Dyrektor wyjaśnił, że efektem współpracy była telefoniczna lub radiowa wymiana informacji o zauważonych zagrożeniach pożarowych terenów leśnych, objętych dozorem pracowników nadleśnictw.

5.2.2. PLANOWANIE I REALIZACJA ZADAŃ ZWIĄZANYCH Z OCHRONĄ PRZECIWPOŻAROWĄ EKOSYSTEMÓW

Rodzaje zadań planowanych i realizowanych w ramach ochrony ppoż.

W okresie objętym kontrolą w parkach narodowych zaplanowano i realizowano zadania związane z ochroną ppoż. ekosystemów polegające na: pełnieniu dyżurów w punktach obserwacyjnych, dyżurów w PAD i patroli naziemnych, założeniu i /lub odnawianiu pasów ppoż., porządkowaniu terenu wzdłuż obiektów mogących stanowić zagrożenie ppoż., utrzymaniu przejezdności dojazdów pożarowych, utrzymaniu punktów czerpania wody konserwacji i zakupie sprzętu ppoż.

Dyżury w punktach obserwacyjnych

Dyżury w punktach obserwacyjnych zaplanowano i pełniono w 2 parkach narodowych: Kampinoskim, zaliczonym do I kategorii zagrożenia pożarowego, i Wolińskim, zaliczonym do II kategorii zagrożenia pożarowego (w łącznym wymiarze godzin: w 2018 r. – plan 14,5 tys., wykonanie 13,9 tys., w 2019 r. – plan 13,9 tys., wykonanie – 12,1 tys., w 2020 r. – plan 13,8 tys., wykonanie 12,4 tys. oraz plan w 2021 r. – 7,7 tys. i wykonanie w I półroczu 2021 r. – 6,5 tys.). W 2 parkach narodowych zaliczonych do III kategorii zagrożenia pożarowego, tj. w Białowieskim i Bieszczadzkim, nie planowano i nie realizowano takich dyżurów ze względu na brak takiego wymogu. W 2 parkach narodowych zaliczonych do II kategorii zagrożenia pożarowego, tj. w Biebrzańskim i Słowińskim nie planowano i nie pełniono dyżurów w punktach obserwacyjnych z uwagi na posiadanie systemu monitoringu wizyjnego wyposażonego w kamery zainstalowane na wieżach obserwacyjnych i obsługiwanego przez PAD. Natomiast w 4 pozostałych parkach narodowych, zaliczonych do II kategorii zagrożenia pożarowego, tj. Bory Tucholskie, Poleskim, Wigierskim i Wielkopolskim nie planowano i nie pełniono takich dyżurów ze względu na brak własnych punktów obserwacyjnych.

Naziemne patrole przeciwpożarowe

Naziemne patrole przeciwpożarowe zostały zaplanowane na 2018 r. w trzech parkach narodowych, tj. Bory Tucholskie, Bieszczadzkim i Wolińskim, a w latach 2019-2021 (I półrocze) w 4 parkach narodowych (3 wyżej wymienionych oraz Wigierskim PN), natomiast były wykonywane w całym okresie objętym kontrolą we wszystkich 10 parkach narodowych.

Przykłady:

PN Bory Tucholskie: Plan / wykonanie do 30 czerwca 2021 r. (w dniach wyniosło: w 2018 r. – 138 / 122 (88,4%); w 2019 r. – 147 / 128 (87,1%); w 2020 r. – 147 / 134 (91,2%); w 2021 r. – 134 / 63 (47%).

Woliński PN: patrole naziemne zaplanowano w następującym wymiarze godzin: 714,5 w 2018 r., 1.339 w 2019 r., 1.172 w 2020 r. i 1.172 w 2021 r. Wykonanie wyniosło odpowiednio: 471 godz. (14,8%), 844 godz. (28,2%), 601 godz. (22,9%) i 354 godzin (I półrocze).

Dyżury w PAD

Pełnienie dyżurów w PAD w 2018 r. zaplanowano w 7 parkach narodowych, tj. w Biebrzańskim, PN Bory Tucholskie, Kampinoskim, Poleskim, Słowińskim, Wielkopolskim i Wolińskim, natomiast działanie to zrealizowano w 2018 r. w 8 parkach narodowych – wszystkich wyżej wymienionych oraz w Wigierskim PN, tj. we wszystkich parkach, których lasy zaliczono do I lub II kategorii zagrożenia pożarowego. W latach 2019-2021 (I półrocze) działanie to zaplanowano i zrealizowano w 8 wyżej wymienionych parkach. W 2 parkach narodowych, tj. Białowieskim i Bieszczadzkim nie planowano i nie pełniono takich dyżurów w związku z zaliczeniem lasów tych parków do III kategorii zagrożenia pożarowego.

Przykłady:

Biebrzański PN: dyżury w PAD zaplanowano i zrealizowano w następującym wymiarze: w 2018 r. 2163, 5 godz., w 2019 r. 2017,0 godz., w 2020 r. 2163,5 godz. W 2021 r. zaplanowano 2163,5 godz., a wykonano w okresie I półrocza 1024 godz.

Wielkopolski PN: w okresie objętym kontrolą z zaplanowanych na każdy rok 1200 h dyżurów w PAD, zrealizowano: 1128,5 h w 2018 r., 940,5 godz. w 2019 r., 864,0 godz. w 2020 r. oraz 417,5 godz. w I półroczu 2021 r. Spadek liczby godzin pełnionych dyżurów w kolejnych latach spowodowany był malejącą liczbą dni, w których występowało zagrożenie pożarowe.

Patrole lotnicze

Patrole lotnicze nie były planowane ani wykonywane w 9 parkach narodowych, natomiast w Wolińskim PN były one realizowane przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych w Szczecinie na podstawie zawieranych corocznie porozumień.

Woliński PN: analiza prawidłowości funkcjonowania, w wybranych trzech miesiącach okresu objętego kontrolą⁵², systemu obserwacyjno-alarmowego wykazała m.in., że spośród 92 dni objętych badaniem, patrole lotnicze prowadzono w 30 z nich. Informacja o patrolu: godzinie przelotu i sprostzeżeniach, co do zagrożenia przeciwpożarowego była odnotowywana w dokumentacji PAD.

Pasy przeciwpożarowe

Działanie polegające na założeniu i/lub odnowieniu pasów przeciwpożarowych wzdłuż obiektów mogących stanowić zagrożenie pożarowe dla lasów zaplanowano w 6 parkach narodowych, tj. Białowieskim, PN Bory Tucholskie, Kampinoskim, Poleskim, Wielkopolskim i Wolińskim. Zadanie to realizowano w 7 parkach, tj. 6 powyższych oraz Słowińskim PN. I tak w poszczególnych latach zaplanowano oraz zrealizowano założenie i/lub odnowienie pasów przeciwpożarowych o łącznej długości, odpowiednio: 18,4 km i 28,9 km w 2018 r., 19,4 km i 28,7 km w 2019 r., 19,1 km i 32,2 km w 2020 r. oraz 18,3 km w 2021 r. i 14,6 w I poł. 2021 r.

Nie planowano i nie realizowano tego zadania w 3 następujących parkach: Biebrzańskim PN, ponieważ miejsca mogące stanowić zagrożenie pożarowe nie stanowiły terenów leśnych; Bieszczadzkim PN, zgodnie z § 38 ust. 3 pkt 1 rozporządzenia MSWiA w sprawie ochrony przeciwpożarowej, tj. z uwagi na zaliczenie lasów tego Parku do III kategorii zagrożenia pożarowego; Wigierskim PN, zgodnie z § 38 ust. 3 pkt 2 rozporządzenia, tj. z uwagi na wiek (powyżej 30 lat) i strukturę drzewostanów.

⁵² Kwiecień, maj, sierpień 2020 r.

Porządkowanie terenu wzdłuż obiektów mogących stanowić zagrożenie pożarowe

Prace polegające na porządkowaniu terenu wzdłuż obiektów mogących stanowić zagrożenie pożarowe zostały zaplanowane w latach 2018-2019 w 7 parkach narodowych (Bieszczadzkim, PN Bory Tucholskie, Kampinoskim, Poleskim, Wielkopolskim, Wigierskim i Wolińskim⁵³), w 2021 r. w 6 parkach (Bieszczadzkim, PN Bory Tucholskie, Kampinoskim, Poleskim, Wielkopolskim i Wigierskim), zaś w 2020 r. w 5 parkach (Bieszczadzkim, Kampinoskim, Poleskim, Wielkopolskim i Wigierskim). Zadanie to zrealizowano: w 2018 r. w 6 parkach (Bieszczadzkim, PN Bory Tucholskie, Kampinoskim, Poleskim, Wielkopolskim i Wigierskim), w 2019 r. w 7 parkach (Bieszczadzkim, PN Bory Tucholskie, Kampinoskim, Poleskim, Słowińskim, Wielkopolskim i Wigierskim), w 2020 r. w 6 parkach (Bieszczadzkim, Kampinoskim, Poleskim, Słowińskim, Wielkopolskim i Wigierskim), a w I półroczu 2021 r. w 4 parkach (Bieszczadzkim, Kampinoskim, Poleskim i Wigierskim). Porządkowanie terenu zaplanowano w poszczególnych latach na terenach o łącznej powierzchni: 272,8 ha w 2018 r., 207,9 ha w 2019 r., 225,4 ha w 2020 r. i 191,3 ha w 2021 r. Wykonanie tego zadania w poszczególnych latach okresu 2018-2020 wyniosło łącznie odpowiednio: 264,0 ha, 297,1 ha, 251,7 ha, zaś w I półroczu 2021 r. 112,1 ha.

Utrzymanie przejezdności dojazdów pożarowych

Działania polegające na utrzymaniu przejezdności dojazdów pożarowych zostały zaplanowane w roku 2018 i 2020 w 9 parkach narodowych (wszystkich z wyjątkiem Słowińskiego), a w 2019 i 2021 r. w 8 parkach (wszystkich z wyjątkiem Biebrzańskiego i Słowińskiego). Zadanie to zrealizowano: w 2018 r. we wszystkich parkach narodowych oprócz Słowińskiego PN, w 2019 i 2020 r. we wszystkich z wyjątkiem Biebrzańskiego PN, a w I półroczu 2021 r. we wszystkich z wyjątkiem Słowińskiego PN i Wolińskiego PN.

Utrzymanie przejezdności dojazdów pożarowych zaplanowano na odcinkach o łącznej długości: 366,1 km w 2018 r., 394,7 km w 2019 r., 414,5 km w 2020 r. i 402,6 km w 2021 r. Zadanie to wykonano w latach 2018-2020 odpowiednio w następującym wymiarze: 351,7 km, 285,0 km, i 1 900,0 km, a w I półroczu 2021 r. 207,4 km.

Utrzymanie punktów czerpania wody

Utrzymanie punktów czerpania wody zaplanowano w 2018 i 2019 r. w 7 parkach narodowych – Białowieskim, PN Bory Tucholskie, Kampinoskim, Słowińskim, Wigierskim, Wielkopolskim i Wolińskim PN, w 2020 r. – w 7 powyższych i Poleskim PN, a w 2021 r. – w 8 parkach – w 7 wyżej wymienionych i Bieszczadzkim PN. Zadanie to zrealizowano w latach 2018-2020 w parkach, w których były one zaplanowane, natomiast w I półroczu 2021 r. – we wszystkich z wyjątkiem Poleskiego PN i Słowińskiego PN.

W latach 2018-2020 łącznie zaplanowano i zrealizowano utrzymanie następującej liczby punktów czerpania wody: 42 w 2018 r. (plan i wykonanie), 41 (plan) i 42 (wykonanie) w 2019 r., 41 (plan) i 39 (wykonanie) w 2020 r. W 2021 r. zaplanowano łącznie utrzymanie 45 punktów utrzymania wody, w I półroczu 2021 r. zrealizowano utrzymanie 17 takich punktów.

Przykład:

Poleski PN: utrzymanie punktów czerpania wody sprawdzono podczas oględzin przeprowadzonych przez NIK w dniach 6 i 14 września 2021 r. Stwierdzono brak utrudnień w dojeździe i dostępności do lustra wody. Prawidłowy stan – w okresie objętym kontrolą – stwierdzali także funkcjonariusze PSP, którzy przeprowadzili łącznie 14 czynności kontrolno-rozpoznawczych na terenach leśnych Parku. Tylko w jednym przypadku, w wyniku czynności kontrolno-rozpoznawczych przeprowadzonych w dniu 12 maja 2020 r. przez funkcjonariuszy Komendy Powiatowej PSP w Parczewie, stwierdzono 2 nieprawidłowości dotyczące braku możliwości poboru wody z 2 punktów: jednego usytuowanego na zbiorniku Staw Górny oraz drugiego – zlokalizowanego na cieku wodnym prowadzącym do Jeziora Zienkowskiego (oddz. 33n). Wyżej wymienione nieprawidłowości zostały usunięte.

⁵³ W Wolińskim PN wielkość planowanych i zrealizowanych prac polegających na porządkowaniu terenu wyrażono w km (w 2018 r. było to 3,38 km, a w 2019 r. 1,5 km).

Konserwacja sprzętu ppoż.	<p>Przeprowadzenie konserwacji sprzętu ppoż. w roku 2018, 2019 i 2021 zaplanowano w 8 parkach narodowych (wszystkich poza Poleskim i Słowińskim), w 2020 r. w 7 parkach (wszystkie z wyjątkiem Kampinoskiego, Poleskiego i Słowińskiego). Zadanie to zostało zrealizowane w 2018 r. w 9 parkach (wszystkich z wyjątkiem Poleskiego PN), w 2019 r. we wszystkich 10 parkach, zaś w latach 2020-2021 w 9 parkach narodowych (wszystkich z wyjątkiem Kampinoskiego). Łącznie w poszczególnych latach zaplanowano następującą liczbę szt. sprzętu ppoż.: 189 w 2018 r., 323 w 2019 r., 348 w 2020 r. i 341 w 2021 r. Wykonanie tego zadania w poszczególnych latach okresu 2018-2020 wyniosło łącznie odpowiednio: 329 szt., 524 szt. i 418 szt., zaś w I półroczu 2021 r. 346 szt. sprzętu ppoż.</p>
Zakupy sprzętu ppoż.	<p>Zakupy sprzętu ppoż. zaplanowano w 2018 r. w 3 parkach (Białowieskim, Bieszczadzkim i PN Bory Tucholskie), w 2019 r. w 1 parku (Bory Tucholskie), w 2020 r. w 3 parkach (Białowieskim, PN Bory Tucholskie i Kampinoskim), a w 2021 r. w 3 parkach (Białowieskim, Biebrzańskim i Bieszczadzkim). Zakupów dokonano w 2018 r. w 5 parkach narodowych (Białowieskim, Bieszczadzkim, PN Bory Tucholskie, Słowińskim i Wigierskim), w 2019 r. w 5 parkach (Białowieskim, PN Bory Tucholskie, Poleskim, Słowińskim i Wigierskim), w 2020 r. w 4 parkach (Białowieskim, Biebrzańskim, PN Bory Tucholskie, Kampinoskim) i w I kwartale 2021 r. w 5 parkach (Białowieskim, Biebrzańskim, Bieszczadzkim, Poleskim i Wolińskim). Łącznie zaplanowano zakup następujących ilości sprzętu ppoż. w 2018 r. 127 szt., w 2019 r. 1 szt., w 2020 r. 82 szt., a w I półroczu 2021 r. 618 szt., natomiast zakupiono następujące ilości: w 2018 r. 133 szt., w 2019 r. 34 szt., w 2020 r. 75 szt., a w I półroczu 2021 r. 623 szt.</p>
	<p>Przykłady: Biebrzański PN: w 2020 roku zaplanowano i zrealizowano zakup 41 sztuk sprzętu gaśniczego takiego jak: pilarki łańcuchowe (4 szt.), tasaki leśne 35 szt., leśna kosiarka bijakowa, dron. W 2021 r. zaplanowano i zrealizowano zakup opryskiwaczy spalinowych 20 szt., szpadli 100 szt., tłumic gumowych 300 szt., węży tłocznych Ø 52 – 80 szt., węży tłocznych Ø 75 – 60 szt.</p> <p>Wielkopolski PN: w ramach wydatków inwestycyjnych zaplanowano i zrealizowano zakup 2 samochodów terenowych (po 1 j w 2018 r. i w 2019 r.), przewidzianych do realizacji zadań w terenie, w tym m.in. prewencji i gaszenia pożarów.</p>
Tablice ostrzegawczo-informacyjne	<p>Zadanie związane oznakowaniem terenu PN tablicami ostrzegawczo-informacyjnymi dotyczącymi zabezpieczenia pożarowego, polegające na ustawieniu nowych tablic lub wymianie dotychczasowych, przewidziano w planach na 2018 r. w 3 parkach (PN Bory Tucholskie, Kampinoskim i Wigierskim), w 2019 r. w 4 parkach (3 powyższych oraz Białowieskim PN), w 2020 r. w 2 parkach (Kampinoskim i Wigierskim) i w 2021 r. w 5 parkach (Biebrzańskim, Bieszczadzkim, PN Bory Tucholskie, Kampinoskim i Wigierskim). Działania z tym związane zrealizowano w 2018 r. w 3 parkach (Bieszczadzkim, Wigierskim i Wielkopolskim), w 2019 r. w 4 parkach (Białowieskim, PN Bory Tucholskie, Kampinoskim i Wigierskim), w 2020 r. w 4 parkach (Białowieskim, Kampinoskim, Wigierskim i Wielkopolskim, zaś w I półroczu 2021 r. w 3 parkach (Bieszczadzkim, Wielkopolskim i Wigierskim). Łącznie zaplanowano ustawienie lub wymianę 149 tablic w 2018 r., 280 tablic w 2019 r., 270 tablic w 2020 r. i 546 tablic, natomiast ustawiono lub wymieniono 40 szt. w 2018 r., 63 szt. w 2019 r., 98 szt. w 2020 r. i 174 szt. w I półroczu 2021 r.</p>
Uwzględnienie zadań ochrony ppoż. wynikających z planów ochrony lub zadań ochronnych w rocznych planach rzeczowych	<p>W całym okresie objętym kontrolą plany ochrony posiadały 2 parki narodowe: Białowieski i Bory Tucholskie. W rocznych planach rzeczowych Białowieskiego PN na lata 2018-2021 uwzględniono wszystkie działania w zakresie ochrony ppoż. ekosystemów przewidziane w planie ochrony. Natomiast w rocznych zestawieniach rzeczowych działań ochronnych PN Bory Tucholskie na lata 2018-2021 nie zostały wskazane wszystkie zadania z zakresu ochrony przeciwpożarowej ekosystemów wynikające z planu ochrony.</p>

Przykład:

PN Bory Tucholskie: nie zostały wskazane 2 zadania z zakresu ochrony przeciwpożarowej ekosystemów wynikające z planu ochrony, tj.: naprawa i wymiana tablic informujących o zagrożeniach pożarowych oraz oznakowanie dróg pożarowych (działania te w kontrolowanym okresie były jednak realizowane), a także ustawianie tablic o zakazie wstępu do lasu (20 szt.), wg potrzeb wynikających ze stanu zagrożenia pożarowego. Ponadto w planie ochrony wskazano 6 punktów czerpania wody oraz konserwację pasów przeciwpożarowych na długości 6,7 km, podczas gdy plan zadań obejmował 5 punktów czerpania wody i 1,4 km pasów przeciwpożarowych.

Dyrektor Parku podał, że po nawałnicy w 2017 r. wszystkie uszkodzone tablice zostały wymienione i naprawione w latach 2018-2019 i dlatego nie było potrzeby uwzględniania zadań z tego zakresu na lata 2020-2021. Wyjaśnił także, że nie planowano ustawiania tablic o zakazie wstępu do lasu, ponieważ od 2017 r. zgodnie z zarządzeniem Dyrektora w sprawie wprowadzenia zakazu wstępu do Parku Narodowego „Bory Tucholskie” w związku z nawałnicą z 11 sierpnia 2017 r. takie tablice są wystawione. Dodał, że są one identyczne z tablicami z zakazem wstępu do lasu w związku z zagrożeniem pożarowym i w sytuacji, gdyby wystąpiły okoliczności, w których konieczne byłoby wprowadzenie zakazu wstępu do lasu związanego z takim zagrożeniem, wykorzystane zostałyby do tego celu te same tablice. Odnosząc się do liczby punktów czerpania wody wyjaśnił, że w PNBT jest ich 6, ale 1 z punktów zlokalizowany jest w takim miejscu, że nie wymaga konserwacji i dlatego nie jest ujmowany w rocznych planach zadań rzeczowych. W kwestii długości pasów przeciwpożarowych Dyrektor PN Bory Tucholskie wskazał, że w czasie sporządzania planu ochrony w 2008 r. były takie potrzeby, jednak na przestrzeni kolejnych lat nastąpiło zmniejszenie ich długości, m.in. w związku z wybudowaniem ścieżki rowerowej Kaszubska Marszruta i likwidacją 2 miejsc postojowych.

W okresie objętym kontrolą w Poleskim PN w rocznych zadaniach rzeczowych ujęto wszystkie działania wynikające odpowiednio z zadań ochronnych na lata 2018, 2019 i 2020, a następnie z planu ochrony ustanowionego w dniu 16 września 2020 r.

Z 7 pozostałych parków narodowych, dla których w całym okresie objętym kontrolą obowiązywały zadania ochronne, w 4 (tj. w Bieszczadzkim, Wielkopolskim, Wigierskim i Wolińskim) w planach rocznych zadań rzeczowych w pełni uwzględniono wynikające działania z zakresu ochrony ppoż. wynikające z zadań ochronnych. W Kampinoskim PN i Biebrzańskim PN plany roczne nie uwzględniały wszystkich działań z zakresu ochrony ppoż., określonych w zadaniach ochronnych ustanowionych dla tych parków.

Przykłady:

Kampinoski PN: w planach rocznych zadań rzeczowych nie uwzględniono następujących działań:

w **2018 r.** opracowania koncepcji nowego systemu łączności i opracowania nowego planu ochrony przeciwpożarowej lasu;

w **2019 r.** opracowania koncepcji nowego systemu łączności, zakupu ciągnika rolniczego na potrzeby Gospodarstwa Szkółkarskiego w Julinku oraz ochrony przeciwpożarowej KPN, zakupu kosiarki bijakowej na potrzeby utrzymania dojazdów przeciwpożarowych i dróg gospodarczych w lesie;

w **2020 r.** opracowania koncepcji nowego systemu łączności radiotelefonicznej, opracowanie koncepcji monitoringu wizyjnego zagrożeń pożarowych w obszarach chronionych i leśnych, utwardzenia płytami typu Yomb dojazdów pożarowych na wydmach; stabilizacji dojazdów pożarowych i zakupu ciągnika rolniczego na potrzeby ochrony przeciwpożarowej KPN, ochrony lasu w celu zwalczania kornika ostrożnego oraz Gospodarstwa Szkółkarskiego w Julinku.

Na roczne planowane zadania rzeczowe Kampinoskiego PN składały się działania w zakresie ochrony ppoż. ujęte we wnioskach do Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych o dofinansowanie z Funduszu Leśnego, a następnie w umowach Kampinoskiego PN z Dyrekcją Generalną Lasów Państwowych oraz w planach środków własnych Kampinoskiego PN. Część zadań ochronnych, wynikająca z zarządzeń Ministra Klimatu /Środowiska, nie mogła być realizowana z powodu braku finansowania lub braku możliwości technicznych, i zadania te nie były przedstawiane do zatwierdzenia Ministrowi Klimatu/Środowiska w rocznych planowanych zadaniach rzeczowych. Ustalanie z Dyrekcją Generalną Lasów Państwowych zakresu zadań ochronnych odbywało się na etapie formułowania i zatwierdzania wniosku o dofinansowanie z Funduszu Leśnego.

Biebrzański PN: zadania z zakresu ochrony ppoż. wynikające z zadań ochronnych na lata 2018-2020 oraz na lata 2021-2023 nie były uwzględniane w rocznych planach zadań dla służb terenowych w poszczególnych obwodach ochronnych, co było działaniem nierzetelnym. Dyrektor Biebrzańskiego PN wyjaśnił, że: *Plan zadań dla służb terenowych Biebrzańskiego PN” za lata 2018-2021 jest dokumentem wewnętrznym i wyszczególnia zadania z zakresu ochrony czynnej i monitoringu, zawierające się w Zarządzeniu Ministra Środowiska. Zadania z zakresu ochrony ppoż. nie są w nich ujmowane, gdyż stanowią inną grupę zadań, niezwiązanych bezpośrednio z ochroną czynną. Mając do dyspozycji niewielkie środki własne, Biebrzański Park Narodowy ubiega się regularnie o dotacje, refundacje, dofinansowania i finansowanie między innymi z takich źródeł jak subwencje z Ministerstwa, Funduszu Leśnego, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, oraz darowizn na cele statutowe Parku. Skomplikowane i długotrwałe procedury, ciągle zmieniające się przepisy i zasady pozyskania funduszy, przy dynamicznie zmieniających się cenach towarów i usług powodują, iż niezwykle trudne jest szczegółowe rozplanowanie konkretnych zadań ochronnych w zakresie ochrony przeciwpożarowej (...).*

Stopień realizacji zadań z zakresu ochrony ppoż.

Poziom realizacji poszczególnych zadań (w ujęciu rzeczowym) w parkach narodowych, które je zaplanowały, kształtował się następująco:

- dyżury w punktach obserwacyjnych: 86% w 2018 r., 114% w 2019 r. i 87% w 2020 r. (zadanie planowano w 2 parkach narodowych);
- dyżury w PAD: 90% w 2018 r., 111% w 2019 r. i 113% w 2020 r. (zadanie planowano w 7 parkach narodowych w 2018 r. i w 8 parkach narodowych w latach 2019-2020);
- partole naziemne: 85% w 2018 r., 108% w 2019 r. i 113% w 2020 r. (zadanie planowano w 3 parkach narodowych w 2018 r. i w 4 parkach w latach 2019-2020);
- założenie lub odnowienie pasów przeciwpożarowych: 145% w 2018 r., 81% w 2019 r. i 80% w 2020 r. (zadanie planowano w 6 parkach narodowych w latach 2018-2019 oraz w 5 parkach narodowych w 2020 r.);
- porządkowanie terenu wzdłuż obiektów mogących stanowić zagrożenie pożarowe: 90% w 2018 r., 129% w 2019 r. i 99% w 2020 r. (zadanie planowano w 6 parkach narodowych w latach 2018-2019 oraz w 5 parkach narodowych w 2020 r.);
- utrzymanie przejezdności dojazdów pożarowych: 88% w 2018 r., 105% w 2019 r. i 114% w 2020 r. (zadanie planowano w 9 parkach narodowych);
- utrzymanie punktów czerpania wody: 107% w 2018 r., 98% w 2019 r. i 86% w 2020 r. (zadanie planowano w 7 parkach narodowych w latach 2018-2019 oraz w 8 parkach narodowych w 2020 r.);
- konserwacja sprzętu ppoż.: 194% w 2018 r., 63% w 2019 r. i 102% w 2020 r. (zadanie planowano w 8 parkach narodowych w 2018 r., 10 parkach narodowych w 2019 r. oraz 6 parkach narodowych w 2020 r.);
- zakup sprzętu ppoż.: 100% w 2018 r., 680% w 2019 r., 73% w 2020 r. (zadanie planowano w 3 parkach narodowych w 2018 r., 1 parku w 2019 r. oraz w 3 parkach w 2020 r.);
- ustawienie lub wymiana tablic ostrzegawczych: 79% w 2018 r., 195% w 2019 r., 62% w 2020 r. (zadanie planowano w 3 parkach narodowych w 2018 r., 4 parkach narodowych w 2019 r. oraz w 2 parkach w 2020 r.).

Przyczyny niepełnej realizacji zadań z zakresu ochrony ppoż.

Dyrektorzy 6 parków narodowych (Biebrzańskiego, PN Bory Tucholskie, Kampinoskiego, Słowińskiego, Wielkopolskiego i Wolińskiego) jako przyczynę niepełnego wykonania zadań z zakresu ochrony ppoż. wskazali mniejsze potrzeby dotyczące tych zadań niż wykazane w planie. Dyrektorzy Bieszczadzkiego PN i Wigierskiego PN jako przyczynę takiego stanu rzeczy wskazali brak środków z Funduszu Leśnego, natomiast w przypadku 2 parków narodowych (Białowieskiego, Poleskiego PN) ich dyrektorzy wskazali obie wyżej wymienione przyczyny.

Zakazy wstępu z powodu zagrożenia pożarowego

W kontrolowanych parkach narodowych nie wprowadzano zakazu wstępu do lasu z powodu zagrożenia pożarowego, ponieważ nie wystąpiły przesłanki wymagające jego wprowadzenia, wynikające z § 12 rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów, tj. nie wystąpiła sytuacja,

aby przy 3 stopniu zagrożenia pożarowego przez kolejnych 5 dni wilgotność ściółki mierzona o godzinie 9:00 utrzymywała się poniżej od 10%.

W Białowieskim PN w latach 2018 – 2019 oraz 2021 r. (do końca września) wprowadzono 1, a w 2020 roku 2 zakazy wstępu na teren Parku, spowodowane występowaniem silnych wiatrów lub burz. W 3 parkach narodowych (Bieszczadzki, Poleski, Wigierski) wprowadzono tymczasowe zakazy wstępu ze względu na stan epidemii związanej z COVID-19.

5.2.3. PLANOWANIE I WYKORZYSTANIE ŚRODKÓW FINANSOWYCH NA REALIZACJĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY PRZECIWPOŻAROWEJ EKOSYSTEMÓW

Planowane wydatki na ochronę ppoż

W latach 2018–2021 (I półrocze) planowane wydatki na ochronę przeciwpożarową w objętych kontrolą parkach narodowych wyniosły: 32 326,3 tys. zł, z tego: 10 140,1 tys. zł w 2018 r.; 4 389,5 tys. zł w 2019 r.; 9 059,8 tys. zł w 2020 r.; 8 737,0 tys. zł w 2021 r.

Wykonane wydatki na ochronę ppoż

Wydatkowano 16 938,9 tys. zł, tj. 52,4% zaplanowanych środków, z tego: 9527,9 tys. zł w 2018 r.; 2 081,1 tys. zł w 2019 r.; 4 588,0 tys. zł w 2020 r.; 741,9 tys. zł w I półroczu 2021 r.

Najwyższe wydatki zostały poniesione w Biebrzańskim PN – 6 148,6 tys. zł i Kampinoskim PN – 5 456,4 tys. zł; najniższe w Poleskim PN – 144,0 tys. zł oraz PN Bory Tucholskie – 178,5 tys. zł.

Przykłady:

PN Bory Tucholskie: część zadań rzeczowych z zakresu ochrony przeciwpożarowej ekosystemów wykonywane było przez pracowników PN Bory Tucholskie w ramach ich obowiązków służbowych. W latach 2018–2021 (I połowa):

- koszty porządkowania terenu wzdłuż obiektów mogących stanowić zagrożenie pożarowe wyniosły: w 2019 r. – 6,7 tys. zł ze środków Funduszu Leśnego. W 2018 r. zadanie to zostało wykonane przez pracowników Parku w ramach obowiązków służbowych;
- koszty utrzymania przejezdności dojazdów pożarowych wyniosły: w 2018 r. – 67,5 tys. zł, z tego 1,7 tys. zł z budżetu i 65,8 tys. zł z Funduszu Leśnego; w 2020 r. – 24,7 tys. zł, z tego 0,9 tys. zł z budżetu i 23,8 tys. zł z Funduszu Leśnego. W 2019 r. i 2021 r. zadanie to zostało wykonane przez konserwatorów obwodów ochronnych w ramach obowiązków służbowych;
- koszty utrzymania punktów czerpania wody wyniosły w 2018 r. – 0,8 tys. zł z budżetu. W latach 2019–2021 zadanie to zostało wykonane przez konserwatorów obwodów ochronnych w ramach obowiązków służbowych;
- patrole naziemne; założenie lub odnowienie pasów ppoż. oraz działania profilaktyczno-edukacyjne wykonywano wyłącznie w ramach obowiązków służbowych.

Poleski PN: planowane koszty wszystkich zadań ochronnych przeciwpożarowych ujętych w planie rocznych zadań rzeczowych na 2018 r. wyniosły 32,1 tys. zł, a wykonane – 28,4 tys. zł (88%). W 2019 r. koszt planowanych zadań wyniósł 96,8 tys. zł, a wykonanie – 31,1 tys. zł (32%). W 2020 r. planowano zadania o wartości 394,6 tys. zł, a koszt wykonanych zadań wyniósł 51,4 tys. zł (13%). Na 2021 r. zaplanowano zadania na łączną kwotę 69,0 tys. zł, a wykonanie wg stanu na 20 października 2021 r. wyniosło 33,1 tys. zł (48%). Dyrektor Poleskiego PN wyjaśnił: „...w 2019 r. i 2020 r. wykonane zostały tylko te działania, które były bezwzględnie konieczne (drobne naprawy dróg, czyszczenie, smarowanie szlabanów siłami własnymi Poleskiego PN). Niski poziom wykonania kosztów zaplanowanych zadań wynikał z braku uzyskania dofinansowania z Funduszu Leśnego. Brak wykonania tych zadań nie spowodował pogorszenia zabezpieczenia przeciwpożarowego w tym zakresie. Wykonane zostały jedynie bezwzględnie konieczne działania z planowanego zakresu.”. W okresie objętym kontrolą, Poleski PN corocznie otrzymywał dofinansowanie ze środków Funduszu Leśnego na wykonanie działań ochronnych (w tym przeciwpożarowych). Środki finansowe były przekazywane na podstawie umów zawieranych z Dyrekcją Generalną Lasów Państwowych w kolejnych latach 2018–2021 odpowiednio: 10 sierpnia 2018 r.; 17 lipca 2019 r.; 12 maja 2020 r.; 16 lipca 2021 r.

Białowieski PN: w latach 2018–2021 (do 30 czerwca) na zadania z zakresu ochrony ppoż. zaplanowano kolejno 330,8 tys. zł, 220 tys. zł, 342,9 tys. zł i 660,8 tys. zł, z czego

wydatkowano 195,5 tys. zł, 183,9 tys. zł, 251,6 tys. zł oraz 20,3 tys. zł. W rezultacie zaplanowane wydatki wykonano odpowiednio w 59%, 84%, 73% i 3,1% (do 30 czerwca). Dyrektor Białowieskiego PN wyjaśnił: *...różnica pomiędzy wydatkami zaplanowanymi, a zrealizowanymi spowodowana jest tym, że część spośród nich miała być sfinansowana z Funduszu Leśnego. Park występował z odpowiednimi wnioskami, lecz nie zawsze uzyskiwał środki finansowe lub otrzymywał je w kwotach mniejszych od wnioskowanych na realizację zadań z zakresu ochrony ppoż.* W latach 2018–2021 (I półrocze) z Funduszu Leśnego na ochronę przeciwpożarową w objętych kontrolą parkach narodowych wykorzystano 13 395,3 tys. zł, z tego: 8 384,9 tys. zł w 2018 r.; 903,5 tys. zł w 2019 r.; 3 704,8 tys. zł w 2020 r.; 402,1 tys. zł w 2021 r., co stanowiło 79,1% poniesionych w PN na ten cel wydatków.

Finansowanie poszczególnych zadań z zakresu ochrony ppoż. w latach 2018–2021 (I półrocze) w wybranych parkach narodowych przedstawiało się następująco:

Dyżury w punktach obserwacyjnych:

- Kampinoski PN 1 082,4 tys. zł, z tego: 4,0 tys. zł ze środków własnych; 1 078,4 tys. zł (99,6%) stanowiły środki Funduszu Leśnego;
- Woliński PN 115,3 tys. zł, z tego: 37,4 tys. zł ze środków własnych; 77,9 tys. zł (67,6%) z Funduszu Leśnego

Dyżury w PAD:

- Kampinoski PN 180,7 tys. zł ze środków Funduszu Leśnego;
- Wigierski PN 91,2 tys. zł, z tego: 16,0 tys. zł ze środków własnych; 75,2 tys. zł (82,4%) stanowiły środki Funduszu Leśnego.

Założenie lub odnowienie pasów ppoż.:

- Poleski PN 0,4 tys. zł ze środków Funduszu Leśnego;
- Woliński PN 0,6 tys. zł ze środków własnych.

Porządkowanie terenu:

- Wigierski PN 157,3 tys. zł ze środków Funduszu Leśnego;
- Bieszczadzki PN 87,0 tys. zł, z tego: 1,5 tys. zł ze środków własnych; 85,5 tys. zł (98,3%) stanowiły środki Funduszu Leśnego.

Utrzymanie przejezdności dojazdów pożarowych:

- Woliński PN 1 081,5 tys. zł, z tego: 246,4 tys. zł ze środków własnych; 835,1 tys. zł (77,2%) stanowiły środki Funduszu Leśnego;
- Bieszczadzki PN 53,1 tys. zł, z tego: 1,4 tys. zł ze środków własnych; 51,7 tys. zł (97,4%) stanowiły środki Funduszu Leśnego.

Utrzymanie punktów czerpania wody:

- Kampinoski PN 9,6 tys. zł ze środków Funduszu Leśnego;
- Wigierski PN 1,1 tys. zł, z tego: 0,7 tys. zł ze środków własnych; 0,4 tys. zł (40,5%) stanowiły środki Funduszu Leśnego.

Konserwacja sprzętu ppoż.:

- Wigierski PN 4,6 tys. zł, z tego: 0,4 tys. zł ze środków własnych; 4,2 tys. zł (90,6%) stanowiły środki Funduszu Leśnego;
- Białowieski PN 19,7 tys. zł ze środków własnych.

Zakupy sprzętu ppoż.:

- Wigierski PN 264,5 tys. zł, z tego: 108,4 tys. zł ze środków własnych; 151,1 tys. zł ze środków NFOŚiGW; 5,0 tys. zł (1,9%) stanowiły środki Funduszu Leśnego;
- Słowiński PN 0,5 tys. zł ze środków własnych.

Tablice ostrzegawcze:

- Kampinoski PN 10,5 tys. zł, z tego: 1,3 tys. zł ze środków własnych; 9,2 tys. zł (87,9%) stanowiły środki Funduszu Leśnego;
- Białowieski PN 3,5 tys. zł, z tego: 2,8 tys. zł ze środków własnych; 0,7 tys. zł (20,8%) stanowiły środki Funduszu Leśnego.

Działania edukacyjne:

- Białowieski PN 2,0 tys. zł ze środków własnych;
- Wigierski PN 0,4 tys. zł ze środków europejskich i NFOŚiGW.

Kontrolą objęto 33 postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, przeprowadzone w latach 2018–2020, na łączną kwotę 23 087,8 tys. zł.

W 4 z 10 objętych kontrolą parków narodowych stwierdzono w tym zakresie nieprawidłowości.

Przykłady:

Wielkopolski PN: nierzetelnie udokumentowano postępowania o udzielenie 3 zamówień publicznych o wartości szacunkowej nieprzekraczającej wyrażonej w złotych równowartości 30 000 euro dotyczących ochrony przeciwpożarowej ekosystemów, na łączną kwotę 9 881,16 zł. W dokumentacji zamówień: nr 259/Tt z dnia 11 września 2019 r. oraz nr 237/Tt/2020 z dnia 12 października 2020 r. nie podano cen zaoferowanych przez firmy, wśród których dokonano rozeznania rynku i spośród których wyłoniono wykonawcę, nie załączono też do nich dodatkowych dokumentów z przebiegu procedury wyboru wykonawcy.

Białowieski PN: stwierdzono nieprawidłowość polegającą na nieprzestrzeganiu postanowień regulaminu dokonywania wydatków publicznych o wartości określonej w art. 4 pkt 8 ustawy Prawo zamówień publicznych⁵⁴ przy udzielaniu zamówienia na dostawę 300 m³ żwiru i 1.388 m³ kruszywa wraz z wypełnieniem ubytków dróg ppoż. na terenie Obrębu Ochronnego Rezerwat na długości 6,68 km, w tym: nie złożono oświadczenia o bezstronności przez pracownika odpowiedzialnego za przedmiotowe postępowanie, czym naruszono przepisy § 5 pkt 2 w/w Regulaminu; nie udokumentowano zgodnie z § 2 pkt 6 ppkt 1-4 Regulaminu ustalenia szacunkowej wartości zamówienia poprzez dołączenie do akt sprawy: zapytania cenowego skierowanego do potencjalnych wykonawców, odpowiedzi cenowych wykonawców, wydruków ze stron internetowych zawierających ceny usług i towarów (opatrzone datą dokonania wydruku), kopii ofert lub umów z innych postępowań (obejmujących analogiczny przedmiot zamówienia) z okresu poprzedzającego moment szacowania wartości zamówienia.

Wigierski PN: stwierdzono nieprawidłowość polegającą na zamieszczeniu w Biuletynie Zamówień Publicznych ogłoszenia o udzieleniu zamówienia 28 października 2019 r., tj. po upływie ponad 3,5 miesiąca (zamiast do 30 dni) od dnia zawarcia umowy z dostawcą samochodu z modułem gaśniczym (1 lipca 2019 r.), czym naruszono art. 95 ust. 1 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych⁵⁵.

Poleski PN: na stronie internetowej nie zostały zamieszczone plany postępowań o udzielenie zamówień publicznych Poleskiego PN. Przy szacowaniu wartości 2 zamówień do realizacji w formule *zaprojektuj i wybuduj* nie uwzględniono kosztów prac projektowych.

5.3. NADZÓR PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ NAD ZABEZPIECZENIEM PRZECIWPOŻAROWYM PARKU NARODOWEGO

Państwowa Straż Pożarna prawidłowo sprawowała nadzór nad zabezpieczeniem przeciwpożarowym parków narodowych. W okresie objętym kontrolą 8 z 10 komendantów PSP uwzględniło w rocznych planach czynności kontrolno-rozpoznawczych PN położony na terenie ich działania. W latach 2018–2021 przeprowadzono łącznie 37 kontroli parków narodowych. Po przeprowadzonych kontrolach wydano 4 decyzje administracyjne nakazujące

⁵⁴ Zarządzenie Dyrektora Białowieskiego Parku Narodowego Nr 11/2016 z 18 marca 2016 r.

⁵⁵ Dz. U. z 2019 poz. 1843, ze zm. – ustawa została uchylona z dniem 1 stycznia 2021 r. (art. 89 ustawy z dnia 11 września 2019 r. przepisy wprowadzające ustawę – Prawo zamówień publicznych – Dz. U. poz. 2020).

usunięcie nieprawidłowości. Wszyscy kontrolowani komendanci PSP uzgadniali przekazywane im przez parki narodowe sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru.

W okresie objętym kontrolą 8 z 10 komendantów PSP uwzględniło w rocznych planach czynności kontrolno-rozpoznawczych PN położony na terenie ich działania. Kontrole parków narodowych nie były planowane przez komendantów PSP w Chojnicach (zaplanowano 15 kontroli nadleśnictw i 5 kontroli lasów prywatnych ze względu na zwiększoną liczbę pożarów) oraz w Ustrzykach Dolnych (z uwagi na najniższą III kategorię zagrożenia pożarowego obszarów leśnych Bieszczadzkiego PN).

Kontrole PSP w parkach narodowych, stwierdzone nieprawidłowości

W latach 2018–2021 objęci kontrolą komendanci powiatowi/miejscy PSP przeprowadzili łącznie 37 kontroli parków narodowych: 10 w 2018 r.; 10 w 2019 r.; 10 w 2020 r.; 7 w 2021 r. Wykazały one m.in. występowanie na terenach parków miejsc, w których parametry techniczno-użytkowe dojazdów pożarowych nie spełniały wymagań rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów w zakresie: odpowiedniego ich zagęszczenia; zachowania wymaganej szerokości dojazdu; wymaganej promienia skrętu; wyposażenia w mijanki; zachowania wymaganych wymiarów miejsca do zawracania oraz odstępu pomiędzy koronami drzew o szerokości co najmniej 6 m do wysokości 4 m od nawierzchni jezdni. Wystąpiły przypadki niewyposażenia baz sprzętu do gaszenia pożarów lasów w wymaganą liczbę gaśnic lub hydronetek i łopat; przypadki utrudnień w przejezdności dojazdów pożarowych oraz braki w zakresie ich oznakowania. Stwierdzono również stanowisko wodne niespełniające wymagań do zaopatrzenia wodnego; brak tablicy informacyjnej oraz ostrzegawczej w miejscu przeznaczonym do rozniecania ognia oraz niesprawny hydrant nadziemny. W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami nie nakładano grzywien w drodze mandatu karnego.

Decyzje administracyjne nakazujące usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości

Po przeprowadzonych kontrolach wydano 4 decyzje administracyjne nakazujące usunięcie nieprawidłowości: 2 przez Komendę Powiatową PSP w Mońkach, 1 przez Komendę Miejską PSP w Poznaniu, 1 przez Komendę Powiatową PSP w Hajnówce:

Przykłady:

Komenda Powiatowa PSP w Mońkach – w kontroli podstawowej przeprowadzonej 10 lipca 2020 r. na terenie Biebrzańskiego PN stwierdzono nieprawidłowości z zakresu ochrony przeciwpożarowej. Komendant Powiatowy PSP 24 lipca 2020 r. wszczął postępowanie administracyjne zakończone wydaniem przez niego decyzji z 20 sierpnia 2020 r. nakazującej wykonanie następujących obowiązków:

- 1) sporządzenia planu ochrony Biebrzańskiego PN w części dotyczącej ochrony przeciwpożarowej (który zostanie zatwierdzony decyzją ministra właściwego ds. środowiska i uzgodniony z Podlaskim Komendantem Wojewódzkim PSP) – w terminie do 20 sierpnia 2021 r.;
- 2) wyrysowania na mapach wszystkich punktów czerpania wody i ich zasięgów w promieniu nieprzekraczającym 5 km w lasach II kategorii zagrożenia pożarowego – w terminie do 20 listopada 2020 r.;
- 3) uzupełnienia bazy sprzętu przeciwpożarowego w wymaganą liczbę gaśnic lub hydronetek oraz 11 łopat – w terminie do 20 listopada 2020 r.;
- 4) wykonania badania instalacji elektrycznej w bazach sprzętu: w Weryklach oraz w Wólce Piasecznej – w terminie do 20 listopada 2020 r.;
- 5) oznakowania dojazdów pożarowych do kompleksów leśnych na terenie gminy Trzciannie od Carskiego Traktu do bazy sprzętu w Weryklach – w terminie do 20 listopada 2020 r.;
- 6) naprawienia i uzupełnienia instalacji odgromowej na budynkach: spichlerza w bazie sprzętu Osowiec oraz bazy sprzętu w Weryklach – w terminie do 20 listopada 2020 r.;
- 7) doprowadzenia do pełnej przejezdności dojazdu pożarowego nr 25 – Grobla Honczarowska, znajdującego się na terenie gminy Trzciannie – w terminie do 20 sierpnia 2021 r.;
- 8) zapewnienia przejezdności dojazdu pożarowego nr 16, prowadzącego na Wysoki Grąd (około 6 km), który jest nieprzejezdny dla samochodów gaśniczych.

Decyzją z 24 listopada 2020 r. Komendant Powiatowy PSP zmienił termin realizacji obowiązków oznaczonych numerami: 3, 4 i 6 na 30 września 2021 r.

20 stycznia 2021 r. przeprowadzono kontrolę sprawdzającą wykonania ww. decyzji z 20 sierpnia 2020 r. zakończoną protokołem, w którym wskazano, że zrealizowano obowiązki oznaczone numerami: 2, 5 i 8. Termin wykonania obowiązków oznaczonych w ww. decyzji numerami: 1 i 7 został przesunięty decyzją Komendanta Powiatowego PSP na 30 września 2023 r.

W wyniku czynności kontrolno-rozpoznawczych przeprowadzonych 9 kwietnia 2021 r. w obiektach Biebrzańskiego PN stwierdzono następujące nieprawidłowości:

- brak badań instalacji elektrycznej w bazie sprzętu Grzędy;
- brak badań instalacji odgromowej budynku leśniczówki w bazie sprzętu Grzędy.

13 kwietnia 2021 r. Komendant Powiatowy PSP wszczął postępowanie administracyjne zakończone wydaniem decyzji z 23 kwietnia 2021 r. nakazującej wykonanie ww. badań instalacji elektrycznej i odgromowej w terminie do 19 sierpnia 2021 r. Biebrzański PN wykonał badania instalacji elektrycznej i odgromowej 31 sierpnia 2021 r. Kontroli sprawdzającej nie przeprowadzano.

Komenda Miejska PSP w Poznaniu – od 26 czerwca 2020 r. do 13 lipca 2020 r. Komendant Miejski PSP przeprowadził w Wielkopolskim PN kontrolę dotyczącą przestrzegania przepisów przeciwpożarowych, rozpoznawania możliwości i warunków prowadzenia działań ratowniczych przez jednostkę ochrony przeciwpożarowej oraz rozpoznawania innych miejscowych zagrożeń. Ustalono m.in., że: występowały miejsca, w których parametry techniczno-użytkowe dojazdów pożarowych nie spełniały wymagań rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów, w szczególności w zakresie zachowania wymaganego odstępu wynoszącego co najmniej 6 m pomiędzy koronami drzew do wysokości 4 m od nawierzchni jezdni oraz występowały braki w zakresie oznakowania dojazdów pożarowych. Decyzją z 19 sierpnia 2020 r. Komendant Miejski PSP w Poznaniu nakazał doprowadzenie dróg pożarowych do wymaganych parametrów. W sierpniu 2021 r. Dyrektor Wielkopolskiego PN zawiadomił Komendanta Miejskiego PSP w Poznaniu o wykonaniu obowiązku określonego w decyzji.

Komenda Powiatowa PSP w Hajnówce – w protokole z czynności kontrolno-rozpoznawczych z 22 czerwca 2018 r. stwierdzono, że sieć dojazdów pożarowych w obwodach ochronnych Masiewo oraz Zamosze (Białowieski PN) nie zapewnia pokrycia kompleksu leśnego wymaganego rozporządzeniem MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów. Ponadto stwierdzono, że baza sprzętu do gaszenia pożarów zlokalizowana w Osadzie Zamosze nie była wyposażona w odpowiednią liczbę gaśnic lub hydronetek plecakowych wymaganych przepisami ww. rozporządzenia. W związku z stwierdzonymi nieprawidłowościami 24 sierpnia 2018 r. wydano decyzję administracyjną, w której nakazano usunąć stwierdzone nieprawidłowości. Komendant Powiatowy PSP w Hajnówce wyjaśnił, że: „W dniu 23 stycznia 2019 r. otrzymano informację telefoniczną od pracownika Białowieskiego PN o wykonaniu obowiązków nałożonych w wyżej wymienionej decyzji. Z uwagi na powyższe oraz warunki drogowe i atmosferyczne panujące w kompleksach leśnych (m. in. zaleganie pokrywy śnieżnej) i niski poziom zagrożenia pożarowego w lasach w okresie zimowym podjęto decyzję o weryfikacji realizacji decyzji administracyjnej w okresie wiosennym, przed okresem palności, w ramach corocznych czynności kontrolno-rozpoznawczych.”

**Uzgadnianie
postępowania na
wypadek powstania
pożaru**

Zgodnie z pkt. 4.11.3. *Instrukcji ochrony przeciwpożarowej lasu z 2020 r.* opracowane *Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru nadleśnictwa* podlegają aktualizacji, a do dnia 31 marca każdego roku winny być uzgodnione w całości z właściwą terenowo komendą powiatową/miejską PSP. Wszyscy kontrolowani komendanci PSP uzgadniali przekazywane im przez parki narodowe sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru, klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia. W 2 przypadkach stwierdzono następujące nieprawidłowości:

Komendant Powiatowy PSP w Mońkach dokonał w 2021 r. uzgodnienia *Sposobów postępowania na wypadek pożaru w Biebrzańskim PN* pomimo, że:

- nie wskazano w tym dokumencie 6 punktów czerpania wody będących w ewidencji Komendy Powiatowej PSP i wyznaczonych w granicach Biebrzańskiego PN,
- na załącznikach mapowych nie wyróżniono punktów czerpania wody przeznaczonych tylko dla lekkich samochodów gaśniczych wyposażonych w motopompę.

Komendant Powiatowy PSP wyjaśnił: [...] *punkty czerpania wody ujęte w Planie ratowniczym (Plaża w miejscowości Goniądz, Carska Droga – rzeka Narew) nie zostały*

przedstawione w wykazie punktów czerpania wody w opracowaniu pn. „Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru dla Biebrzańskiego Parku Narodowego”, gdyż pompy o dużej wydajności są dysponowane przez Jednostki Ochrony Przeciwpożarowej po rozpoznanie terenu oraz podjęciu decyzji KDR o ich przydatności, a ich lokalizacja może się zmieniać ze względu na stan wód. [...] W ocenie tutejszej komendy punkty te należy ująć w wyżej wymienionym opracowaniu. [...] Punkty dla lekkich samochodów terenowych wyposażonych w motopompę są przeznaczone dla pracowników Biebrzańskiego Parku Narodowego, którzy patrolują teren bardzo dobrze im znany. Nie ma konieczności nanoszenia tych punktów na mapy.

NIK nie podzieliła ww. stanowiska Komendanta Powiatowego PSP, ponieważ wszystkie punkty czerpania wody położone w granicach Biebrzańskiego PN powinny zostać ujęte w *Sposobach postępowania na wypadek pożaru*. Punkty czerpania wody przeznaczone tylko dla lekkich samochodów gaśniczych wyposażonych w motopompę powinny być wyróżnione na załącznikach mapowych. Nieuwzględnienie wszystkich punktów czerpania wody w ww. dokumencie oraz niewyróżnienie w nim (na załącznikach mapowych) punktów czerpania wody o opisanym wyżej przeznaczeniu należy uznać za postępowanie nierzetelne.

Komendant Miejski PSP w Słupsku dokonał w 2021 r. uzgodnienia *Sposobów postępowania na wypadek pożaru w Słowińskim PN* pomimo, że jako miejsca umieszczenia tablic informacyjnych i ostrzegawczych wskazano szlaki turystyczne i parkingi, niezgodnie z § 39 ust. 5 rozporządzenia MSWiA w sprawie ochrony przeciwpożarowej. Zgodnie z ww. przepisem tablice należy umieszczać przy wjazdach do lasu i parkingach leśnych.

Uwagi zgłoszone do Sposobów postępowania na wypadek powstania pożaru

Uwagi do przedłożonych dokumentów zgłaszało 5 z 10 objętych kontrolą komendantów PSP (Komendant Powiatowy PSP w Błoniu, Komendant Miejski PSP w Poznaniu, Komendant Powiatowy PSP w Hajnówce, Komendant Miejski PSP w Suwałkach, Komendant Powiatowy PSP w Chojnicach). Dotyczyły one m.in. nieokreślenia odległości pomiędzy dowolnymi punktami w lesie, a drogami publicznymi i dojazdami pożarowymi (brak mapy); nieokreślenia pojemności zbiorników wodnych, wydajności hydrantów oraz przepływu cieków wodnych; braku informacji w zakresie możliwości wjazdu i parkowania samochodów ciężarowych na parkingach; weryfikację wykazu punktów czerpania wody; zmiany usytuowania i wyposażenia baz sprzętu do gaszenia pożarów na terenie PN; sposobu zabezpieczenia przeciwpożarowego miejsc wyznaczonych do rozniecania ognia na terenie PN; wykazu numerów telefonów oraz kadry upoważnionej do organizowania i kierowania akcją gaśniczą.

Uwzględnienie parków narodowych w powiatowych planach ratowniczych

Stosownie do wymogów określonych w § 7 ust. 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 3 lipca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego parki narodowe jako podmioty mogące wspomagać prowadzenie działań ratowniczych zostały uwzględnione w powiatowych planach ratowniczych przez 9 z 10 komendantów PSP (w Komendzie Powiatowej PSP w Błoniu i Komendzie Powiatowej PSP w Kamieniu Pomorskim od 2021 r.). W okresie objętym kontrolą tylko Komendant Powiatowy PSP w Mońkach nie uwzględnił PN w tym dokumencie. Dopiero w trakcie kontroli NIK Komendant Powiatowy PSP uwzględnił w ww. planie Biebrzański PN jako podmiot wspomagający organizację działań ratowniczych oraz ustalił dla niego zadania. Ponadto w przeprowadzonej analizie zagrożeń, przy opracowywaniu projektu *Powiatowego Planu Ratowniczego* na rok 2021, nie uwzględniono pożaru, który wystąpił na terenie Biebrzańskiego PN w dniach 19-26 kwietnia 2020 r., co stanowiło naruszenie § 8 ust. 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 3 lipca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego, który stanowi, że analizę zagrożeń przeprowadza się z uwzględnieniem co najmniej: liczby i skali zdarzeń. Komendant Powiatowy PSP w Mońkach wyjaśnił, że: *Głównym dokumentem wykorzystywanym do celów operacyjnych w tut. Komendzie są „Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru dla Biebrzańskiego Parku Narodowego”, które podlegają corocznej aktualizacji, a nie Powiatowy Plan Ratowniczy. Nadmieniam, iż BbPN nie posiada Planu ochrony Parku który powinien być dokumentem nadrzędnym zawierającym wszystkie zagadnienia związane z ochroną przeciwpożarową Parku. Nie uwzględniono w Powiatowym Planie Ratowniczym pożaru w Biebrzańskim*

Parku Narodowym w kwietniu 2020 r. ponieważ trwają prace IBL (Instytutu Badawczego Leśnictwa) konsultowane z BbPN oraz PSP nad tworzeniem dokumentacji ochrony przeciwpożarowej Parku.

Najwyższa Izba Kontroli nie podzieliła ww. stanowiska Komendanta Powiatowego PSP, ponieważ analiza zagrożeń jest podstawą zarówno ewentualnych korekt sieci podmiotów systemu na jego poszczególnych poziomach funkcjonowania, jak i planowania oraz rozmieszczania sprzętu specjalistycznego. Na potrzeby prowadzenia analizy zagrożeń stosuje się zasady gromadzenia i przekazywania danych z ustaleń dokonanych w trakcie czynności kontrolno-rozpoznawczych. Należy mieć na uwadze, że przepisy dotyczące zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów nie obejmują swym zakresem wymagań ochrony terenów łąk, torfowisk, wrzosowisk (z wyłączeniem zakazu używania otwartego ognia i palenia tytoniu).

Pożary w parkach narodowych odnotowane przez PSP

W latach 2018–2021 objęci kontrolą komendanci PSP, na terenie parków narodowych położonych w obszarze ich działania, odnotowali łącznie 98 pożarów. Nie odnotowano ich jedynie na terenie Wigierskiego PN będącym w zasięgu działania Komendy Miejskiej PSP w Suwałkach. Główną przyczyną powstania pożarów były podpalenia i nieostrożność przy posługiwaniu się otwartym ogniem. Odnotowano zdarzenia obejmujące m.in. pożary terenów leśnych i nieleśnych, pojedynczych drzew, budynków oraz pojazdów. Średni czas dojazdu pierwszego podmiotu ratowniczego do zgłoszonych pożarów wyniósł od 10 min do 29 min. Czas trwania interwencji uzależniony był od rodzaju zdarzenia. Przykładowo czas trwania akcji ratowniczo-gaśniczej podczas pożaru pojazdu na terenie Bieszczadzkiego PN (Komenda Powiatowa PSP w Ustrzykach Dolnych) wyniósł 37 min natomiast kompleksu leśnego w Wielkopolskim Parku Narodowym (Komenda Miejska PSP w Poznaniu) 8 godz. 14 min.

Szczególnym przypadkiem były zdarzenia, które wystąpiły na terenie Biebrzańskiego PN w 2020 r. W okresie od 19 do 27 kwietnia Komenda Powiatowa PSP w Mońkach odnotowała tam 5 pożarów o łącznej powierzchni 7 086 ha. W tym przypadku długość trwania akcji gaśniczych wyniosła od 7 godz. 13 min do 143 godz. 26 min.

Przykład:

Największy w tym okresie pożar o powierzchni 5 526 ha miał miejsce w dniach od 21 do 27 kwietnia 2020 r.

21 kwietnia 2020 r. działania polegały na gaszeniu pożaru w miejscowości Wroceń przy użyciu podręcznego sprzętu gaśniczego. W związku z silnie wiejącym wiatrem front pożaru zmienił swój kierunek i przemieścił się w stronę miejscowości Dawidowizna, Goniądz i Wólka Piaseczna. Utworzono 2 odcinki bojowe („Dawidowizna”, „Wólka Piaseczna”). Działania polegały na gaszeniu pożaru przy pomocy tłumic oraz prądów gaśniczych. 22 kwietnia działania prowadzone były na 5 odcinkach bojowych („Kapice”, „Grzędy”, „Wólka”, „Goniądz”, „Droga Goniądz–Wólka”), a 23 kwietnia na 3 odcinkach bojowych („Kuligi”, „Grzędy”, „Wroceń”) i skupiały się przede wszystkim na gaszeniu łąk i trzcinowisk oraz niedopuszczeniu do rozprzestrzenienia się ognia. Wykonano m.in. pasy obrony przy użyciu ratraków, pługów i bron talerzowych oraz zrzuty wody z powietrza. Wystąpiły przypadki wykorzystania do transportu ratowników i sprzętu ciągników z przyczepami od okolicznych rolników, samochodów terenowych Biebrzańskiego PN oraz samochodów terenowych i quadów od prywatnych właścicieli. 24-26 kwietnia działania prowadzone były na odcinkach bojowych „Kuligi”, „Grzędy”, „Wroceń” i polegały głównie na gaszeniu pojawiających się pojedynczych zarzewi ognia na obwodzie pożarzysk i ich patrolowaniu. Działania ratownicze zakończono 27 kwietnia.

W działaniach tych udział brało: 201 pojazdów Jednostek Ratowniczo Gaśniczych (498 osób); 156 pojazdów OSP (556 osób); 5 pojazdów Pogotowia Ratunkowego (16 osób); 10 pojazdów służb leśnych (21 osób); 60 pojazdów wojskowych (338 osób); 40 pojazdów Policji (80 osób). Zużyto 20 000 m³ wody i 2 000 dm³ środka pianotwórczego. Wykorzystano samoloty gaśnicze Dromader (171 zrzutów wody), śmigłowce gaśnicze (813 zrzutów wody) oraz śmigłowiec z kamerą termowizyjną. Na terenie akcji rannych zostało 3 strażaków. Zniszczeniu lub spaleniu uległy trawy, trzciny, poszycie leśne oraz częściowo las na terenie Biebrzańskiego PN oraz jego otuliny. Straty oszacowano na 100,0 tys. zł., uratowane mienie na 25 000,0 tys. zł.

Ponadto ustalono, że w Komendzie Powiatowej PSP w Mońkach w przypadku 5 z 27 pożarów, które w okresie objętym kontrolą wystąpiły na terenie

Biebrzańskiego PN, nieprawidłowo określono właściciela/użytkownika/zarządcę terenu objętego pożarem, a tym samym błędnie wskazano *kod właściciela* w informacjach ze zdarzeń, co było działaniem niezgodnym z *Zasadami ewidencjonowania zdarzeń*, stosownie do których w informacji ze zdarzenia należy podać imię, nazwisko lub nazwę właściciela, użytkownika, zarządcy obiektu lub terenu, ewentualnie jego adres.

Z danych zamieszczonych w informacjach ze zdarzeń (w zakresie właściciela/użytkownika/zarządcy terenu, na którym wystąpił pożar) oraz z informacji uzyskanych w trakcie kontroli NIK w Biebrzańskim PN wynika, że w informacjach ze zdarzeń: nr 1010001-0180; nr 1010001-0207; nr 1010001-0162; nr 1010001-0333; nr 1010001-0097 podawano, iż teren miejsca pożaru należy do Biebrzańskiego Parku Narodowego, natomiast wg mapy sporządzonej przez ten Park – to tereny prywatne.

Z udzielonych wyjaśnień wynikało m.in., że: *...KP PSP w Mońkach nie dysponuje mapą, na której widnieje podział gruntów na prywatne i będące własnością BbPN. Sporządzający Informacje ze zdarzenia ustala właściciela na podstawie informacji uzyskanych od pracowników BbPN, właścicieli prywatnych, bądź świadków zdarzenia obecnych na miejscu. Jednak w przypadku braku w/w osób określenie właściciela lub użytkownika jest utrudnione i stąd pojawiły się nieścisłości. W wymienionych wyżej informacjach przyjęto jako właściciela BbPN, ponieważ miejsce pożaru znajdowało się w obrębie BbPN.*

W informacjach ze zdarzeń wszystkie pozycje powinny zostać wypełnione poprawnie i rzetelnie. Należy zauważyć, że *Zasady ewidencjonowania zdarzeń* wskazują 24 rodzaje *kodów właściciela*, co obliguje do ustalenia właściciela/użytkownika/zarządcę terenu, na którym wystąpił pożar.

6. ZAŁĄCZNIKI

6.1. METODYKA KONTROLI I INFORMACJE DODATKOWE

Cel główny kontroli	Celem głównym kontroli było udzielenie odpowiedzi na pytanie: Czy w parkach narodowych zapewniono prawidłową ochronę przeciwpożarową?
Cele szczegółowe	Założono, że badania kontrolne umożliwią udzielenie odpowiedzi na następujące pytania szczegółowe: <ol style="list-style-type: none"> 1. Czy działania ministra właściwego do spraw środowiska, podejmowane w ramach nadzoru, zapewniły skuteczną ochronę przeciwpożarową ekosystemów w parkach narodowych oraz pełną realizację zadań w tym zakresie? 2. Czy w parkach narodowych prawidłowo zorganizowano ochronę przeciwpożarową ekosystemów? 3. Czy w parkach narodowych prawidłowo planowano i realizowano zadania związane z ochroną przeciwpożarową ekosystemów? 4. Czy w parkach narodowych prawidłowo i racjonalnie planowano i wykorzystywano środki finansowe na realizację zadań z zakresu ochrony przeciwpożarowej ekosystemów? 5. Czy Państwowa Straż Pożarna prawidłowo sprawowała nadzór nad zabezpieczeniem przeciwpożarowym parków narodowych?
Zakres podmiotowy	Kontrolą objęto 21 jednostek, w tym: Ministerstwo Klimatu i Środowiska, 10 parków narodowych, 7 komend powiatowych i 3 komendy miejskie Państwowej Straży Pożarnej. Czynności kontrolne przeprowadzono w okresie od 30 czerwca 2021 r. do 8 kwietnia 2022 r.
Kryteria kontroli	Kontrolę przeprowadzono na podstawie art. 2 ust. 1 oraz art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli, z uwzględnieniem kryteriów: legalności, rzetelności, celowości i gospodarności.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2018 r. do dnia zakończenia kontroli (24 listopada 2021 r.), z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Działania na podstawie art. 29 ustawy o NIK	W trakcie kontroli, w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK, uzyskano informacje z 20 parków narodowych, 4 komend powiatowych PSP oraz zarządu dróg powiatowych. Informacje uzyskane z parków narodowych dotyczyły wskazania przez Ministra obowiązku przesyłania do zatwierdzenia rocznych zadań rzeczowych wynikających z planów ochrony lub zadań ochronnych; z komend powiatowych PSP – uwzględnienia Biebrzańskiego PN w powiatowym planie ratowniczym; zarządu dróg powiatowych – przeprowadzonych przeglądów dróg powiatowych wyznaczonych jako dojazdy pożarowe.
Stan realizacji wniosków pokontrolnych	Wyniki kontroli przedstawiono w 21 wystąpieniach pokontrolnych. Zastrzeżenia do wystąpień pokontrolnych zgłosili: Minister Klimatu i Środowiska (4) oraz Dyrektor Biebrzańskiego PN (1). Uchwałą Kolegium NIK nr 45/2022 z dnia 28 września 2022 r. wszystkie zastrzeżenia zgłoszone przez Ministra oddalono. Uchwałą Zespołu Orzekającego Komisji Rozstrzygającej w NIK z dnia 5 maja 2022 r. zastrzeżenie zgłoszone przez Dyrektora PN zostało uwzględnione w całości. Finansowe rezultaty kontroli nie wystąpiły. W 11 wystąpieniach pokontrolnych sformułowano ogółem 37 wniosków pokontrolnych. Wnioski pokontrolne skierowano do:

- **Ministra Klimatu i Środowiska** o przekazywanie przez wszystkie parki narodowe rocznych zadań rzeczowych do zatwierdzenia, o którym mowa w art. 9 ust. 2 pkt 1 uoop; uwzględnianie przez PN zadań z zakresu ochrony ppoż. w rocznych zadaniach rzeczowych przyjętych do wykonania w okresie obowiązywania zadań ochronnych ustanowionych dla parku i zawierających zadania z zakresu ochrony ppoż.; terminowe przekazywanie przez wszystkie parki narodowe sprawozdań z wykonania zadań rzeczowych za rok poprzedni; sporządzanie rocznych sprawozdań zbiorczych z działalności parków narodowych; doprowadzenie w możliwie najkrótszym czasie do ustanowienia planów ochrony dla tych parków narodowych, w przypadku których projekty planów ochrony procedowane są przez okres dłuższy niż 6 miesięcy; usprawnienie systemu kontroli zarządczej MKiŚ – w zakresie odnoszącym się do nadzoru nad parkami narodowymi;
- **Dyrektorów Parków Narodowych** o doprowadzenie do zgodności zapisów zawartych w *Sposobach postępowania na wypadek pożaru* z przepisami § 39 ust. 5 rozporządzenia w sprawie ochrony przeciwpożarowej; wyeliminowanie przypadków niewłaściwego oznakowania dojazdów pożarowych, dojazdów do punktów czerpania wody oraz wjazdów do lasu; ustalenie kategorii zagrożenia pożarowego dla terenów leśnych zgodnie z metodyką określoną w przepisach rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów; doprowadzenie stanu wyposażenia poszczególnych baz sprzętu do gaszenia pożarów do zgodności z wyposażeniem przewidzianym dla tych baz w *Sposobach postępowania na wypadek pożaru*;
- **Komendantów powiatowych/miejskich PSP** o zapewnienie rzetelnej weryfikacji danych ujmowanych w *Sposobach postępowania na wypadek pożaru* w zakresie zgodności tych danych z danymi posiadanymi przez KP PSP; rzetelne ustalanie właściciela/użytkownika/zarządcy terenu, na którym wystąpił pożar, w sporządzanych informacjach ze zdarzeń.

Z informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych wynika, że według stanu na 7 lutego 2023 r. zrealizowano 21 wniosków, podjęto działania w celu realizacji 13 wniosków, nie zrealizowano 3 wniosków.

Wykaz jednostek kontrolowanych⁵⁶

L.p.	Jednostka organizacyjna NIK przeprowadzająca kontrolę	Nazwa jednostki kontrolowanej	Imię i nazwisko kierownika jednostki kontrolowanej
1.	Departament Środowiska	Ministerstwo Klimatu i Środowiska	Anna Moskwa
2.		Biebrzański PN	Artur Wiatr Dyrektor
3.		Kampinoski PN	Mirosław Markowski Dyrektor
4.		Wielkopolski PN	Zbigniew Sołtysiński Dyrektor
5.		Komenda Powiatowa PSP w Mońkach	Dariusz Koc Komendant Powiatowy PSP

⁵⁶ W brzmieniu pisma okólnego nr 1/2019 Prezesa Najwyższej Izby Kontroli z dnia 19 lutego 2019 r. zmieniającego pismo okólnie w sprawie wzoru informacji o wynikach kontroli.

6.		Komenda Powiatowa PSP w Powiecie Warszawskim Zachodnim w Błoniu	Robert Nowakowski Komendant Powiatowy PSP
7.		Komenda Miejska PSP w Poznaniu	Jacek Michalak Komendant Miejski PSP
8.	Delegatura NIK w Białymstoku	Białowiecki PN	Michał Krzysiak Dyrektor
9.		Wigierski PN	Tomasz Huszcza Dyrektor
10.		Komenda Powiatowa PSP w Hajnówce	Piotr Koszczuk Komendant Powiatowy PSP
11.		Komenda Miejska PSP w Suwałkach	Arkadiusz Buchowski Komendant Miejski PSP
12.	Delegatura NIK w Bydgoszczy	PN Bory Tucholskie	Janusz Kochanowski Dyrektor
13.		Komenda Powiatowa PSP w Chojnicach	Błażej Chamier Cieminski Komendant Powiatowy PSP
14.	Delegatura NIK w Gdańsku	Słowiński PN	Andrzej Demczak Zastępca Dyrektora
15.		Komenda Miejska PSP w Słupsku	Krzysztof Trocki Komendant Miejski PSP
16.	Delegatura NIK w Lublinie	Poleski PN	Jarosław Szymański Dyrektor
		Komenda Powiatowa PSP we Włodawie	Paweł Basaj Komendant Powiatowy PSP
18.	Delegatura NIK w Rzeszowie	Bieszczadzki PN	Ryszard Prędko
19.		Komenda Powiatowa PSP w Ustrzykach Dolnych	Emil Szmyd Komendant Powiatowy PSP
20.	Delegatura NIK w Zielonej Górze	Woliński PN	Arkadiusz Skrzypiec p.o. Zastępcy Dyrektora
21.		Komenda Powiatowa PSP w Kamieniu Pomorskim	Roman Pikulski Komendant Powiatowy PSP

6.1.1 WYKAZ OCEN KONTROLOWANYCH JEDNOSTEK

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności*)	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
1.	Ministerstwo Klimatu i Środowiska	Negatywna	<p>W okresie objętym kontrolą NIK w parkach narodowych przeprowadzono 10 kontroli z czego 1 kontrola (w Biebrzańskim PN po pożarze w 2020 r.) dotyczyła ochrony ppoż. W związku z pożarem, który wystąpił w Biebrzańskim PN w dniach 19-26 kwietnia 2020 r., Minister podjął działania zmierzające do przeglądu obowiązujących sposobów postępowania na wypadek pożaru w parkach narodowych.</p>	<p>Minister nie sprawował nadzoru nad parkami narodowymi w pełnym zakresie, wymaganym art. 9 ust. 2 uoop, ponieważ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nie podejmował w ramach nadzoru skutecznych działań w celu wyegzekwowania przekazania mu przez wszystkie parki narodowe do zatwierdzenia rocznych zadań rzeczowych wynikających z planu ochrony lub zadań ochronnych. W efekcie do ministerstw: Środowiska, Klimatu oraz Klimatu i Środowiska nie wpłynęły do zatwierdzenia roczne zadania rzeczowe: w 2018 r. dla 9, w 2019 r. dla 10, w 2020 r. dla 11 i w 2021 r. dla 8 z 23 parków narodowych. Wskutek tego Minister nie wywiązał się w pełni z obowiązku zatwierdzenia ww. zadań określonego w art. 9 ust. 2 pkt 1 uoop. Należy przy tym zauważyć, że Departament Ochrony Przyrody (DOP) nie informował Ministra, że nie wszystkie parki narodowe przekazują do zatwierdzenia roczne zadania rzeczowe. - nie podejmował w ramach nadzoru działań w celu doprowadzenia do uwzględnienia zadań z zakresu ochrony ppoż. ekosystemów: przez Ojcowski PN i Tatrzański PN – w rocznych zadaniach rzeczowych na lata 2018-2021 oraz przez Magurski PN – w rocznych zadaniach rzeczowych na rok 2018r. pomimo, że zadania z tego zakresu zostały ujęte w zadaniach ochronnych ustanowionych przez Ministra dla tych parków. - nie monitorował realizacji przez parki narodowe rocznych zadań rzeczowych, w tym zadań w zakresie ochrony ppoż. ekosystemów. Nie podejmował bowiem – w ramach nadzoru – skutecznych działań w celu wyegzekwowania przekazania mu przez wszystkie parki narodowe do analizy sprawozdań z wykonania zadań rzeczowych za rok poprzedni. W kontrolowanym przez NIK okresie tylko 2 parki narodowe przesłały do Ministerstwa takie sprawozdania (1 nieterminowo) – ale ich nie analizowano. - kontrolę doraźną w Biebrzańskim PN przeprowadzono z naruszeniem przepisów ustawy z

				<p>dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej.</p> <p>W ocenie NIK opisane wyżej postępowanie nie zapewniało warunków do skutecznej ochrony ppoż. ekosystemów w parkach narodowych.</p> <p>Ponadto w przypadku 7 parków narodowych procedowane były projekty planów ochrony przez okres dłuższy niż 6 miesięcy, tj. niezgodnie z art. 19 ust. 5 uoop, a w 2 ustanowionych planach ochrony nie wskazano kategorii zagrożenia pożarowego, co stanowiło naruszenie § 2 ust. 2a rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów.</p> <p>Minister nie sporządzał także rocznych sprawozdań zbiorczych z działalności parków narodowych na podstawie sprawozdań z działalności poszczególnych parków narodowych, przedkładanych przez dyrektorów tych parków, do czego był zobowiązany art. 9 ust. 3 uoop.</p>
2.	Biebrzański PN	W formie opisowej	<p>W okresie objętym kontrolą (do 17 września 2021 r.) organizację ochrony ppoż. W Biebrzańskim PN określały 2 dokumenty: <i>Sposoby postępowania na wypadek pożaru w Biebrzańskim Parku Narodowym</i> z marca 2016 r. (do 31 marca 2021 r.) oraz <i>Sposoby postępowania na wypadek pożaru dla Biebrzańskiego Parku Narodowego</i> z 31 marca 2021 r. Dokumenty te zostały sporządzone zgodnie z wymogami określonymi w <i>Instrukcji ochrony przeciwpożarowej lasu</i> stosowanej przez jednostki organizacyjne PGL LP, z tym że, z racji tego, iż ekosystemy leśne zajmują tylko część powierzchni Biebrzańskiego PN (27,22%), <i>Sposoby postępowania na wypadek pożaru</i> obejmowały także swoim zakresem ochronę przeciwpożarową ekosystemów nieleśnych. W obu ww. dokumentach przyjęto II kategorię zagrożenia pożarowego dla terenów leśnych według trzystopniowej skali (duże, średnie, małe). W celu wczesnego wykrycia pożaru, zawiadomienia o jego powstaniu, a także podjęcia działań ratowniczych, w Biebrzańskim PN prowadzona była obserwacja lasów z wieży (punktu obserwacji naziemnej) wyposażonej w kamery. Wieża stanowiła</p>	<p>W obszarze organizacji ochrony ppoż. stwierdzono nieprawidłowości polegające m.in. na: niefunkcjonowaniu przez cały okres objęty kontrolą systemu ochrony ppoż. określonego w <i>Sposobach postępowania na wypadek pożaru</i>, wyposażeniu 3 z 4 poddanych oględzinom baz sprzętu do gaszenia pożarów w sprzęt w sposób niezgodny z wyposażeniem przewidzianym dla tych baz w <i>Sposobach postępowania na wypadek pożaru</i>, oznaczeniu 6 poddanych oględzinom punktów czerpania wody niezgodnie z § 39 ust. 2 pkt 4 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie ochrony przeciwpożarowej, rozmieszczeniu punktów czerpania wody na 3 obszarach leśnych w granicach Biebrzańskiego PN w sposób niezgodny z wymogami określonymi w § 39 ust. 4 pkt 2 ww. rozporządzenia. Nieprawidłowości stwierdzone w organizacji ochrony ppoż. ekosystemów stanowiły podstawę do sformułowania oceny negatywnej działalności Biebrzańskiego PN w tym obszarze. W obszarze planowania zadań związanych z ochroną ppoż. stwierdzono, że ten PN nie uwzględniał realizowanych zadań z zakresu ochrony ppoż. ekosystemów wynikających z zadań ochronnych na lata 2018-2020 oraz na lata 2021-2023, ustanowionych przez ministra właściwego do spraw środowiska w rocznych planach zadań dla Służb Terenowych Biebrzańskiego PN, co było postępowaniem nierzetelnym.</p>

			<p>podstawę systemu obserwacyjno-alarmowego, obejmującego trzecią część powierzchni Biebrzańskiego PN. Obraz z kamery przesłany był do PAD w bazie w Goniądzu, skąd prognozy zagrożenia pożarowego wysyłane były – w formie meldunków o stopniu zagrożenia pożarowego – do dyrekcji Biebrzańskiego PN. Poza punktami obserwacji naziemnej system ochrony ppoż. lasów oraz terenów nieleśnych tworzyły: naziemne patrole złożone z pracowników Służb Terenowych Biebrzańskiego PN, prowadząca obserwację terenu z powietrza Grupa Rozpoznania Obrazowego 1. Podlaskiej Brygady Wojsk Obrony Terytorialnej, dojazdy pożarowe, punkty czerpania wody oraz sprzętu do gaszenia pożarów. Po największym w historii Biebrzańskiego PN pożarze (16-26 kwietnia 2020 r.) Dyrektor tego PN podjął szereg działań zmierzających do m.in.: stworzenia systemu przeciwdziałania powstawaniu i rozprzestrzenianiu się pożarów w Biebrzańskim PN, zapewnienia możliwości lotniczego gaszenia pożarów, opracowania metody oceny zagrożenia pożarowego systemów nieleśnych oraz wsparcia ochrony ppoż. PN poprzez zakup specjalistycznego sprzętu i narzędzi. W sposób prawidłowy i racjonalny planowano środki na realizację zadań z zakresu ochrony ppoż. ekosystemów, oraz że analiza 3 postępowań dotyczących zamówień publicznych związanych z ochroną ppoż. wykazała, że wykonawców wyłoniono w sposób celowy i oszczędny, na podstawie uregulowań wewnętrznych BPN w tym zakresie. Na pozytywną ocenę zasługuje również rozmieszczenie przy wejściach na szlaki turystyczne i w miejscach odpoczynku turystów tablic informacyjno-ostrzegawczych zawierających zakaz używania w Biebrzańskim PN otwartego ognia.</p>	
3.	Kampinoski PN	W formie opisowej	Stosownie do wymogów określonych w art. 4 ust. 1 pkt 7 ustawy o ochronie	Nie został zapewniony właściwy stan terenów punktów czerpania wody w miejscowościach Karolinów

			<p><i>przeciwpożarowej</i> w Kampinoskim PN opracowano i corocznie aktualizowano dokument ustalający sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru, klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia, obejmujący cały teren Kampinoskiego PN. Ustalono kategorię zagrożenia pożarowego lasów. Zorganizowany został PAD, a system obserwacyjno-alarmowy, obejmował cały teren Parku. Wyznaczono dojazdy pożarowe, zapewniono punkty czerpania wody do celów przeciwpożarowych, ustawiono tablice ostrzegawczo-informacyjne, wykonano pasy przeciwpożarowe, utworzono punkty obserwacyjne oraz bazy sprzętu przeciwpożarowego. Zaplanowane zadania rzeczowe związane bezpośrednio z ochroną przeciwpożarową były przez Kampinoski PN realizowane</p>	<p>i Piaski Królewskie oraz dojazdu pożarowego nr 20. Przy wjeździe na dojazd pożarowy nr 49 brak było oznakowania tablicą z numerem tego dojazdu. W dokumencie <i>Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru, klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia w Kampinoskim Parku Narodowym</i> z 2021 r. nie wykazano lokalizacji baz sprzętu w leśnictwach Wiersze i Krzywa Góra. Nieprawidłowości w powyższym zakresie zostały usunięte w trakcie kontroli NIK.</p>
4.	Wielkopolski PN	Pozytywna	<p>W Wielkopolskim PN corocznie opracowywano i terminowo uzgadniano z Komendantem Miejskim PSP w Poznaniu <i>Sposób postępowania na wypadek powstania pożaru lasu w WPN</i>, przy czym dokument ten odnosił się zarówno do obszarów leśnych, jak i ekosystemów nieleśnych. System obserwacyjno-alarmowy obejmował teren całego Parku i był zorganizowany zgodnie z obowiązującymi przepisami. Punkty czerpania wody i pasy przeciwpożarowe były właściwie utrzymane, zaś dojazdy pożarowe zostały doprowadzone do stanu zgodnego z wymaganiami wynikającymi z obowiązujących przepisów. Baza sprzętu do celów przeciwpożarowych została wyposażona w niezbędny sprzęt posiadający aktualne przeglądy.</p>	<p>Nieprawidłowo określono kategorię zagrożenia pożarowego lasów oraz wystąpiły 2 przypadki (spośród 3 badanych spraw) nierzetelnego dokumentowania postępowań o udzielenie zamówień publicznych o wartości szacunkowej nieprzekraczającej wyrażonej w złotych równowartości 30 000 euro. Nieprawidłowości te ze względu na ich rodzaj i wagę nie miały wpływu na powyższą ocenę.</p>
5.	Komenda Powiatowa PSP w Mońkach	W formie opisowej	<p>W rocznych planach czynności kontrolno-rozpoznawczych Komendanta Powiatowego PSP ujęto przeprowadzenie tych czynności we</p>	<p>Komendant Powiatowy PSP dokonał w 2021 r. uzgodnienia <i>Sposobów postępowania na wypadek pożaru</i> pomimo tego, że nie wskazano w tym dokumencie 6 punktów czerpania wody będących</p>

			<p>wszystkich obwodach ochronnych terenów leśnych Biebrzańskiego PN. Wszystkie czynności kontrolno-rozpoznawcze zostały przeprowadzone zgodnie z przedmiotowymi planami. Komenda Powiatowa PSP współpracowała z Biebrzańskim PN w sposób ciągły w zakresie: nadzoru nad spełnianiem wymagań dotyczących ochrony przeciwpożarowej obszaru Biebrzańskiego PN, corocznego uzgadniania aktualizacji dokumentu pt. <i>Sposoby postępowania na wypadek pożaru Biebrzańskiego Parku Narodowego</i> z 2016 r. i uzgodnienia w 2021 r. nowego dokumentu pod takim samym tytułem</p>	<p>w ewidencji Komendy Powiatowej PSP, zlokalizowanych w granicach Biebrzańskiego PN, a na załącznikach mapowych nie wyróżniono punktów czerpania wody przeznaczonych tylko dla lekkich samochodów gaśniczych wyposażonych w motopompę. Komendant Powiatowy PSP nie uwzględnił zadań Biebrzańskiego PN związanych z ochroną przeciwpożarową w <i>Powiatowym Planie Ratowniczym</i>, co stanowiło naruszenie § 7 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 3 lipca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego. Dopiero w trakcie kontroli NIK Komendant Powiatowy PSP uwzględnił w ww. planie BPN jako podmiot wspomagający organizację działań ratowniczych oraz ustalił dla niego zadania. W przypadku 5 z 27 pożarów, jakie w badanym okresie wystąpiły na terenie Biebrzańskiego PN, błędnie określono właściciela/użytkownika/zarządcę terenu, na którym wystąpił pożar, a tym samym błędnie wskazano <i>kod właściciela</i> w informacjach ze zdarzeń, co było działaniem niezgodnym z <i>Zasadami ewidencjonowania zdarzeń w systemie wspomagania decyzji Państwowej Straży Pożarnej</i>, a także nierzetelnym</p>
6.	Komenda Powiatowa PSP Powiecie Warszawskim Zachodnim w Błoniu	Pozytywna	<p>W latach 2018–2021 Komendant Powiatowy PSP w Powiecie Warszawskim Zachodnim sprawował nadzór nad zabezpieczeniem ppoż. Kampinoskiego PN. Komendant Powiatowy PSP planował i przeprowadzał w Kampinoskim PN kontrole w zakresie zabezpieczenia ppoż., egzekwując usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości. Corocznie uzgadniał dokument ustalający sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru, klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia w Kampinoskim PN oraz aktualizował Powiatowy Plan Ratowniczy.</p>	<p>Kontrola wykazała, że w latach 2018-2020 w Powiatowym Planie Ratowniczym nie został uwzględniony Kampinoski PN. (został uwzględniony dopiero w 2021 r.)</p>
7.	Komenda Miejska PSP w Poznaniu	Pozytywna	<p>W okresie objętym kontrolą Komendant Miejski PSP planował i przeprowadzał w Wielkopolskim PN kontrole w zakresie zabezpieczenia przeciwpożarowego, a także egzekwował usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości.</p>	Brak

			Corocznie uzgadniał dokument ustalający sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru w Wielkopolskim PN oraz aktualizował Plan Ratowniczy Miasta Poznania i Powiatu Poznańskiego – w którym uwzględniano Wielkopolski PN.	
8.	Białowieski PN	W formie opisowej	W Parku opracowano uzgodnione z Komendą Powiatową PSP w Hajnówce <i>Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru lasu, kłęski żywiołowej i innego miejscowego zagrożenia</i> , które corocznie aktualizowano. Mimo to w latach 2018 – 2019 nie obejmowały one całości terenu Parku. Dysponowano dokumentem <i>Plan przeciwpożarowego zabezpieczenia i gaszenia pożarów lasu dla polskiej części Transgranicznego Obiektu Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest</i> zawierającym m.in. analizę stanu zagrożenia pożarowego, opis czynników stwarzających zagrożenie pożarowe oraz plan zabezpieczenia przeciwpożarowego Puszczy Białowieskiej. Prawidłowo ustalono kategorię zagrożenia pożarowego lasów Parku oraz zrealizowano wszystkie zalecenia Komendanta Powiatowego PSP.	Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły: nieoznakowania w jednym przypadku punktu czerpania wody, niezałożenia książki obiektu budowlanego i nieprzeprowadzania wymaganych przepisami ustawy Prawo budowlane przeglądów, nierzetelnego prowadzenia ewidencji części wykonanych zadań rzeczowych oraz nieprzestrzegania w 1 przypadku (z 3 badanych) uregulowań wewnętrznych dotyczących zamówień publicznych.
9.	Wigierski PN	W formie opisowej	W Parku opracowano i wprowadzono uzgodnione z właściwymi komendantami PSP <i>Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru na obszarze WPN oraz Plan Ochrony dla Wigierskiego Parku Narodowego i Obszaru Natura 2000 Ostoja Wigierska PLH200004 Operat Ochrony Ekosystemów Leśnych w zakresie ochrony przeciwpożarowej lasów</i> . W dokumentach tych zawarto m.in. postanowienia dotyczące zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów zakwalifikowanych do II kategorii zagrożenia pożarowego. Posiadano w pełni wyposażoną bazę sprzętową do gaszenia pożarów, PAD oraz odpowiednią sieć dojazdów	Natomiast utworzony w Parku system obserwacyjno-alarmowy – funkcjonujący tylko w oparciu o naziemne patrole przeciwpożarowe – nie obejmował stałej obserwacji lasów ze stałych punktów obserwacji naziemnej. Wymogu prowadzenia obserwacji lasów Parku (zaliczonych do II kategorii zagrożenia pożarowego o powierzchni 9.418 ha) w ten sposób nie ujęto również w ww. dokumentach. Stwierdzona nieprawidłowość dotycząca 1 (z 3 zbadanych) zamówienia publicznego miała charakter formalny i nie wpływała na wybór wykonawcy oraz osiągnięcie zamierzonych efektów rzeczowych.

			pożarowych. Na wjazdach do lasu oraz miejscach postoju pojazdów umieszczono tablice informacyjne i ostrzegawcze dotyczące zabezpieczenia przeciwpożarowego lasu.	
10.	Komenda Powiatowa PSP w Hajnówce	Pozytywna	Zgodnie z przygotowywanymi rocznymi planami czynności kontrolno-rozpoznawczych, corocznie kontrolowano BPN podlegający w całości nadzorowi Komendy. Czynności kontrolno-rozpoznawcze w Parku przeprowadzane były przez pracowników o odpowiednich kwalifikacjach i doświadczeniu, a sporządzane przez nich protokoły z tych czynności były zgodne z obowiązującymi wzorami oraz zawierały wszystkie wymagane elementy. Corocznie uzgadniano przedkładane przez Park <i>Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru lasu, kłęski żywiołowej i innego miejscowego zagrożenia dla Białowieskiego Parku Narodowego</i>	Brak
11.	Komenda Miejska PSP w Suwałkach	Pozytywna	W latach 2018-2021 Komenda Miejska PSP prawidłowo sprawowała nadzór nad zabezpieczeniem przeciwpożarowym Wigierskiego PN. Zgodnie z przygotowywanymi w Komendzie Miejskiej PSP rocznymi planami czynności kontrolno-rozpoznawczych, corocznie kontrolowano Wigierski PN podlegający w ponad połowie powierzchni nadzorowi Komendy. Czynności kontrolno-rozpoznawcze w Parku przeprowadzane były przez pracowników o odpowiednich kwalifikacjach i doświadczeniu, a sporządzane przez nich protokoły z tych czynności były zgodne z obowiązującymi wzorami oraz zawierały wszystkie wymagane elementy. Komenda rzetelnie uzgodniła przedłożone przez Park <i>Sposoby postępowania na wypadek pożaru dla Wigierskiego Parku Narodowego</i> , które znajdowały się na	Brak

			stanowisku kierowania Komendanta Miejskiego PSP w Suwałkach. Stanowisko to wyposażone było także w mapę z naniesionymi granicami Parku, granicami oddziałów leśnych, dojazdami pożarowymi, hydrantami oraz szlabanami.	
12.	PN Bory Tucholskie	Pozytywna	<p>W okresie objętym kontrolą w Parku prawidłowo zorganizowana została ochrona przeciwpożarowa ekosystemów. Realizując obowiązek nałożony ustawą o ochronie ppoż., Dyrektor Parku opracował i wdrożył <i>Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru w Parku Narodowym „Bory Tucholskie”</i>. Zgodnie z przepisami rozporządzenia MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów została ustalona kategoria zagrożenia pożarowego dla ekosystemów leśnych PN Bory Tucholskie. W Parku funkcjonował, obejmujący cały jego obszar, system stałej obserwacji lasów w formie patroli naziemnych i z wykorzystaniem wież obserwacyjnych sąsiadujących z Parkiem Nadleśnictw.</p> <p>Zorganizowano PAD oraz zapewniono sprzęt do utrzymywania łączności. Teren Parku zabezpieczono przed pożarem m.in. poprzez utworzenie sieci dróg pożarowych i punktów czerpania wody, wytyczenie i utrzymywanie we właściwym stanie pasów przeciwpożarowych oraz odpowiednie rozmieszczenie niezbędnego do działań ratowniczo-gaśniczych sprzętu przeciwpożarowego. Zrealizowane zostały także zalecenia wydane przez Komendanta Powiatowego PSP w Chojnicach po przeprowadzonej w PN Bory Tucholskie kontroli w zakresie ochrony przeciwpożarowej ekosystemów.</p>	Brak
13.	Komenda Powiatowa PSP w Chojnicach	Pozytywna	W okresie objętym kontrolą Komendant Powiatowy PSP opracował i wdrożył do realizacji plany czynności kontrolno-rozpoznawczych. W PN Bory Tucholskie, przeprowadzono 2 kontrole w zakresie	Brak

			ochrony przeciwpożarowej, w tym jedną dotyczącą ekosystemów. Komendant Powiatowy PSP corocznie uzgadniał z Dyrektorem PN dokument pn. <i>Sposoby postępowania na wypadek pożaru</i> oraz zgłaszał swoje uwagi. W <i>Powiatowym planie ratowniczym</i> uwzględniono działania dla PN Bory Tucholskie i jego przeciwpożarowego zabezpieczenia	
14.	Słowiński PN	Pozytywna	W Słowińskim PN opracowano, corocznie aktualizowano i uzgadniano w odpowiednim terminie z Komendantem Miejskim PSP <i>Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru lasu w Słowińskim Parku Narodowym</i> . Zorganizowano i zapewniono funkcjonowanie systemu obserwacyjno-alarmowego, obejmującego cały teren SPN. Utworzono i odpowiednio wyposażono bazę sprzętu przeciwpożarowego. Zabezpieczono teren przed pożarami.	W sposób niekompletny oznaczano 3 z 5 objętych oględzinami dojazdów pożarowych, 1 z 3 objętych oględzinami do punktów czerpania wody oraz 2 z 4 wjazdów do lasu.
15.	Komenda Miejska PSP w Słupsku	Pozytywna	W sporządzanych przez Komendanta w okresie objętym kontrolą rocznych planach czynności kontrolno-rozpoznawczych uwzględniano przeprowadzanie kontroli zabezpieczenia przeciwpożarowego terenów leśnych Słowińskiego PN. Komenda Miejska PSP przeprowadziła zgodnie z ww. planami 4 kontrole ww. terenów, nie stwierdzając nieprawidłowości. Komendant uzgadniał corocznie z Dyrektorem Słowińskiego PN aktualizowany przez ten podmiot dokument <i>Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru, klęski żywiołowej lub innego zagrożenia w Słowińskim Parku Narodowym</i> nie zgłaszając do niego uwag. Skuteczność nadzoru Komendy Miejskiej PSP nad zabezpieczeniem przeciwpożarowym Słowińskim PN potwierdza wystąpienia na terenie ww. podmiotu w kontrolowanym okresie zaledwie 4 pożarów,	Stwierdzona nieprawidłowość polegająca na uzgodnieniu z Dyrektorem Słowińskiego PN <i>Sposobów postępowania na wypadek pożaru</i> , pomimo że ten PN określił w tym dokumencie miejsca, w których należy umieszczać tablice ostrzegawcze i informacyjne dotyczące zabezpieczenia przeciwpożarowego lasu niezgodnie z § 39 ust. 5 rozporządzenia MSWiA w sprawie ochrony przeciwpożarowej, nie wpłynęła na obniżenie oceny.

			mających charakter punktowy.	
16.	Poleski PN	W formie opisowej	<p>W Parku opracowano i wprowadzono uzgodnione z właściwymi komendantami powiatowymi PSP dokumenty: <i>Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru lasu w Poleskim Parku Narodowym</i> oraz uzgodniony z Komendantem Wojewódzkim PSP <i>Plan ochrony dla Poleskiego Parku Narodowego i obszarów Natura 2000 w granicach Parku – Plan ochrony przeciwpożarowej</i>. Na podstawie analiz warunków przyrodniczo – leśnych, klimatycznych oraz innych wymaganych danych ustalono właściwą kategorię zagrożenia pożarowego lasów na terenie Parku. Wyposażenie i sprzęt do działań ratowniczo – gaśniczych spełniały wymagania określone przepisami w sprawie zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów. Niezwłocznie usuwano nieprawidłowości stwierdzone przez funkcjonariuszy PSP podczas czynności kontrolno-rozpoznawczych.</p>	<p>Stwierdzone w toku kontroli nieprawidłowości, polegające na: braku uzgodnienia lokalizacji tablic ostrzegawczo-informacyjnych z właściwymi komendantami PSP oraz stwierdzeniu 2 przypadków braku oznakowania dojazdów pożarowych, nie miały istotnego wpływu na badaną działalność. Zostały one usunięte podczas realizacji czynności kontrolnych NIK.</p> <p>W 2 postępowaniach na wykonanie instalacji oraz systemu monitoringu przeciwpożarowego w ośrodku edukacyjnym Poleskie Sioło – tradycyjna zagroda poleska w Wytocznie nie ujęto kosztów prac projektowych przy szacowaniu ich wartości. Nie spowodowało to jednak konieczności zwiększenia kwot, jakie zamawiający zamierzał przeznaczyć na realizację tych zamówień. Plan postępowań o udzielenie zamówień publicznych Parku opracowano i opublikowano po raz pierwszy w 2021 r.</p>
17.	Komenda Powiatowa PSP we Włodawie	Pozytywna	<p>W <i>Rocznych planach czynności kontrolno-rozpoznawczych komendanta powiatowego Państwowej Straży Pożarnej we Włodawie</i> na dany rok kalendarzowy (dalej: <i>Roczny plan czynności</i>), w każdym roku objętym kontrolą ujęto przeprowadzenie czynności we wszystkich obwodach ochronnych terenów leśnych Poleskiego PN oraz w 2020 r. przewidziano także kontrolę budynku siedziby Poleskiego PN w Urszulinie. Wszystkie czynności kontrolno-rozpoznawcze zostały przeprowadzone zgodnie z <i>Rocznym planem czynności</i>. Ponadto skontrolowano także nowo powstałe obiekty edukacyjne Parku, tzw. <i>Tradycyjnej Zagrody Poleskiej w Wytocznie</i>. Z uwagi na niezwłoczne usunięcie przez PN 2 nieprawidłowości stwierdzonych w budynku siedziby Parku, Komenda nie podejmowała dalszych</p>	Brak

			<p>działań przewidzianych przepisami prawa. Komenda w sposób ciągły współpracowała z Poleskim PN, zarówno w zakresie nadzoru nad spełnieniem wymagań dotyczących ochrony przeciwpożarowej obszaru Parku, corocznego uzgadniania aktualizacji dokumentu pn. <i>Sposoby postępowania na wypadek pożaru Poleskiego Parku Narodowego</i>, jak i bieżącego zapoznawania funkcjonariuszy z topografią terenu należącego do Poleskiego PN w formie ćwiczeń, szkoleń oraz przejazdów kontrolnych samochodami pożarowymi. W celu nadzoru oraz zapewnienia właściwego zabezpieczenia terenów Poleskiego PN na Stanowisku Kierowania Komendanta Powiatowego przechowywano do służbowego wykorzystania aktualne egzemplarze ww. dokumentu, <i>Planu ochrony PPN</i> oraz szczegółowej mapy terenów Poleskiego PN opracowanej na potrzeby akcji ratowniczo-gaśniczej.</p> <p>Komenda uwzględniła oraz przydzieliła zadania związane z ochroną przeciwpożarową w Powiatowym Planie Ratowniczym Powiatu Włodawskiego administracji terenów leśnych, w tym Poleskiego PN. W celu zabezpieczenia obszaru Parku przez Jednostki Ratowniczo-Gaśnicze, których czas dojazdu wynosił powyżej 15 min, Komenda zawarła stosowne porozumienia z właściwymi gminami: Urszulin i Stary Brus oraz z 3 OSP włączonymi do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego w Urszulinie, Wereszczynie i Starym Brusie.</p>	
18.	Bieszczadzki PN	Pozytywna	<p>Park w latach 2018-2021 (I połowa) podejmował efektywne działania zabezpieczające ekosystemy przed pożarem. W Bieszczadzkiem PN opracowano i wprowadzono uzgodnione z właściwymi komendantami powiatowymi PSP dokumenty: Plan ochrony przeciwpożarowej Bieszczadzkiego PN oraz <i>Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru</i></p>	Brak

			<p>lasu w Bieszczadzkiem Parku Narodowym. W oparciu o analizy warunków przyrodniczo-leśnych oraz danych z sąsiednich nadleśnictw, ustalono właściwą kategorię zagrożenia lasów na terenie Parku. Wyposażenie i sprzęt do działań ratowniczo-gaśniczych spełniały wymagania określone przepisami w sprawie zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów. Wprowadzone stałe patrole Straży Parku w celu nadzoru nad bezpiecznym zachowaniem osób przebywających na terenach leśnych i nieleśnych, zaś wiosną i jesienią dodatkowo uruchamiano doraźne patrole mobilne. Na terenie Parku wyznaczono drogi dojazdowe pożarowe oraz zapewniono punkty czerpania wody do celów przeciwpożarowych.</p>	
19.	Komenda Powiatowa PSP w Ustrzykach Dolnych	Pozytywna	<p>W Komendzie Powiatowej PSP opracowano i wprowadzono do realizacji roczne plany czynności kontrolno-rozpoznawczych uwzględniające obiekty i ich obejście rozmieszczone w obszarze Bieszczadzkiego PN. Obszary zalesione Parku, będące lasami zaliczanymi do tzw. III kategorii zagrożenia pożarowego nie były obejmowane kontrolami. Natomiast kontrole prowadzone przez Komendę Powiatową PSP w obiektach na terenie Parku skutkowały wnikliwą analizą stanu zabezpieczenia przeciwpożarowego. Komenda Powiatowa PSP dysponowała dokumentami przedkładanymi przez kierownictwo Bieszczadzkiego PN, w tym Planem ochrony przeciwpożarowej tego Parku oraz dokumentem pn. <i>Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru lasu w Bieszczadzkiem Parku Narodowym</i>. Uzgodnienia dokumentów Bieszczadzkiego PN tym zakresie przebiegały bez zastrzeżeń.</p>	brak
20.	Woliński PN	Pozytywna	<p>Park opracował aktualizowane corocznie <i>Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru</i></p>	Brak

			<p>lasu, a także Plan Ochrony Przeciwożarowej Wolińskiego PN na lata 2018-2038, określające m.in. charakterystykę pożarową Parku, sposób organizacji ochrony przeciwpożarowej, kategorię zagrożenia pożarowego lasów oraz zbiór zasad postępowania na wypadek pożaru. Podejmowane na tej podstawie działania zapobiegawcze były różnorodne i dotyczyły organizacji systemu obserwacyjno-alarmowego, na który składało się prowadzenie patroli naziemnych i lotniczych, obserwacja terenu Parku z punktów obserwacyjnych oraz PAD. W celu zabezpieczenia terenu Wolińskiego PN przed pożarem wyznaczono dojazdy pożarowe, punkty czerpania wody oraz pasy przeciwpożarowe, które utrzymywano we właściwym stanie technicznym. Park posiadał na wyposażeniu oprócz wymaganego przepisami podstawowego sprzętu gaśniczego również wyposażenie dodatkowe.</p>	
21.	Komenda Powiatowa PSP w Kamieniu Pomorskim	Pozytywna	<p>W okresie objętym kontrolą w planie czynności kontrolno-rozpoznawczych zaplanowano przeprowadzenie kontroli w zakresie zabezpieczenia przeciwpożarowego Wolińskiego PN oraz przeprowadzoną jedną kontrolę na polecenie Komendanta Wojewódzkiego PSP, która nie wykazała nieprawidłowości. Komendant corocznie uzgadniał aktualizowane przez Park Sposoby postępowania na wypadek pożaru opracowane, jednak z wyjątkiem 2019 r., co wynikało z braku aktualizacji ww. dokumentu.</p>	Brak

6.2. ANALIZA STANU PRAWNEGO I UWARUNKOWAŃ ORGANIZACYJNO-EKONOMICZNYCH

Ustawa o ochronie przyrody

W odniesieniu do lasów objętych formami ochrony przyrody, tj. lasów objętych formą parków narodowych i rezerwatów przyrody, należy traktować przepisy uoop jako normy wyznaczające szczególny sposób postępowania z lasami objętymi ww. formami ochrony przyrody.

Park narodowy, zgodnie z art. 8 uoop, obejmuje obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1 000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe. Tworzy się go w celu zachowania różnorodności biologicznej, zasobów, tworów i składników przyrody nieożywionej i walorów krajobrazowych, przywrócenia właściwego stanu zasobów i składników przyrody oraz odtworzenia zniekształconych siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin, siedlisk zwierząt lub siedlisk grzybów.

Park narodowy, jest państwową osobą prawną w rozumieniu art. 9 pkt 14 ufp (art. 8a uoop). Minister właściwy do spraw środowiska w drodze rozporządzenia nadaje parkowi statut, który określa jego strukturę, oraz sprawuje nadzór nad działalnością parków narodowych (art. 8f uoop). Nadzór ten obejmuje w szczególności: zatwierdzanie rocznych zadań rzeczowych wynikających z planu ochrony, o którym mowa w art. 18 uoop, lub zadań ochronnych, o których mowa w art. 22 uoop; kontrolę funkcjonowania parków narodowych; kontrolę wykonywanej przez parki narodowe działalności gospodarczej; kontrolę realizacji zadań parków narodowych; kontrolę realizacji planów finansowych parków narodowych; kontrolę działań dyrektora parku narodowego podejmowanych jako organ ochrony przyrody (art. 9 ust. 2 uoop).

Organem parku jest dyrektor parku narodowego powoływany przez ministra właściwego do spraw środowiska, zgodnie z art. 8c ust. 1 i ust. 2 uoop. Dyrektor kieruje działalnością parku narodowego i reprezentuje go na zewnątrz – art. 8d uoop. Dyrektor parku narodowego jest organem ochrony przyrody (art. 91 pkt 2c uoop) i na podstawie art. 94 uoop wykonuje zadania regionalnego dyrektora ochrony środowiska w zakresie ochrony przyrody na terenie parku narodowego, a minister właściwy do spraw środowiska jest organem wyższego stopnia w stosunku do dyrektora parku narodowego w zakresie, o którym wyżej mowa.

Zadania parków narodowych ustawodawca określił w art. 8b uoop i należą do nich w szczególności:

- prowadzenie działań ochronnych w ekosystemach parku narodowego, zmierzających do realizacji celów, o których mowa w art. 8 ust. 2 uoop, tj. zachowania różnorodności biologicznej, zasobów, tworów i składników przyrody nieożywionej i walorów krajobrazowych, przywrócenia właściwego stanu zasobów i składników przyrody oraz odtworzenia zniekształconych siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin, siedlisk zwierząt lub siedlisk grzybów;
- udostępnianie obszaru parku narodowego na zasadach określonych w planie ochrony, o którym mowa w art. 18 uoop, lub zadaniach ochronnych, o których mowa w art. 22 uoop, i w zarządzeniach dyrektora parku narodowego;
- prowadzenie działań związanych z edukacją przyrodniczą.

Parki narodowe mogą wykonywać działalność gospodarczą na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców⁵⁷, z ograniczeniami wynikającymi z ustawy (art. 8b ust. 2 uoop).

⁵⁷ Dz. U. z 2021 r. poz. 162 ze zm. Do 30 kwietnia 2018 r. parki mogły wykonywać działalność gospodarczą na zasadach określonych w ustawie z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, również z ograniczeniami wynikającymi z ustawy – Dz. U. z 2017 r. poz. 2168, ze zm. Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej została uchylona przez art. 192 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo przedsiębiorców oraz inne ustawy dotyczące działalności gospodarczej – Dz. U. z 2018 r. poz. 650.

Na podstawie art. 8g uoop parki prowadzą samodzielną gospodarkę finansową, pokrywając z posiadanych środków i uzyskiwanych przychodów wydatki na finansowanie zadań określonych w uoop, w tym zadań Służby Parku Narodowego, oraz kosztów działalności. Podstawą gospodarki finansowej parku jest roczny plan finansowy – art. 8g ust. 2 uoop.

Rada Ministrów wydaje rozporządzenie, na podstawie art. 10 ust. 1 uoop, w którym określa i zmienia granice parku narodowego, określa jego obszar, przebieg granicy, otulinę i nieruchomości Skarbu Państwa nieoddane w użytkowanie wieczyste parkowi narodowemu. Zgodnie z art. 10 ust. 3 z dniem wejścia w życie ustawy o utworzeniu parku narodowego albo rozporządzenia w sprawie zmiany jego granic park narodowy nabywa z mocy prawa prawo użytkowania wieczystego nieruchomości Skarbu Państwa położonych w jego granicach i służących realizacji jego celów oraz własność położonych na tych nieruchomościach budynków, innych urządzeń i lokali.

Na podstawie art. 18 uoop dla parków narodowych, rezerwatów przyrody i parków krajobrazowych sporządza się i realizuje plan ochrony. Zgodnie z art. 19 ust. 1 pkt. 1 projekt takiego planu dla parku narodowego sporządza dyrektor parku. Plan ochrony ustanawia się w terminie 5 lat od dnia utworzenia parku narodowego. Zgodnie z art. 19 ust. 1a sporządzający projekt planu ochrony zapewnia możliwość udziału społeczeństwa w tym postępowaniu na zasadach i w trybie określonych w *ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*⁵⁸.

Minister właściwy do spraw środowiska ustanawia, w drodze rozporządzenia, plan ochrony dla parku narodowego w terminie 6 miesięcy od dnia otrzymania projektu planu lub odmawia jego ustanowienia, jeżeli projekt planu jest niezgodny z celami ochrony przyrody, uwzględniając konieczność dostosowania działań ochronnych do celów ochrony parku narodowego. Plan ochrony może być zmieniony, jeżeli wynika to z potrzeb ochrony przyrody (art. 19 ust. 5 uoop.). Taki plan sporządza się na okres 20 lat. Jakie niezbędne elementy powinny być uwzględnione oraz co powinien zawierać plan ochrony określa art. 20 ust. 1 i ust. 3 uoop. Zgodnie z art. 22 uoop dla parku narodowego do czasu ustanowienia planu ochrony, sprawujący nadzór sporządza projekt zadań ochronnych. Zadania ochronne ustanawia, w drodze zarządzenia, dla parku narodowego minister właściwy do spraw środowiska. Zadania ochronne uwzględniają: identyfikację i ocenę istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz sposoby eliminacji lub ograniczania tych zagrożeń i ich skutków; opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów, z podaniem rodzaju, rozmiaru i lokalizacji poszczególnych zadań, opis sposobów czynnej ochrony gatunków roślin, zwierząt lub grzybów; wskazanie obszarów objętych ochroną ścisłą, czynną oraz krajobrazową. Zadania te mogą być ustanawiane na rok lub równocześnie na kolejne lata, nie dłużej jednak niż na 5 lat.

Obszar Natura 2000 może obejmować część lub całość obszarów i obiektów objętych formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1-4 i 6-9 uoop. Sieć obszarów Natura 2000 obejmuje: obszary specjalnej ochrony ptaków; specjalne obszary ochrony siedlisk; obszary mające znaczenie dla Wspólnoty (art. 25 uoop). Do Ministra właściwego do spraw środowiska należy określenie, w drodze rozporządzenia, typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, w tym siedlisk przyrodniczych i gatunków o znaczeniu priorytetowym, oraz wymagających ochrony w formie wyznaczenia obszarów Natura 2000, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania za obszary mające znaczenie dla Wspólnoty, i wyznaczenie jako specjalne obszary ochrony siedlisk, oraz obszarów kwalifikujących się do wyznaczenia jako obszary specjalnej ochrony ptaków, mając na uwadze zachowanie poszczególnych cennych lub zagrożonych składników różnorodności biologicznej, na podstawie których jest wyznaczana

⁵⁸ Dz. U. z 2021 r. poz. 2373, ze zm.

sieć obszarów Natura 2000. Na podstawie art. 27 ust. 1 uoop Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska opracowuje projekt listy obszarów Natura 2000, zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej. Projekt ten wymaga zasięgnięcia opinii właściwych miejscowo rad gmin.

Następnie minister właściwy do spraw środowiska, po uzyskaniu zgody Rady Ministrów, przekazuje Komisji Europejskiej listę proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty; szacunek dotyczący współfinansowania przez Wspólnotę ochrony obszarów wyznaczonych ze względu na typy siedlisk przyrodniczych oraz gatunki roślin i zwierząt o znaczeniu priorytetowym oraz listę obszarów specjalnej ochrony ptaków.

Nadzór nad obszarem Natura 2000 lub proponowanym obszarem mającym znaczenie dla Wspólnoty, znajdującym się na liście, sprawuje właściwy regionalny dyrektor ochrony środowiska – art. 27a ust. 2 uoop. Także dla obszaru Natura 2000 sprawujący nadzór nad obszarem sporządza projekt planu zadań ochronnych na okres 10 lat; pierwszy projekt sporządza się w terminie 6 lat od dnia zatwierdzenia obszaru przez Komisję Europejską jako obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty lub od dnia wyznaczenia obszaru specjalnej ochrony ptaków. Regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia, w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia, plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000, kierując się koniecznością utrzymania i przywracania do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000.

Planu tego nie sporządza się w przypadkach określonych w art. 28 ust. 11 uoop m.in. wówczas, gdy ustanowiono dla tego obszaru plan ochrony. Przepis uoop art. 29 określa procedurę ustanowienia takiego planu. Zgodnie z art. 30 ust. 1 uoop plan ochrony ustanowiony dla parku narodowego położonego w granicach obszaru Natura 2000, uwzględniający zakres, o którym mowa w art. 29 tej ustawy, staje się planem ochrony dla tej części obszaru Natura 2000. Z kolei zgodnie z art. 32 ust. 5 uoop, w przypadku gdy obszar Natura 2000 obejmuje w całości lub w części obszar parku narodowego, sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000 w granicach parku narodowego jest dyrektor tego parku. Właściciele lasów są zobowiązani, w celu zapewnienia powszechnej ochrony lasów, do kształtowania równowagi w ekosystemach leśnych, podnoszenia naturalnej odporności drzewostanów, a w szczególności do wykonywania zabiegów profilaktycznych i ochronnych zapobiegających powstawaniu i rozprzestrzenianiu się pożarów – art. 9 ust. 1 pkt 1 ustawy o lasach.

Ustawa o ochronie przeciwpożarowej

Zgodnie z art. 3 ustawy o ochronie ppoż. osoba fizyczna, osoba prawna, organizacja lub instytucja korzystające ze środowiska, budynku, obiektu lub terenu są obowiązane zabezpieczyć je przed zagrożeniem pożarowym lub innym miejscowym zagrożeniem. Właściciel, zarządca lub użytkownik budynku, obiektu lub terenu, a także ww. ponoszą odpowiedzialność za naruszenie przepisów przeciwpożarowych.

Do obowiązków właściciela budynku, obiektu budowlanego lub terenu, zapewniając ich ochronę przeciwpożarową, należy: przestrzegać przeciwpożarowych wymagań techniczno-budowlanych, instalacyjnych i technologicznych; wyposażyć budynek, obiekt budowlany lub teren w wymagane urządzenia przeciwpożarowe i gaśnice; zapewnić konserwację oraz naprawy urządzeń przeciwpożarowych i gaśnic w sposób gwarantujący ich sprawne i niezawodne funkcjonowanie; zapewnić osobom przebywającym w budynku, obiekcie budowlanym lub na terenie, bezpieczeństwo i możliwość ewakuacji; przygotować budynek, obiekt budowlany lub teren do prowadzenia akcji ratowniczej; zapoznać pracowników z przepisami przeciwpożarowymi oraz ustalić sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru, klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia – art. 4 ustawy o ochronie ppoż.

**Rozporządzenie
Ministra Środowiska
w sprawie
zabezpieczenia
przeciwpożarowego
lasów**

Minister Środowiska w rozporządzeniu MŚ w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów określił zasady zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów dostosowując to zabezpieczenie do kategorii zagrożenia pożarowego lasów oraz stopnia zagrożenia pożarowego lasów lub prognozowanego stopnia zagrożenia pożarowego lasów. Pojęcia te zdefiniowane są w tym rozporządzeniu w § 1 ust. 2 – ust. 4. **Kategoria zagrożenia pożarowego lasów** obejmuje lasy o podobnym poziomie podatności na pożar, ustalonym na podstawie częstotliwości występowania pożarów, warunków drzewostanowych i klimatycznych oraz czynników antropogenicznych. Natomiast **stopień zagrożenia pożarowego lasów** jest to poziom prawdopodobieństwa zaistnienia pożaru w danym dniu, w zależności od dynamicznych zmian pogodowych i wilgotności ściółki. **Prognozowany stopień zagrożenia pożarowego lasów** jest to prognozowany poziom prawdopodobieństwa zaistnienia pożaru, zależny od dynamicznych zmian pogodowych i wilgotności ściółki. Kategorie zagrożenia pożarowego lasów oraz stopnie zagrożenia pożarowego lasów zostały ustalone w § 2 i § 3 ww. rozporządzenia natomiast sposób zaliczania lasów do kategorii zagrożenia pożarowego lasów jest określony w załączniku nr 1 do rozporządzenia. Zgodnie z § 2 ust. 2a przedmiotowego rozporządzenia zaliczenia lasów do kategorii zagrożenia pożarowego lasów dokonuje się dla obszaru każdego nadleśnictwa albo parku narodowego w planach urządzenia lasu, uproszczonych planach urządzenia lasu albo planach ochrony parku narodowego. Zgodnie z § 4 tego rozporządzenia w lasach o powierzchni powyżej 300 ha zaliczonych do I lub II kategorii zagrożenia pożarowego, w okresach oznaczonego dla tych lasów 1., 2. lub 3. stopnia lub prognozowanego stopnia zagrożenia pożarowego lasów, jest wymagane prowadzenie obserwacji mającej na celu wczesne wykrycie pożaru, zawiadomienie o jego powstaniu, a także podjęcie działań ratowniczych. Obserwacja lasów może być prowadzona z punktów obserwacyjnych; przez naziemne patrole przeciwpożarowe lub przez patrole lotnicze. Zgodnie z § 7 rozporządzenia drogi leśne, które są wykorzystywane jako dojazdy pożarowe, powinny być oznakowane i utrzymane w sposób zapewniający ich przejezdność. Zabezpieczeniu przeciwpożarowemu lasów położonych przy obiektach mogących stanowić zagrożenie pożarowe dla lasów służą pasy przeciwpożarowe - § 9. Ponadto - § 11 ww. rozporządzenia - na każde 10 000 ha lasu lub dla nadleśnictwa albo parku narodowego organizuje się co najmniej jedną bazę sprzętu do gaszenia pożarów lasów. Przepis ten również określa jak taka baza powinna być wyposażona.

**Rozporządzenie
Ministra Spraw
Wewnętrznych
i Administracji
w sprawie ochrony
przeciwpożarowej**

Na podstawie art. 13 ust. 1 i ust. 2 ustawy o ochronie ppoż. minister spraw wewnętrznych i administracji wydał 7 czerwca 2010 r. rozporządzenie MSWiA w sprawie ochrony przeciwpożarowej, w którym zawarte są m.in. techniczne sposoby i warunki ochrony przeciwpożarowej lasów - § 38 i § 39. Do tych technicznych sposobów zaliczamy:

- pasy przeciwpożarowe jako system drzewostanów różnej szerokości poddanych specjalnym zabiegom gospodarczym i porządkowym lub powierzchni wylesionych i oczyszczonych do warstwy mineralnej, urządzone i utrzymywane w stanie zapewniającym ich użyteczność przez cały rok na granicy las - obiekt mogący stanowić zagrożenie pożarowe dla lasu;
- obserwację i patrolowanie lasów mające na celu wczesne wykrycie pożaru, zaalarmowanie o jego powstaniu, a także podjęcie działań ratowniczych;
- źródła wody do celów przeciwpożarowych zapewniające możliwość pobierania wody i wyposażone w przeciwpożarowe stanowiska czerpania wody wraz z dojazdem do nich oraz oznaczone znakami zgodnymi z Polskimi Normami dotyczącymi znaków bezpieczeństwa;
- budowane lub przebudowywane drogi leśne, wykorzystywane jako dojazdy pożarowe o określonych parametrach technicznych, które powinny być oznakowane i utrzymane w sposób zapewniający ich przejezdność;
- bazy sprzętu do gaszenia pożarów lasów urządzone i utrzymywane w miejscach wyznaczonych, w porozumieniu z właściwymi miejscowo

komendantami powiatowymi (miejskimi) PSP, zgodnie z zasadą mówiącą o tym, że na każde 10 000 ha lasu lub dla nadleśnictwa albo parku narodowego organizuje się co najmniej jedną taką bazę.

Do obowiązków właściciela lub zarządcy lasu należy umieścić tablice informacyjne i ostrzegawcze dotyczące zabezpieczenia przeciwpożarowego lasu przy wjazdach do lasów oraz przy parkingach leśnych, w uzgodnieniu z właściwym miejscowo komendantem powiatowym (miejskim) PSP.

Ustawa o Państwowej Straży Pożarnej

Na podstawie art. 11 ustawy o PSP zadania i kompetencje PSP na obszarze województwa wykonują:

1) Wojewoda przy pomocy komendanta wojewódzkiego PSP, jako kierownika straży wchodzącej w skład zespolonej administracji rządowej w województwie.

2) Komendant powiatowy (miejski) PSP. Zastępców komendanta powiatowego (miejskiego) PSP powołuje spośród oficerów PSP i odwołuje komendant wojewódzki PSP, na wniosek komendanta powiatowego (miejskiego) PSP. Do zadań komendanta powiatowego (miejskiego) PSP należy m.in.: organizowanie jednostek ratowniczo-gaśniczych; organizowanie na obszarze powiatu krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego; dysponowanie oraz kierowanie siłami i środkami krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego na obszarze powiatu poprzez swoje stanowisko kierowania; organizowanie i prowadzenie akcji ratowniczej; współdziałanie z komendantem gminnym ochrony ppoż., jeżeli komendant taki został zatrudniony w gminie; współdziałanie z komendantem gminnym związku OSP; rozpoznawanie zagrożeń pożarowych i innych miejscowych zagrożeń; opracowywanie planów ratowniczych na obszarze powiatu; nadzorowanie przestrzegania przepisów przeciwpożarowych oraz wstępne ustalanie przyczyn oraz okoliczności powstania i rozprzestrzeniania się pożaru oraz miejscowego zagrożenia – art. 13 ust. 6 ww. ustawy. W celu rozpoznawania zagrożeń, realizacji nadzoru nad przestrzeganiem przepisów przeciwpożarowych oraz przygotowania do działań ratowniczych PSP przeprowadza czynności kontrolno-rozpoznawcze oraz ćwiczenia.

Ustawa Prawo zamówień publicznych

Parki narodowe to państwowe osoby prawne zaliczane do **sektora finansów publicznych** (art. 9 pkt 14 ufp), które są zobowiązane do stosowania przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych przy dokonywaniu zakupów sprzętu bądź usług.

Należy zwrócić uwagę, że 1 stycznia 2021 r. weszła w życie nowa ustawa z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych⁵⁹. Ustawa ta wprowadziła szereg zmian oraz nowych rozwiązań prawnych, które dotyczą całego procesu udzielania zamówień publicznych, począwszy od samego planowania postępowania, przez prowadzenie postępowania i udzielenie zamówienia publicznego, aż do realizacji umowy oraz jej ewaluacji. Ustawa ta zastąpiła ustawę z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych. Przepisy te określają między innymi zasady i tryb udzielania zamówień publicznych, środki ochrony prawnej, zasady kontroli udzielania zamówień publicznych, zasady dotyczące umowy zawartej w wyniku przeprowadzonego postępowania. Należy jednak zwrócić uwagę na ustawę z dnia 11 września 2019 r. – Przepisy wprowadzające ustawę Prawo zamówień publicznych⁶⁰. W art. 90 i następnym ustawodawca określił, jakie przepisy prawa zamówień publicznych będą miały zastosowanie do postępowań o udzielenie zamówienia wszczętych i niezakończonych przed 1 stycznia 2021 r.

Jednakże najważniejsze zasady udzielania zamówień publicznych pozostały i są to:

- **zasada uczciwej konkurencji** – wymaga od zamawiającego przeprowadzenia postępowania w sposób zgodny z prawem, dobrymi

⁵⁹ Dz. U. z 2022 r. poz. 1710 ze zm.

⁶⁰ Dz. U. z 2019 r. poz. 2020.

obyczajami oraz interesem innego przedsiębiorcy bądź klienta, zapewniający dostęp grupom wykonawców i ograniczający wykorzystywanie pozycji monopolistycznej przez inne podmioty;

- **zasada równości** – zgodnie z nią zamawiający nie może preferować ani dyskryminować żadnego z podmiotów przystępujących do postępowania o udzielenie zamówienia; powinni oni być traktowani na równych prawach przez zamawiającego w toku całego postępowania, a stawiane im wymagania powinny być jasne i znane w chwili przygotowywania ofert;
- **zasada bezstronności i obiektywizmu** – zakazuje między innymi uczestniczenia w postępowaniu osób związanych z wykonawcą;
- **zasada efektywności** – wymaga wyboru oferty najkorzystniejszej ekonomicznie, którą należy rozumieć jako ofertę uwzględniającą efektywność kosztową, aspekty jakościowe, środowiskowe lub społeczne związane z przedmiotem zamówienia;
- **zasada jawności** – oznacza, że informacje i dokumenty z postępowania powinny być powszechnie dostępne (tę zasadę można wyłączyć tylko w konkretnych sytuacjach, wskazanych w ustawie);
- **zasada przejrzystości** – wymaga, aby postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego zawierało jasne reguły i aby istniały środki do weryfikacji prawidłowości ich stosowania oraz wcześniej ustalone kryteria, na podstawie których zamawiający podejmuje czynności;
- **zasada pisemności i prowadzenia postępowania w języku polskim** – postępowanie o udzielenie zamówienia, z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie, prowadzi się pisemnie i w języku polskim.

Stosowanie tych zasad oznacza w praktyce, że w razie naruszenia wynikających z nich praw wykonawcy przysługują określone środki ochrony prawnej.

6.3. WYKAZ AKTÓW PRAWNYCH DOTYCZĄCYCH KONTROLOWANEJ DZIAŁALNOŚCI

1. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. – Dz. U. z 2022 r. poz. 916.
2. Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach. – Dz. U. z 2022 r. poz. 672.
3. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej. – Dz. U. z 2022 r. poz. 2057.
4. Ustawa z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli. – Dz. U. z 2022 r. poz. 623.
5. Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych – Dz. U. z 2019 r. poz.1843, ze zm.
6. Ustawa z dnia 11 września 2019 r. – Przepisy wprowadzające ustawę Prawo zamówień publicznych – Dz. U. z 2019 r. poz.2020.
7. Ustawa z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych – Dz. U. z 2022 r. poz. 1710 ze zm.
8. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. – o finansach publicznych – Dz. U. z 2022 r. poz.1634.
9. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o państwowej straży pożarnej. – Dz. U. z 2022 r. poz. 1969.
10. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 listopada 2015 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Środowiska – Dz. U. poz. 1904, ze zm.
11. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2017 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Środowiska – Dz.U. poz. 2323, ze zm.
12. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 10 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Środowiska – Dz. U. poz. 96.
13. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 listopada 2019 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Klimatu – Dz. U. poz. 2266.
14. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Środowiska – Dz. U. poz. 494.
15. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 6 października 2020 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Klimatu i Środowiska – Dz. U. z 2021 r. poz. 941.
16. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Środowiska – Dz. U. poz. 497.
17. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 listopada 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie utworzenia Ministerstwa Środowiska – Dz. U. poz. 2289
18. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 października 2020 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Klimatu i Środowiska – Dz. U. poz. 1734.
19. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 3 lipca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego – Dz. U. poz. 1319, ze zm.
20. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 17 września 2021 r. w sprawie szczegółowej organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego – Dz. U. poz. 1737.
21. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 24 października 2005 r. w sprawie czynności kontrolno-rozpoznawczych przeprowadzanych przez Państwową Straż Pożarną – Dz. U. Nr 225 poz. 1934.
22. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 marca 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów. – Dz.U. Nr 58 poz. 405 ze zm.
23. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów. – Dz. U. Nr 109 poz. 719 ze zm.
24. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody. – Dz. U. Nr 94 poz. 794.

25. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 15 grudnia 2008 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Narodowego „Bory Tucholskie” – Dz. U. z 2008 r. Nr 230 poz. 1545.
26. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 lipca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Pienińskiego Parku Narodowego – Dz. U. z 2014 r. poz.1010.
27. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 7 listopada 2014 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Białowieskiego Parku Narodowego – Dz. U. z 2014 r. poz.1735.
28. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 19 kwietnia 2018 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Roztoczańskiego Parku Narodowego – Dz. U. z 2018 r. poz.1081.
29. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 lipca 2019 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Babiogórskiego Parku Narodowego – Dz. U. z 2019 r. poz.1699.
30. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 września 2020 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Poleskiego Parku Narodowego – Dz. U. z 2020 r. poz.1966.
31. Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 25 marca 2021 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Karkonoskiego Parku Narodowego – Dz. U. z 2021 r. poz.882.
32. Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 6 lipca 2021 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Ojcowskiego Parku Narodowego – Dz. U. z 2021 r. poz.1432.
33. Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 6 lipca 2021 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Tatrzańskiego Parku Narodowego – Dz. U. z 2021 r. poz.1462.
34. Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 23 grudnia 2021 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Gorczańskiego Parku Narodowego – Dz. U. z 2022 r. poz. 579.
35. Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 27 lipca 2022 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Bieszczadzkiego Parku Narodowego – Dz. U. z 2022 r. poz. 1919.

6.4. WYKAZ PODMIOTÓW, KTÓRYM PRZEKAZANO INFORMACJĘ O WYNIKACH KONTROLI

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów
5. Minister Klimatu i Środowiska
6. Prezes Trybunału Konstytucyjnego
7. Rzecznik Praw Obywatelskich
8. Komisja Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa Sejmu RP
9. Komisja do Spraw Kontroli Państwowej Sejmu RP
10. Komisja Środowiska Senatu RP

6.5. STANOWISKO MINISTRA DO INFORMACJI O WYNIKACH KONTROLI

Ministerstwo Klimatu i Środowiska

Podsekretarz Stanu
Mikołaj Dorożala

DOP-NSPNCA.082.3.2023.AD
2953581.11541462.9267787
Warszawa, 28-12-2023

Pan
Marian Banaś
Prezes
Najwyższej Izby Kontroli

Szanowny Panie,

nawiązując do pisma z dnia 12 grudnia 2023 roku, przy którym przekazano Informację o wynikach kontroli ochrony przeciwpożarowej w parkach narodowych, uprzejmie informuję co następuje:

zgodnie z art. 9 ust. 2 pkt 1 *ustawy o ochronie przyrody*, minister właściwy do spraw środowiska, zwany dalej „Ministrem” zatwierdza do wykonania roczne zadania rzeczowe wynikające z ustanowionego planu ochrony lub zadań ochronnych. Zadania rzeczowe określają szczegółowy zakres przedmiotowy i rozmiar zaplanowanych do wykonania w danym roku przez park narodowy działań. Roczne zadania rzeczowe są ściśle związane z strategicznymi dokumentami planistycznymi (plany ochrony lub zadania ochronne) oraz z planem finansowym parku narodowego. Roczne zadania rzeczowe na dany rok sporządzane są przez parki narodowe i przekazywane do Ministra do dnia 31 października roku poprzedniego, zgodnie ze wzorem przekazanym pisemnie do dyrektorów parków narodowych. Minister zatwierdza roczne zadania rzeczowe dla parków narodowych. Dyrektorzy parków narodowych przekazują Ministrowi, do końca pierwszego kwartału roku następnego, sprawozdania z wykonania rocznych zadań rzeczowych, według wzoru przekazanego dyrektorom parków narodowych drogą pisemną. Zgodnie z zaleceniem NIK, w 2023 r. po raz pierwszy wszystkie parki narodowe złożyły sprawozdania z wykonania rocznych zadań rzeczowych (za 2022 r.), które zostały zatwierdzone przez Sekretarza Stanu, Głównego Konserwatora Przyrody. W 2023 r. Departament Ochrony Przyrody Ministerstwa Klimatu i Środowiska przygotował również *Sprawozdanie z działalności parków narodowych w 2022 roku* na podstawie:

- sprawozdań z wykonania planów działalności parków narodowych za 2022 r.,
- sprawozdań realizacji rocznych zadań rzeczowych za 2022 r.,
- wykonania planów finansowych parków narodowych w 2022 r.

Sprawozdanie zostało zaakceptowane przez Głównego Konserwatora Przyrody.

Ponadto, w związku z koniecznością określania kategorii zagrożenia pożarowego lasów informuję, że parki narodowe posiadające Plany Ochrony, określają tę kategorię w tych dokumentach, zgodnie z metodyką ustanowioną w załączniku nr 1 do rozporządzenia MŚ z dnia 22.03.2006 r. w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów (Dz.U. z dn.19.05.2022 r. poz. 1065). Jednocześnie warto wskazać, że wszystkie parki narodowe posiadają aktualne, zatwierdzone w 2022r. przez właściwą miejscowo Komendę Powiatową lub Komendę Wojewódzką Państwowej Straży Pożarnej (KP PSP, KW PSP)

Telefon: (+48) 22 369 29 00
info@klimat.gov.pl
www.gov.pl/klimat

ul. Wawelska 52/54, 00-922 Warszawa
Ministerstwo Klimatu i Środowiska

Działamy zgodnie z EMAS - zarządzając instytucją, dbamy o środowisko

dokumenty pn. „Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru” - zgodnie z art. 4 ust.1 pkt 7 ustawy o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 2021 r. poz. 869 z zm.). W dokumentach tych została wskazana kategoria zagrożenia pożarowego lasów określona zgodnie z metodyką określoną w załączniku nr 1 do wspomnianego wyżej rozporządzenia MŚ.

Z wyrazami szacunku

Mikołaj Dorożala
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Klimatu i Środowiska
/ - podpisany cyfrowo/